

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:

Μέθοδοι, Πρακτικές, Τρόποι Αντιμετώπισης

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΠΗΠΗΝΗ ΣΟΦΙΑ, ΑΜ: 2007040

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΛΥΓΓΙΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Οκτώβριος 2012

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλοντας να τονίσω την αποφασιστική συμβολή του επιβλέποντα καθηγητή κ. Αλέξανδρου Λυγγίτσου στην πτυχιακή μου εργασία, νιώθω τόσο την υποχρέωση όσο και την ανάγκη να τον ευχαριστήσω θερμά! Η συνεχής επίβλεψη, η διακριτική καθοδήγηση και η διάθεση συνεργασίας ήταν τα βασικά συστατικά της επιτυχής ολοκλήρωσης της πτυχιακής αυτής εργασίας.

Τέλος, σε πιο προσωπικό επίπεδο, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους ανθρώπους του οικογενειακού μου περιβάλλοντος, για την υλική και ψυχική υποστήριξη που μου πρόσφεραν κατά την διάρκεια των σπουδών μου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	2
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	3
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	8
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	8
1.1. Η έννοια της φοροδιαφυγής.....	8
1.2. Η έννοια της φοροαποφυγής.....	11
1.3. Η έννοια της παραοικονομίας.....	13
1.4. Αίτια φοροδιαφυγής.....	16
1.5. Τρόποι φοροδιαφυγής.....	21
1.6. Συνέπειες της φοροδιαφυγής.....	27
1.7. Μέτρα κατά της φοροδιαφυγής.....	31
1.7.1 Απλούστευση της φορολογικής νομοθεσίας.....	32
1.7.2 Αναδιάρθρωση και κινητοποίηση της φορολογικής διοίκησης.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	41
Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	41
2.1. Φόρος και φοροδιαφυγή στην αρχαία Ελλάδα.....	41
2.2. Φόρος και φοροδιαφυγή στη νεότερη Ελλάδα.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	51
ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ.....	51
3.1. Μελέτες και έρευνες για τη φοροδιαφυγή στο εξωτερικό.....	52
3.1.1 Οικονομικές μελέτες.....	52
3.1.2 Μελέτες συμπεριφοράς.....	53
3.1.3 Η μέθοδος των φορολογικών παιγνίων.....	53
3.2. Μελέτες και έρευνες για τη φοροδιαφυγή στην Ελλάδα.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....	58
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	58
4.1. Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF).....	58
4.2. Προγράμματα Fiscalis.....	60

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....75

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ76

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η κατανόηση του πολυδιάστατου φαινομένου της φοροδιαφυγής. Ποια τα αίτια εμφάνισής τους, πως εκδηλώνεται, ποιες οι συνέπειές του σε οικονομικό, κοινωνικό, αλλά και σε επίπεδο πολιτισμικό ή νοοτροπίας ενός λαού και ποιοι οι τρόποι αντιμετώπισής του, ιδιαίτερα στις μέρες μας, όπου η Ελλάδα βρίσκεται στην κρισιμότερη στιγμή ίσως από συστάσεως του νέο-ελληνικού κράτους.

Από τις 23 Απριλίου του 2010 στο Καστελόριζο, όπου ο τότε πρωθυπουργός της χώρας κος Γεώργιος Παπανδρέου ανακοίνωσε την ένταξη της Ελλάδας στο μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Δ.Ν.Τ.) μέχρι και σήμερα ο πρωτεύων και σημαντικότερος σκοπός και στόχος για την μείωση του ελλείμματος, την αύξηση των δημοσίων εσόδων και συνεπώς τη λήψη ηπιότερων μέτρων λιτότητας ήταν και είναι η μείωση της φοροδιαφυγής.

Δυστυχώς όμως, ο ελληνικός λαός καθημερινά βιώνει κυρίως τις δυσμενείς συνέπειες αυτού του φαινομένου χωρίς μέχρι σήμερα να διαφαίνεται κάποια ελπίδα πάταξης ή μείωσής της. Ότι μέτρα έχουν ληφθεί αυτά τα δύο περίπου χρόνια δεν έχουν κατορθώσει να περιορίσουν το φαινόμενο, αντίθετα εξακολουθεί να βασιλεύει και η Ελλάδα να είναι η πρωταθλήτρια στη φοροδιαφυγή και την παραοικονομία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) και Ο.Ο.Σ.Α. αφού το Δημόσιο χάνει περίπου 11,8 δις και 15 δις ευρώ αντίστοιχα ετησίως.

Ας αναλογιστούμε πόσες φορές δεν έχει εκδοθεί απόδειξη κατά τις αγορές μας και τις υπηρεσίες που λαμβάνουμε, πόσες φορές βρισκόμαστε μπροστά στο δίλημμα να πληρώσουμε περισσότερα χρήματα με απόδειξη ή λιγότερα χωρίς απόδειξη για υπηρεσίες που μας παρέχονται, στη βόλτα μας στο κέντρο της Αθήνας ακούμε ψιθυριστά από περιέργους περαστικούς «τσιγάρα – τσιγάρα».

Οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι είναι οι δύο κατηγορίες φορολογουμένων που επιβαρύνονται συνεχώς με μεγαλύτερους φόρους, είναι αυτοί που έχουν «σηκώσει»

το βαρύ φορολογικό φορτίο αν όχι εξοντωθεί από τις συνεχείς μειώσεις των μισθών τους στα πλαίσια μείωσης των δημοσίων δαπανών εάν μιλάμε για δημοσίους υπαλλήλους και εν γένει συνταξιούχους και στο πλαίσιο επίτευξης της ανταγωνιστικότητας για τους υπαλλήλους του ιδιωτικού τομέα. Συχνά περιπτώσεις φοροδιαφυγής μεγαλογιατρών, δικηγόρων και επιχειρήσεων, οι γνωστές λίστες φοροφυγάδων, μονοπωλούν τα δελτία των ειδήσεων και ανακοινώνονται στο διαδίκτυο, όμως μετά τι;

Γιατί η Ελλάδα έχει την πρωτιά της απόκρυψης εισοδήματος στη Ευρωπαϊκή Ένωση και βρίσκεται επίσης, σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, στις πρώτες θέσεις μεταξύ χωρών με υψηλά επίπεδα παραοικονομίας και διαφθοράς;

Τα αίτια που οδηγούν τους πολίτες μιας χώρας σε πράξεις φοροδιαφυγής, παραοικονομίας και εν γένει διαφθοράς και τα τεχνάσματα που επινοούν προκειμένου να αποκρύψουν εισόδημα ή να προβούν σε παράνομες και ποινικές πράξεις έχουν επιπτώσεις όχι μόνο οικονομικές και δημοσιονομικές για τη χώρα, αλλά βαθύτερες και σε κοινωνικό, πολιτισμικό επίπεδο καθώς και της εικόνας που προβάλλει εντός και εκτός συνόρων.

Η εύρεση τρόπων πάταξης της φοροδιαφυγής και παραδειγματικής τιμωρίας αυτών που την υιοθετούν, την εφαρμόζουν και την έχουν προάγει σε αυτοσκοπό είναι τελικά τόσο δύσκολη έως αδύνατη για τα ελληνικά δεδομένα και Αρχές; Πόσο ικανοί και επαρκείς είναι οι φορολογικοί και ελεγκτικοί μηχανισμοί στον εντοπισμό των φοροφυγάδων, πόσο άμεσες και ποιες είναι οι ποινές κατά αυτών;

Γιατί δεν «δανειζόμαστε» πρακτικές και μεθόδους από άλλες χώρες της Ε.Ε. που έχουν δοκιμαστεί στην πράξη και έχουν επιφέρει αν όχι τα προσδοκώμενα αποτελέσματα τουλάχιστον παρουσίασαν κάποια σημαντική βελτίωση;

Πόσο συνδεδεμένη είναι η έννοια της φοροδιαφυγής με αυτήν της φοροαποφυγής, της παραοικονομίας ακόμα και της διαφθοράς, φαινόμενα που έχουν και αυτά μερίδιο στην ελληνική οικονομική πραγματικότητα;

Όλα τα ανωτέρω ερωτήματα είναι μέρος του προβληματισμού, των σκέψεων και απόψεων σε αυτή την εργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

1.1. Η έννοια της φοροδιαφυγής

Όταν η Ελλάδα κατέφυγε στο Δ.Ν.Τ. προκειμένου να δανειστεί κεφάλαια, μία από τις πρωταρχικές και βασικότερες προϋποθέσεις και απαιτήσεις του μηχανισμού για την εφαρμογή των όρων δανεισμού ήταν η πάταξη της φοροδιαφυγής. Από τον Απρίλιο του 2010 μέχρι και σήμερα βομβαρδιζόμαστε καθημερινά μέσω των καναλιών και του έντυπου τύπου για τη σοβαρότητα του φαινομένου, τις σοβαρές διαστάσεις που έχει λάβει και που συνεχώς αυξάνεται δημιουργώντας ακόμα μεγαλύτερα ελλείμματα, αδυναμία αύξησης των δημοσίων εσόδων, που είναι και το ζητούμενο, και συνεπώς λήψη νέων αβάσταχτων φορολογικών μέτρων προκειμένου να συγκεντρωθούν οι δόσεις των δις ευρώ και δοθούν στους δανειστές μας.

Στην εθνική και διεθνή βιβλιογραφία υπάρχει πληθώρα ορισμών για τη φοροδιαφυγή και τούτο διότι αν και η φοροδιαφυγή ως έννοια είναι γνωστή σε όλους, δεν είναι εύκολος ένας ακριβής ορισμός για αυτήν. Αυτό αιτιολογείται διότι η φοροδιαφυγή έχει πολλά «πρόσωπα», αφού εμφανίζεται σε όλες τις κατηγορίες φορολογουμένων (Φ.Π. ή Ν.Π.), εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους και επιπρόσθετα υπάρχουν λεπτά όρια διάκρισής της με τα φαινόμενα της φοροαποφυγής και παραοικονομίας. Εδώ θα αναφέρουμε ενδεικτικά κάποιους ορισμούς προκειμένου να παρουσιάσουμε την ευρύτητα του όρου.

Με τον όρο, λοιπόν, φοροδιαφυγή εννοούμε την απόκρυψη, μείωση ή εξάλειψη φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου από τις φορολογικές αρχές με οποιοδήποτε παράνομο τρόπο, ενέργεια ή τέχνασμα.¹

Θεωρείται παράνομη και έντονα αντικοινωνική συμπεριφορά αφού το συνολικό ποσό της φοροδιαφυγής θα κληθεί τελικά να επωμισθεί με πρόσθετα κυβερνητικά μέτρα το σύνολο των φορολογουμένων ακόμα και αυτών που είναι φορολογικά συνεπείς. Επιπλέον, θεωρείται και ποινικό αδίκημα κατά παράβαση ή καταστρατήγηση του φορολογικού νόμου.

Σύμφωνα με ορισμένους Έλληνες συγγραφείς, η φοροδιαφυγή ορίζεται ως:²

➤ Οι φόροι, οι οποίοι δεν καταβλήθηκαν στο κράτος λόγω παροχής φορολογικών απαλλαγών και κινήτρων, χωρίς να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (Παυλόπουλος Π., 1987),

➤ Οι τόκοι (ή η τιμαριθμική προσαρμογή) που αντιστοιχούν στο τμήμα εκείνο των φόρων που καταβάλλονται με καθυστέρηση και μετά τη λήξη του οικείου δημοσιονομικού έτους, συνήθως μετά από κάποια ρύθμιση (Μανεσιώτης Β., 1990),

➤ Η φοροδιαφυγή αποτελεί: α) Το τμήμα εκείνο του φόρου εισοδήματος, το οποίο αντιστοιχεί σε εισόδημα που θα έπρεπε με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, να δηλώνεται οικειοθελώς από τους φορολογουμένους στις αρμόδιες φορολογικές αρχές, αλλά για οποιοδήποτε λόγο δε δηλώνεται και β) Το τμήμα εκείνο των έμμεσων φόρων και λοιπών άμεσων φόρων, το οποίο με βάση την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία θα έπρεπε να εισπράττεται και να αποδίδεται εθελοντικά στο κράτος αλλά για οποιοδήποτε λόγο αυτό δε φθάνει ποτέ στο δημόσιο ταμείο (Κανελλόπουλος Κ.Α. - Department of the Treasury, Η.Π.Α., 1985).

Ο κάθε φόρος που υπάρχει στην ελληνική οικονομία επιβάλλεται από τον φορολογικό νόμο, ο οποίος είναι τυπικός νόμος του Κράτους και ψηφίζεται από την ελληνική Βουλή με σκοπό στο σύνολό τους να αυξήσουν την εισροή χρημάτων στα δημόσια ταμεία ώστε το Κράτος με τη σειρά του να καλύψει τις δημόσιες δαπάνες. Ο φόρος είναι η αναγκαστική εισφορά που επιβάλλει το Κράτος και καταβάλλεται από

¹ Βικιπαίδεια.

² Τάτσος Ν.- Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, σελ. 16.

τον κάθε φορολογούμενο χωρίς αντιπαροχή ώστε η κάθε κυβέρνηση να παρέχει δημόσια αγαθά, όπως δωρεάν παιδεία, υγεία, εθνική άμυνα, αστυνομική προστασία στον πολίτη, κοινωνικά και προνομιακά επιδόματα σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, να κάνει επενδύσεις κλπ. Εάν δεν υπάρχουν δημόσια έσοδα τόσο δε θα υπάρχει κοινωνικό Κράτος, αφού αυτό θα επιστρέφει στους πολίτες με τη μορφή υπηρεσιών λιγότερα από ό,τι εισπράττει, δε θα υπάρχει ανάπτυξη σε κανένα επίπεδο και η λιτότητα, η ύφεση και μιζέρια θα χαρακτηρίζουν την οικονομία και κοινωνία, γεγονός που βλέπουμε όλο και περισσότερο στις μέρες μας.

Οι φορολογούμενοι θα πρέπει να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις του με την εφορία, να δηλώνουν τη φορολογητέα ύλη οικειοθελώς, εγκαίρως και όχι υπό την πίεση ή ως αποτέλεσμα του φορολογικού ελέγχου και βεβαίως να εξοφλούν τους φόρους που έχουν βεβαιωθεί. Οτιδήποτε αντίθετο προς αυτά σημαίνει φοροδιαφυγή ή φοροαποφυγή της καταβολής φόρων.

Από την άλλη, η κατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης μεταξύ των φορολογουμένων σε ένα κράτος δικαίου θα πρέπει να διέπεται από την αρχή της φορολογικής ισότητας, η οποία αναλύεται στην αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης και της καθολικότητας. Η αρχή της φορολογικής ισότητας, θεμελιώδης αρχή του ελληνικού δημοσίου δικαίου, είναι καθιερωμένη από όλα τα ελληνικά Συντάγματα και επικεντρώνεται στην καθολικότητα και κατανομή των δημοσίων βαρών σύμφωνα με τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών. Από το αρχικό Σύνταγμα της Επιδαύρου το 1822, το οποίο κατοχύρωσε τη φορολογική ισότητα και τις μετέπειτα τροποποιήσεις των Συνταγμάτων του Άστρους, της Τροιζήνας, του 1844, του 1864, του 1911, του 1927, του 1952, στο άρθρο 4 §5 του Συντάγματος του 1975 «οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους».

Οι καταβολές της αρχής της φορολογικής ισότητας εντοπίζεται στην αγγλική συνταγματική ιστορία και στην επιταγή καταβολής φόρου μόνο με ψηφισμένο από το κοινοβούλιο φόρο, ο οποίος έχει βέβαιο αντικείμενο και συντελεστή, αλλά και γενικό χαρακτήρα. Για πρώτη φορά η αρχή βρήκε συνταγματική κατοχύρωση στο Αμερικανικό Σύνταγμα του 1787, όπου όριζε ρητά ότι όλα τα τέλη, φόροι και βάρη πρέπει να είναι ομοιόμορφα σε όλη την έκταση των Ηνωμένων Πολιτειών. Πηγή

έμπνευσης όμως του ελληνικού συντάγματος από τη σύστασή του μέχρι τις έως σήμερα τροποποιήσεις του είναι η Γαλλική Επανάσταση του 1789 και η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη καθώς και τα μετέπειτα γαλλικά συντάγματα, όπου οι φόροι πρέπει να κατανέμονται εξ' ίσου σε όλους τους πολίτες σύμφωνα με τις δυνάμεις τους (άρθρο 13 εδ. 2 της Γαλλικής Διακήρυξης του 1789).

Σε κάθε περίπτωση η φοροδιαφυγή είναι ένα πολυσύνθετο, πολυδιάστατο και διαρθρωτικό φαινόμενο με βαθειά οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές προεκτάσεις και όχι αποκλειστικά ελληνικό. Σε κάθε χώρα υπάρχουν δείγματα φοροδιαφυγής, όμως το μέγεθος και η ροπή διαφέρει και εξαρτάται από διάφορους παράγοντες. Επίσης, αντίστοιχα διαφορετικοί είναι και οι τρόποι εντοπισμού και πάταξής της σε κάθε χώρα, σε κάθε περίπτωση όμως δεν είναι εύκολη υπόθεση για την κάθε Κυβέρνηση, τους φορολογικούς και ελεγκτικούς μηχανισμούς.

1.2. Η έννοια της φοροαποφυγής

Με τον όρο φοροαποφυγή εννοούμε την πλήρη ή μερική αποφυγή του φόρου. Είναι έννοια συγγενής με αυτή της φοροδιαφυγής. Μεταξύ τους δεν διαφέρουν ως προς τις οικονομικές συνέπειες, αλλά διαφέρουν από πολιτική και ηθική άποψη, διότι στη φοροδιαφυγή υπάρχει καταστρατήγηση του τυπικού και ουσιαστικού γράμματος του νόμου ενώ στη φοροαποφυγή καταστρατηγείται μόνο το πνεύμα του νόμου (Καράγιωργας, 1981).

Ο φορολογούμενος εκμεταλλευόμενος τα κενά, την ασάφεια και την κακή διατύπωση της φορολογικής νομοθεσίας αποφεύγει την καταβολή του φόρου, έτσι όπως ο νομοθέτης είχε την πρόθεση να επιβάλλει, χωρίς όμως να έχει κυρώσεις και ποινές για τον ίδιο. Για το λόγο αυτό ορισμένοι προτιμούν αντί του όρου «φοροαποφυγή» τον όρο «νόμιμη φοροδιαφυγή» (Simons, 1938). Σε κάθε περίπτωση όμως αποτέλεσμα και των δύο εννοιών είναι η διαφυγή των φορολογικών εσόδων.

Εν κατακλείδι, προκειμένου μία πράξη να θεωρηθεί ως φοροαποφυγή πρέπει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- α) πρωταρχικό κίνητρο είναι η αποφυγή του φόρου και σχεδόν πάντα υπάρχει ένα στοιχείο ανειλικρίνειας, εικονικότητας ή πλαστότητας,
- β) η φοροαποφυγή εκμεταλλεύεται τα αδύναμα σημεία της φορολογικής νομοθεσίας χωρίς αυτά να ήταν στην πρόθεση του νομοθέτη,
- γ) η μυστικότητα της ίδια της πράξης ή των τρόπων φοροαποφυγής με όσο γίνεται λιγότερη πληροφόρηση και ενημέρωση της κοινής γνώμης, διότι μόλις αυτά γίνουν γνωστά άμεσα θα ληφθούν μέτρα αντιμετώπισής τους.

Δυστυχώς και στο φαινόμενο φοροαποφυγής, τα περιστατικά δεν είναι λίγα και οι κατηγορίες φοροαποφυγούντος ποικίλες. Από μεγάλες επιχειρήσεις μέχρι και επιτηδευματίες φυσικά πρόσωπα, βουλευτές κ.λπ. Συγκεκριμένα, όσοι φορολογούνται αυτοτελώς, όσοι φορολογούνται με ειδικούς τρόπους, όσοι φορολογούνται με μικρούς αναλογικούς συντελεστές και όχι με την κλίμακα φόρου. Οι βουλευτές και οι συνταξιούχοι βουλευτές, σύμφωνα με το Ζ Δ Ψήφισμα του 1975, φορολογούνται αυτοτελώς για την αποζημίωση και τη σύνταξη που τους καταβάλλεται, μέχρι πρόσφατα οι δήμαρχοι και κοινοτάρχες, το ιπτάμενο προσωπικό της Πολιτικής Αεροπορίας, οι αξιωματικοί του Εμπορικού Ναυτικού (συντελεστής 3%) για τις πάσης φύσεως παροχές που ελάμβαναν, οι αυτοκινητιστές αλλά και οι ποδοσφαιριστές, οι καλαθοσφαιριστές, οι προπονητές. Αν και κανένας από τους πιο πάνω ειδικούς-προνομακούς τρόπους φορολογίας δεν δικαιολογείται από κοινωνικές ή οικονομικές σκοπιμότητες, οι φορολογούμενοι που ανήκουν στις κατηγορίες αυτές καταβάλλουν τους φόρους νομίμως, αλλά όχι με βάση τη φοροδοτική τους ικανότητα.

Σύμφωνα με δημοσιεύσεις, ένας από τους μεγαλύτερους εγχώριους ομίλους super-market έκανε συμφωνία σε παγκόσμιο επίπεδο με θυγατρική εταιρεία πολυεθνικής εταιρείας του κλάδου των τροφίμων σύμφωνα με την οποία εάν οι πωλήσεις υπερβούν ένα όριο, τότε θα επιβραβευθεί με επιπλέον πιστωτικό τιμολόγιο. Τελικά, η ελληνική επιχείρηση super-market δεν έλαβε το πιστωτικό τιμολόγιο άρα δεν προέκυψε έσοδα ενώ η θυγατρική επιχείρηση της πολυεθνικής μητρικής επιχείρησης εμφανίστηκε να δίνει μέρος του πιστωτικού τιμολογίου και συνεπώς την φοροαποφυγή και από τις δύο συμβαλλόμενες.

Μεγάλη πολυεθνική εταιρεία στον κλάδο των καταναλωτικών προϊόντων με θυγατρική εταιρεία στην Ελλάδα, δαπανά κάθε χρόνο τεράστια ποσά για το

marketing των προϊόντων της. Οι δαπάνες αυτές εμφανίζονται με τεράστια ποσά και μόνο στις οικονομικές καταστάσεις της θυγατρικής εταιρείας στην Ελλάδα, πετυχαίνοντας έτσι να μειώνονται τεχνικά τα κέρδη ή να παρουσιάζονται ακόμα και ζημιές και συνεπώς να φορολογείται λιγότερο. Με το άλλοθι του υψηλού λειτουργικού κόστους υπερτιμολογούσε τα προϊόντα στην Ελλάδα με αποτέλεσμα το ίδιο απορρυπαντικό ρούχων στην ελληνική αγορά πωλούνταν προς 6,56 ευρώ στην Γερμανία προς 5,89 και στην Ιταλία προς 4,37 ευρώ, σύμφωνα με την έρευνα της αμερικάνικης εταιρείας ερευνών Nielsen το 2010.

Όμως και στην Ε.Ε. τα γεγονότα μαρτυρούν επίσης φαινόμενα φοροαποφυγής αφού σοκαρισμένος δήλωσε και ο υπουργός Οικονομικών της Βρετανίας ύστερα από την αποκάλυψη ότι ορισμένοι από τους πλουσιότερους ανθρώπους στη χώρα του πλήρωναν στην πράξη ελάχιστο φόρο εισοδήματος, ο οποίος δεν ξεπερνούσε το 10% του ετήσιου εισοδήματός τους, ενώ θα έπρεπε να πληρώνουν φόρο που ισοδυναμεί χονδρικά με το 1/3 αυτού. Μάλιστα οι 20 μεγαλύτεροι «φοροαποφεύγοντες» κατάφεραν να μειώσουν το φόρο που τους αναλογούσε κατά 145 εκατ. λίρες το χρόνο.³

1.3. Η έννοια της παραοικονομίας

Όπως συμβαίνει και με την έννοια της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής, δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος και γενικά αποδεκτός ορισμός για την παραοικονομία, αντίθετα παρατηρείται μία σύγχυση ως προς την έννοιά της διότι στη διεθνή βιβλιογραφία έχει αποδοθεί με διάφορους τρόπους σχετικούς μεν μεταξύ τους χωρίς όμως να καλύπτουν τις ίδιες ακριβώς δραστηριότητες. Η έλλειψη σαφούς και συγκεκριμένου ορισμού κάνει ακόμα πιο περίπλοκη την κατανόηση του φαινομένου.

Στην ελληνική βιβλιογραφία η παραοικονομία είναι μία πολύπλευρη έννοια με πληθώρα περιγραφών, όπως ανεπίσημη, άτυπη, ακανόνιστη, δευτερεύουσα, δυαδική, κρυφή, μαύρη, μυστική, μη καταγραφόμενη, υπόγεια, υποδόρια κ.λπ.

³ www.sky.gr (10/04/2012)

Με τον όρο παραοικονομία έχει επικρατήσει να εννοούμε εκείνες τις δραστηριότητες που θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στο Α.Ε.Π., αλλά που τελικά δε το διαμορφώνουν διότι κάποιος ή κάποιοι από αυτούς που συμμετείχαν στην πραγματοποίησή τους προσπάθησε να τις αποκρύψει από τις δημόσιες αρχές.

Άλλος ορισμός για την παραοικονομία περιλαμβάνει εκείνες τις οικονομικές δραστηριότητες που δε δηλώνονται ή δε μετρώνται από τις υφιστάμενες τεχνικές μέτρησης της οικονομικής δραστηριότητας μια κοινωνίας (Feige, 1979). Ο οικονομολόγος Vito Tanzi (1980) διατύπωσε έναν πιο αυστηρό ορισμό όπου αναφέρεται σε μέρος του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, το οποίο δε μετρείται και συνεπώς δεν καταγράφεται.

Επίσης, σύμφωνα με αρκετούς οικονομολόγους η παραοικονομία με την ευρεία έννοια αποτελείται από:

- α) ένα μείγμα δραστηριοτήτων εκτός μηχανισμού της αγοράς, όπως η παραγωγή των νοικοκυρών,
- β) από παράνομες δραστηριότητες στα πλαίσια της αγοράς, όπως η απαγόρευση της παραγωγής και διάθεσης ουσιών,
- γ) νόμιμες δραστηριότητες της αγοράς, οι οποίες δεν καταγράφονται για διάφορους λόγους, όπως λόγω της φοροδιαφυγής ή της φοροαποφυγής, οι οποίες όλες μαζί λαμβάνουν χώρα σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο π.χ. ενός οικονομικού έτους.

Η συνειδητοποίηση της ύπαρξης της παραοικονομίας διεθνώς χρονολογείται στα τέλη της δεκαετίας του 1970 όταν ο Peter Gutmann σε δημοσίευσή του με θέμα «Subterranean Economy» στην *Financial Analysts Journal* το 1977 τόνισε την ανεξήγητη αύξηση της ζήτησης τραπεζογραμματίων.⁴ Στην Ελλάδα, αν και τη δεκαετία του 1980 υπήρχαν ίχνη παραοικονομίας, μόλις τη δεκαετία του 1990 ερευνητές και οικονομολόγοι ασχολήθηκαν και προσπάθησαν να εκτιμήσουν το

⁴ Ε. Νάστας υποψήφιος Διδάκτωρ του τμήματος Δημόσιας Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

φαινόμενο και αυτό διότι ήταν αναγκαία και επιβεβλημένη η εφαρμογή διαθρωπικών αλλαγών στα πλαίσια εκπλήρωσης των κριτηρίων του Maastricht.

Παραοικονομία και φοροδιαφυγή δεν ταυτίζονται. Σε μεγάλο βαθμό όταν υπάρχει το ένα από τα δύο φαινόμενα υπάρχει και το άλλο. Η παραοικονομία έχει σχέση με την παραγωγή του προϊόντος και τη δημιουργία αντίστοιχων εισοδημάτων στους συντελεστές παραγωγής ενώ η φοροδιαφυγή με την απόκρυψη φορολογητέας ύλης.

Είναι δυνατόν να συνυπάρχει παραοικονομία και φοροδιαφυγή όπου η οικονομική δραστηριότητα δεν καταγράφεται στους Εθνικούς Λογαριασμούς και τα αντίστοιχα εισοδήματα, συναλλαγές και έμμεσοι φόροι που δημιουργούνται δεν δηλώνονται ούτε αποδίδονται στην εφορία, όπως για παράδειγμα η απογευματινή απασχόληση δημοσίου υπαλλήλου ή η εργασία ενός ανέργου προκειμένου να εισπράττει το επίδομα ανεργίας.

Είναι δυνατόν να υπάρχει φοροδιαφυγή χωρίς παραοικονομία, όπου ενώ καταγράφεται η οικονομική δραστηριότητα στους Εθνικούς Λογαριασμούς, δεν πληρώνονται οι αναλογούντες φόροι, όπως στην περίπτωση της παραγωγής των αγροτών, η οποία ενώ καταγράφεται, σε μεγάλο βαθμό δεν υποβάλλουν φορολογική δήλωση.

Μπορεί επίσης να υπάρχει η οξύμωρη περίπτωση της παραοικονομίας χωρίς φοροδιαφυγή όπου η οικονομική δραστηριότητα δεν καταγράφεται στους Εθνικούς Λογαριασμούς, αφού αυτοί δεν καταρτίζονται βάσει των φορολογικών δηλώσεων, αλλά τα αντίστοιχα εισοδήματα και οι έμμεσοι φόροι δηλώνονται και αποδίδονται στην εφορία. Για παράδειγμα, περιπτώσεις όπου φορολογούμενοι είναι συνεπείς στις φορολογικές τους υποχρεώσεις και δεν φοροδιαφεύγουν, αλλά λόγω καθυστερήσεων στην ενημέρωση, οι δραστηριότητές τους να μην περιληφθούν στους Εθνικούς Λογαριασμούς.

Τέλος, υπάρχει και η ιδανική κατάσταση χωρίς παραοικονομία και φοροδιαφυγή, όπου οι φορολογικές αρχές είναι ενήμερες, αποτελεσματικές και

μπορούν να ανιχνεύσουν όλο το εύρος της οικονομικής δραστηριότητας κάθε φορολογούμενου, ο οποίος δεν αποκρύβει και δηλώνει το πραγματικό του εισόδημα.

Λόγω της σύνδεσης της παραοικονομίας με τη φοροδιαφυγή, αρκετές μελέτες τις τελευταίες δεκαετίες έχουν εστιάσει στην ανάλυση του φαινομένου της παραοικονομίας. Σύμφωνα με τα δεδομένα της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2009, το μέγεθος της παραοικονομίας έχει εκτιμηθεί στο 30% του Α.Ε.Π. κατά μέσο όρο. Σε σύγκριση με άλλες προηγμένες οικονομίες του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα εκτιμάται ότι παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια ένα από τα υψηλότερα ποσοστά παραοικονομίας επί του Α.Ε.Π., γεγονός που πιθανώς εντείνει το ίδιο το φαινόμενο. Μέρος του προβλήματος είναι η αδήλωτη εργασία, το μέγεθος της οποίας εκτιμάται ιδιαίτερα υψηλό στην Ελλάδα, της τάξεως του 25% του συνολικού αριθμού των ελεγχθέντων εργαζομένων σε σχέση με το 4% του Α.Ε.Π. που είχε εκτιμηθεί στις αρχές της δεκαετίας του 1990.

Κοινή πρακτική σε αυτές τις περιπτώσεις είναι η αμοιβαία συμφωνία μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου για μη δηλωθείσα εργασία, προκειμένου να αποφευχθεί και από τις δύο πλευρές η καταβολή των υψηλών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης καθώς και η καταβολή φόρου εισοδήματος από το δηλωθέν εισόδημα του εργαζομένου.

Σε κάθε περίπτωση, η παραοικονομία σε όλες τις εκφράσεις της διαστρεβλώνει τα επίσημα στατιστικά στοιχεία και υπολογισμούς μίας οικονομίας με συνέπεια τα μέτρα και οι αποφάσεις που λαμβάνονται από την Κυβέρνηση να μην οδηγούν σε βελτίωση της οικονομίας, αντίθετα σε περισσότερα προβλήματα από αυτά που θέλει να επιλύσει.

1.4. Αίτια φοροδιαφυγής

Προκειμένου να αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο της φοροδιαφυγής και να λάβουμε μέτρα πάταξής της, γεγονός ακόμα πιο σημαντικό στις μέρες της οικονομικής ύφεσης που βιώνει η Ελλάδα, θα πρέπει να κατανοήσουμε τα αίτια του φαινομένου.

Μόνο εφόσον η κάθε Κυβέρνηση αντιληφθεί τους λόγους που οδηγούν τους πολίτες στη φοροδιαφυγή θα μπορέσει να λάβει τα μέτρα εκείνα που θα μειώσουν και εξαλείψουν το φαινόμενο.

Παρακάτω θα αναφέρουμε κάποιες από τις αιτίες που τείνουν τους πολίτες στη φοροδιαφυγή:

- Όσο μεγαλύτεροι είναι οι άμεσοι φόροι τόσο υψηλότερα και τα επίπεδα της φοροδιαφυγής και αντίθετα όσο υψηλότεροι είναι οι έμμεσοι φόροι τόσο μικρότερη η φοροδιαφυγή. Συνεπώς, *η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος* είναι μία από αιτίες δημιουργίας του φαινομένου.

Από την εποχή του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα που ξεκίνησε η συστηματοποίηση της οικονομικής γνώσης, οι οικονομολόγοι αναφέρονται στις πολύ επιβαρυντικές συνέπειες στην ευημερία των ατόμων, την οικονομική δικαιοσύνη και την ανάπτυξη της οικονομίας των άμεσων φόρων σε σχέση με τους έμμεσους. Οι άμεσοι φόροι όχι μόνο μειώνουν τα οικονομικά κίνητρα των ατόμων και της παραγωγική τους προσπάθεια, αλλά επιπλέον, μετακυλίνονται εύκολα σε άλλους από αυτούς που επιβλήθηκαν, αυξάνουν τη φοροδιαφυγή και έχουν υψηλό κόστος ελέγχου και συλλογής.

Οι σύγχρονοι οικονομολόγοι όχι μόνο έχουν καταλήξει στα ίδια συμπεράσματα, αλλά επιπροσθέτως έχουν επισημάνει ότι η φορολογική συμβολή προέρχεται από τα αποδοτικότερα άτομα των οποίων η ευημερία μειώνεται και για το λόγο αυτό, σύμφωνα με μελέτη, μεταξύ των 1.728 επιχειρηματιών το 54% θεωρούν τη φοροδιαφυγή έξυπνη πράξη και απόλυτα δικαιολογημένη έναντι του αδηφάγου και αυθαίρετου κράτους, η οποία πράξη συνεχώς βρίσκει περισσότερους μιμητές

Οι άμεσοι φόροι λόγω ότι είναι ορατοί μέσα από τα δυσμενή αποτελέσματα στην καθημερινότητα των ατόμων, προκαλούν άμεσες αντιδράσεις από κάθε άλλο είδος φόρου. Νοικοκυριά, ελεύθεροι επαγγελματίες, επιχειρήσεις προκειμένου να καταβάλουν λιγότερο φόρο λόγω υψηλών φορολογικών κλιμάκων και συντελεστών αποκρύβουν εισοδήματα ή φορολογητέα ύλη (συνάλλαγμα, έσοδα από τόκους, γeros, εκμίσθωση ακινήτων ή ακόμα και την ύπαρξη των ακινήτων, εμφάνιση πλασματικών ή υπερβολικών δαπανών κλπ). Αντίθετα, στην έμμεση φορολογία η φοροδιαφυγή είναι μικρότερη, διότι η επιβολή του έμμεσου φόρου γίνεται κατά την βιομηχανοποίηση και όχι στην

κατανάλωση, λογιστικοποιείται, επομένως ελέγχεται και η εισπραξή του είναι πιο βέβαιη. Θα πρέπει λοιπόν η έμμεση φορολογία αν αποτελέσει τη βάση των φορολογικών εσόδων με χαμηλά ποσοστά στα αγαθά πρώτης ανάγκης και υψηλά ποσοστά σε αγαθά που θεωρούνται πολυτελείας,

➤ *Το επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης επηρεάζει το μέγεθος της φοροδιαφυγής. Όσο υψηλότερος φόρος επιβάλλεται τόσο μεγαλύτερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή, διότι μειώνεται σημαντικά το διαθέσιμο εισόδημα και συνεπώς το κίνητρο είναι μεγαλύτερο.*

Σύμφωνα με την έκθεση του Ο.Ο.Σ.Α. μέσα σε ένα χρόνο οι Έλληνες εργαζόμενοι έχασαν το 25% του εισοδήματός τους εντός του 2011, λόγω της συνεχώς αυξημένης φορολόγησης, της μείωσης ή εξάλειψης των φοροαπαλλαγών, των αυξανόμενων ασφαλιστικών εισφορών. Η Ελλάδα βρίσκεται στις πρώτες θέσεις μεταξύ των 34 χωρών με την υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση του εισοδήματος από την εργασία που σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες ασφαλιστικές εισφορές εργοδότη και εργαζομένου η πραγματική συνολική μείωση του εισοδήματος φθάνει στο 37,8%.

Η φορολογική επιβάρυνση υπάρχει επίσης και στην έμμεση φορολογία, κυρίως στον ειδικό φόρο κατανάλωσης με συνέπεια η φοροδιαφυγή και παραοικονομία να παρουσιάζει μεγάλο όφελος για τους φοροφυγάδες.

➤ *Η διάρθρωση του εθνικού εισοδήματος βασίζεται στους μισθωτούς και συνταξιούχους, οι οποίοι δηλώνουν εισοδήματα που αποτελούν το 70,18% του συνολικού εισοδήματος για το έτος 2009, σύμφωνα με τη Γενική Γραμματεία Πληροφορικών Συστημάτων, ενώ οι ελεύθεροι επαγγελματίες το 16,79% και τις επιχειρήσεις το 13,03%. Οι μισθωτοί και συνταξιούχοι είναι οι κατηγορίες των φορολογουμένων που ιδιαίτερα δύσκολα μπορούν να φοροδιαφύγουν, αφού το ύψος των αποδοχών τους βεβαιώνεται από τον εργοδότη ή τον συνταξιοδοτικό τους φορέα αντίστοιχα.*

Παρά ταύτα, συνηθέστερος τρόπος φοροδιαφυγής σε αυτές τις κατηγορίες φορολογουμένων είναι η μαύρη εργασία, η παράλληλη ή δεύτερη απασχόληση χωρίς αυτή να δηλώνεται. Νοικοκυριά ή συνταξιούχοι με αυξημένες υποχρεώσεις, δημόσιοι υπάλληλοι λόγω ασυμβίβαστου δεύτερης απασχόλησης, άνεργοι προκειμένου να μη χάσουν το επίδομα ανεργίας, εργάζονται χωρίς να

είναι νόμιμα καταγεγραμμένοι, συνεπώς δεν καταβάλλονται οι σχετικές ασφαλιστικές, εργοδοτικές εισφορές και φόροι.

Από την άλλη πλευρά, ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες και επιχειρήσεις είναι οι κατηγορίες φορολογούμενων με τη μεγαλύτερη φοροδιαφυγή. Στην καθημερινότητά μας πόσες φορές δεν έχουμε έρθει αντιμέτωποι με τη μη λήψη φορολογικού στοιχείου από υπηρεσίες που μας παρέχουν γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί, υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, καθηγητές για ιδιαίτερα μαθήματα κλπ ή με την έκδοση φορολογικού στοιχείου μικρότερης αξίας από αυτή που πραγματικά πληρώνουμε. Τα περιβόητα φακελάκια σε γιατρούς, ιδιωτικούς ή δημόσιους και ανάλογα την ειδικότητα, την πάθηση ή το νοσοκομείο, διαφοροποιείται και το περιεχόμενο, είναι φαινόμενο που δύσκολα εξαλείφεται από την ελληνική πραγματικότητα. Είναι γνωστή η δυσκολία που έχει ο ασθενής σε δημόσιο νοσοκομείο να βρει κρεβάτι ή μέρα για την εγχείρησή του, δυσκολίες που όμως εξαφανίζονται δια μαγείας όταν λάβει το «δωράκι» του ο γιατρός. Επιπλέον, στα δύο χρόνια της οικονομικής κρίσης που βιώνουμε ως κράτος γίνονται προσπάθειες για μείωση της τεράστιας μαύρης τρύπας στον τομέα της υγείας, η οποία αντίθετα συνεχώς διογκώνεται παρά τις περικοπές των κρατικών δαπανών. Πόσο συχνά δεν ακούμε για τις υπερτιμολογήσεις των φαρμάκων και υλικών, για βιβλιάρια ασθενών με υπερσυνταγογραφήσεις, για μη καταχωρήσεις ασθενών στο βιβλίο πελατών των ιδιωτικών ιατρείων ή κλινικών.

Η πώληση αγροτικών προϊόντων από αγρότες του ειδικού καθεστώτος χωρίς παραστατικά ή με έκδοση από τον επιτηδευματία τιμολογίων αγορών με ιδιαίτερα μεγάλες εικονικές ποσότητες μόνο και μόνο για την επιστροφή μεγάλου ποσού Φ.Π.Α. στον αγρότη και εμφάνιση υψηλών δαπανών από τον επιτηδευματία είναι ο πιο συχνός τρόπος φοροδιαφυγής σε αυτή την κατηγορία φορολογουμένων. Βέβαια με την ένταξη των αγροτών ειδικού καθεστώτος σε υποχρεωτική τήρηση βιβλίων, για συγκεκριμένες πωλήσεις (πάγκοι σε λαϊκές αγορές) και ο εντοπισμός και δημοσιότητα περιστατικών αγροτών που έλαβαν επιστροφή φόρου από εικονικές πωλήσεις με συνέπεια τη φυλάκιση των εμπόρων και την επιστροφή από τους αγρότες των ποσών του φόρου που εισέπραξαν από το Δημόσιο ίσως είναι μία καλή αρχή για περιορισμό του φαινομένου,

- Όσο πιο διαφανής, συνετή και ορθολογική είναι η διαχείριση των δημοσίων εσόδων τόσο μεγαλύτερη βεβαιότητα και εμπιστοσύνη διακατέχει τους φορολογούμενους. Βλέπουν πως οι μειώσεις των εισοδημάτων και γενικότερα οι θυσίες τους έχουν κάποιο κοινό σκοπό και γενικό όφελος, το οποίο εισπράττουν εμμέσως μέσω καλύτερων υπηρεσιών υγείας, παιδείας, ασφάλισης κ.λπ. του Κράτους προς αυτούς.

Αντίθετα, η σπατάλη του δημοσίου χρήματος διαβρώνει τη φορολογική συνείδηση των φορολογουμένων, διότι η φορολογική τους θυσία δεν εκτιμάται ανάλογα από το Κράτος. Σκάνδαλα των τελευταίων ετών, όπως οι φούσκες του Χρηματιστηρίου, οι μίζες των εξοπλισμών εθνικής άμυνας, η περίπτωση Siemens και Βατοπεδίου ενισχύουν την πεποίθηση πως οι πολιτικοί και όσοι κατέχουν θέσεις εξουσίας μένουν στο απυρόβλητο και όλα τα βάρη τα σηκώνει πάντα ο λαός.
- Ο βαθμός ανάπτυξης και οργάνωσης της οικονομίας παίζει σημαντικό ρόλο στο μέγεθος της φοροδιαφυγής. Όταν η πλειοψηφία των επιχειρήσεων είναι μικρές ατομικές επιχειρήσεις χωρίς άρτια λογιστική οργάνωση, δημοσιοποίηση των οικονομικών καταστάσεων η ευκαιρία για φοροδιαφυγή μεγαλώνει.

Αντίθετα, αρτιότερη οργάνωση μεταφράζεται σε ποιοτικότερες συναλλαγές μεταξύ των φορολογουμένων και καλύτερος έλεγχος από τους αρμόδιους,
- Το μορφωτικό και πολιτισμικό επίπεδο του πληθυσμού κάθε χώρας σε συνδυασμό με τη φορολογική συνείδηση κάθε πολίτη καθορίζουν και τα επίπεδα της φοροδιαφυγής.

Χαμηλότερο μορφωτικό και πολιτισμικό επίπεδο σημαίνει χαμηλότερη συνείδηση της υποχρέωσης καταβολής φόρου επομένως λιγότερη ανοχή στην επιβολή του και περισσότερη τάση για φοροδιαφυγή, αφού υπάρχει αδυναμία ή μικρή κατανόηση της οικονομικής και κοινωνικής αναγκαιότητας της φορολόγησης.

Από την άλλη όταν οι πολίτες διαθέτουν χαμηλή φορολογική συνείδηση τότε έχουν και λιγότερους φραγμούς στην φοροδιαφυγή. Όταν αισθάνονται ότι εξαπατώνται από το Κράτος, ότι αυτό δεν ενδιαφέρεται για την ανεργία μεταξύ των πολιτών του, για την έλλειψη φαρμάκων και κυρίως μεταξύ των

μακροχρόνια αρρώστων, για την αύξηση των εγκληματικότητας και την αδράνεια σε λήψη μέτρων, τότε τα επιχειρήματα για μείωση της φοροδιαφυγής δεν έχουν νόημα. Αντίθετα, πιστεύουν πως τιμωρούν το Κράτος και ότι δεν διαπράττουν αξιόποινη πράξη, αφού και αυτό με τη σειρά του δεν ενδιαφέρεται για τους πολίτες του.

1.5. Τρόποι φοροδιαφυγής

Συγκριτικά με άλλες χώρες της Ε.Ε., η Ελλάδα είναι πρωταθλήτρια στη φοροδιαφυγή και οι φορολογούμενοι ιδιαίτερα ευρηματικοί, δικαιολογώντας αρνητικά το πολυμήχανο ελληνικό δαιμόνιο. Οι τρόποι φοροδιαφυγής που κατά καιρούς εφαρμόζονται δεν είναι σταθεροί στο χρόνο, εμφανίζονται νέοι, παλιότεροι μεταβάλλονται και προσαρμόζονται σε καινούργια δεδομένα, σε κάθε περίπτωση όμως ο σκοπός και ο στόχος είναι κοινός, ήτοι η μείωση της φορολογικής υποχρέωσης φυσικών και νομικών προσώπων ακόμα και φορολογουμένων που δε θα έπρεπε.

Ενδεικτικά θα αναφέρουμε κάποια από τα τεχνάσματα των φορολογουμένων, αλλά και το γενικότερο πλαίσιο, οικονομικό ή κοινωνικό όπου η φοροδιαφυγή εκδηλώνεται.

➤ Η φοροδιαφυγή στο Φ.Π.Α., η οποία αν και είναι πλέον ποινικό αδίκημα από το πρώτο ευρώ σύμφωνα με το Ν.3842/2010, έχει πολλούς «υποστηρικτές». Η υποχρεωτική επιβολή του από 01/01/1987 και η κατάργηση των φορολογικών συνόρων με τις χώρες μέλη της Ε.Ε. από 01/01/1993 έδωσε νέα ώθηση στην φοροδιαφυγή του Φ.Π.Α., αλλά και στην καταστρατήγηση των φορολογικών και τελωνειακών διατάξεων.

Αγαθά μεγάλης αξίας που μπορούν να μεταφερθούν εύκολα λόγω μικρού όγκου, όπως πολύτιμοι λίθοι, κοσμήματα, ηλεκτρονικές συσκευές κ.λπ., διακινούνται ελεύθερα τελωνειακών και φορολογικών ελέγχων και διατυπώσεων μεταξύ των μελών της Ε.Ε..

Εμφάνιση εκδοθέντων παραστατικών για δήθεν ενδοκοινοτικές συναλλαγές από ανύπαρκτες εταιρείες μελών της Ε.Ε. με σκοπό τη φοροδιαφυγή στην εσωτερική αγορά.

Εισαγωγή αγαθών τρίτων χωρών όπου με τη χρήση πλαστών συνοδευτικών παρουσιάζονται ως κοινοτικά με σκοπό την αποφυγή καταβολής Φ.Π.Α. αλλά και εισαγωγικών δασμών.

Λανθασμένη καταχώρηση στοιχείων στα λογιστικά βιβλία, όπως καταχώρηση εσόδων σε χαμηλότερο συντελεστή από τον κανονικό ή αναγραφή του Φ.Π.Α. σε τιμολόγια αγορών απαλλασσομένων με σκοπό την αύξηση των φόρου εισροών άρα τη μείωση του προς καταβολή Φ.Π.Α.

Έκπτωση του Φ.Π.Α. δαπανών σε δαπάνες χωρίς δικαίωμα έκπτωσης ή που δεν αφορούν την επιχείρηση, αλλά είναι ατομικές δαπάνες του επιχειρηματία, οπότε έχει όφελος και στο Φ.Π.Α. αλλά και τη φορολογία εισοδήματος διότι μειώνονται τα κέρδη λόγω υψηλών δαπανών.

Λήψη στοιχείων δαπανών για συναλλαγές με αποβιώσαντα άτομα, με αδρανείς επιχειρήσεις ή επιχειρήσεις που έχουν διακόψει τη λειτουργία τους χωρίς να ακυρώσουν τα φορολογικά τους στοιχεία.

➤ Η εφαρμογή της λεγόμενης «δημιουργικής λογιστικής» από τις επιχειρήσεις με σκοπό την μείωση ή αποφυγή καταβολής φόρου.

Για παράδειγμα, η μεταφορά λογαριασμών παγίων σε δαπάνες με σκοπό να αυξήσουν τις ετήσιες δαπάνες, υποτίμηση των απογραφομένων ειδών στο τέλος της χρήσης ή αθροιστικά λάθη στην απογραφή λήξης, εμφάνιση μικρότερου τζίρου από τον πραγματικό, έκδοση μεγάλου αριθμού πιστωτικών τιμολογίων στο τέλος της χρήσης, τα οποία θα ακυρωθούν στους πρώτους μήνες του νέου έτους προκειμένου να αλλοιώσουν αρνητικά το αποτέλεσμα στο τέλος της χρήσης και να προκύψουν ζημίες ή μικρότερα κέρδη επομένως και καθόλου ή μικρότερος φόρος αντίστοιχα,

➤ Υπερτιμολογήσεις ή υποτιμολογήσεις κατά το δοκούν από κατασκευαστικές, τεχνικές επιχειρήσεις, όπως η λήψη εικονικών τιμολογίων αγορών υλικών ή μηχανημάτων προκειμένου να αυξήσουν τις δαπάνες.

Εμφανίζουν εικονικές συναλλαγές με συνεργάτες, όπως μηχανικούς, ηλεκτρολόγους, εργάτες κλπ καταβάλλοντας σε αυτούς το φόρο που αναλογεί στο εικονικό εισόδημα, το οποίο δεν υπερβαίνει του αφορολογήτου πλέον και κάποιας μικρής αμοιβής, συνολικά όμως η δαπάνη για την επιχείρηση είναι μικρότερη αυτής του φόρου που πραγματικά θα πλήρωνε και επιπλέον έχει το όφελος από τη διαφορά της συνολικής δαπάνης και του φόρου που πραγματικά θα πλήρωνε,

➤ Ο κλάδος της διασκέδασης και ψυχαγωγίας παραδοσιακά θεωρείται χώρος με κατεξοχήν υψηλή απόκρυψη εισοδήματος, παραοικονομία και φοροαποφυγή είτε στα κέντρα διασκέδασης είτε με τη παραγωγή και διακίνηση πλαστών CD είτε με τη χρήση ηλεκτρονικών παιχνιδιών.

Πολύ συχνό το γεγονός, καλλιτέχνες με υψηλό επίπεδο διαβίωσης και πόθεν έσχες να δηλώνουν συγκριτικά χαμηλά εισοδήματα, αφού τα συμβόλαια συνεργασίας που υπογράφονται δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές αμοιβές που λαμβάνουν.

Δεν εκδίδονται εισιτήρια εισόδου ή εκδίδονται πολύ λιγότερα από τον πραγματικό αριθμό των πελατών ή επίσης χρησιμοποιούνται ίδια φορολογικά στοιχεία (απόδειξη λιανικής πώλησης) περισσότερες φορές.

Τροφοδοσία των επιχειρήσεων με ποτά, τρόφιμα, λουλούδια χωρίς παραστατικά ή λαθραία.

Άσκηση παρεπόμενων οικονομικών δραστηριοτήτων εντός της επιχείρησης, όπως πώληση λουλουδιών, φωτογραφιών, γκαρνταρόμπας χωρίς την έκδοση σχετικών φορολογικών στοιχείων.

Στους χώρους όπου γίνεται χρήση ηλεκτρονικών παιχνιδιών, οι ιδιοκτήτες/επιτηδευματίες θα πρέπει να καταβάλλουν για κάθε μηχανήμα ένα ετήσιο τέλος για τη νόμιμη λειτουργία τους, συνήθως όμως σε κάθε χώρο υπάρχουν αρκετά μη νόμιμα τέτοια ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Τέλος από την παράνομη παραγωγή και διακίνηση CD σε κοινόχρηστους χώρους, κυρίως όπου κυκλοφορεί νεολαϊα, η ζημία που υφίστανται οι δημιουργοί των τραγουδιών και το Δημόσιο από την απώλεια εσόδων φόρου εισοδήματος και Φ.Π.Α. είναι εξαιρετικά σημαντική αν αναλογιστεί κανείς πως η παραγωγή τους είναι εύκολη και μαζική ενώ η διάθεσή τους ακόμα πιο εύκολη,

➤ Στον τομέα του τουρισμού, ίσως τον πιο νευραλγικό κλάδο της εθνικής οικονομίας μας, με αυξημένο αριθμό επιχειρήσεων κάθε μεγέθους και με ευρεία γκάμα αντικειμένων παρατηρούνται τρόποι φοροδιαφυγής.

Συγκεκριμένα, δεν τηρείται ή τηρείται ελλιπώς ή ανακριβώς το πρόσθετο βιβλίο κίνησης πελατών των ξενοδοχειακών μονάδων ή των ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων.

Μη έκδοση ή ελλιπής ή ανακριβής έκδοση φορολογικών στοιχείων για παρεπόμενες ξενοδοχειακές υπηρεσίες, οι οποίες ενώ συμπεριλαμβάνονται στο «πακέτο» διακοπών στην πραγματικότητα παρέχονται έναντι πρόσθετου τιμήματος, το οποίο δεν εμφανίζεται, όπως η ενοικίαση θαλάσσιων μέσων ψυχαγωγίας (κανό, σκι κ.λπ.), η χρήση ομπρελών, χρηματοκιβωτίων, καθαριστηρίων, κομμωτηρίων, internet, γηπέδων κ.λπ..

Ελλιπής ή ανακριβής έκδοση φορολογικών στοιχείων από τουριστικές επιχειρήσεις, όπως ειδών λαϊκής τέχνης, κοσμημάτων, δερμάτινων ειδών, εκμετάλλευσης τουριστικών λεωφορείων, περιηγήσεων και εκδρομών.

Λήψη πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων με σκοπό την αύξηση δαπανών, όπως διαφήμιση και υπηρεσίες διοργάνωσης ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, δαπάνες συντήρησης, επισκευών, καυσίμων κ.λπ., τη μείωση των κερδών και του καταβληθέντος Φ.Π.Α.

➤ Στην ίδρυση μη κερδοσκοπικών νομικών προσώπων, όπως σωματεία μπορεί να υποβόσκει η φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή, αφού για τη σύστασή τους δεν απαιτείται γραφειοκρατία ούτε υπάρχει ιδιαίτερη εποπτεία και μηχανισμοί ελέγχου των δραστηριοτήτων τους.

Προκειμένου το νομικό πρόσωπο να αποκτήσει νομική προσωπικότητα δημοσιεύει το καταστατικό στο Πρωτοδικείο της έδρας του στο οποίο περιλαμβάνονται κοινωφελείς σκοποί ενώ στην πραγματικότητα είναι συγκαλυμμένα οικονομικοί και κερδοσκοπικοί προς όφελος των μελών τους. Συνήθεις τρόποι φοροδιαφυγής είναι:

α) όταν σωματεία ψυχαγωγικού χαρακτήρα μετατρέπονται σε καφωδεία, αίθουσες μπιλιάρδων κ.λπ.,

β) δραστηριότητες καλλιτεχνικού, πνευματικού και πολιτιστικού χαρακτήρα μετατρέπονται σε εμπορικές μέσω της κυκλοφορίας βιβλίων και περιοδικών, προώθησης των οικονομικών συμφερόντων των μελών,

γ) φιλανθρωπικά σωματεία ασκούν στην πράξη δραστηριότητες με οικονομικά οφέλη όπως οίκοι ευγηρίας, απασχόληση παιδιών προσχολικής ηλικίας κ.λπ.,

δ) φιλοζωικά σωματεία μετατρέπονται σε καταστήματα εμπορία ζώων, κτηνιατρεία,

ε) σωματεία με αντικείμενο δραστηριότητας την θρησκευτική, πνευματική, φιλοσοφική εσωτερική αναζήτηση ασκούν τελικά επιχειρηματική δραστηριότητα με οικονομικά οφέλη,

στ) μη κερδοσκοπικές εταιρείες με δραστηριότητα στο χώρο της υγείας και του αθλητισμού μετατρέπονται σε γυμναστήρια, εμπορίας ειδών διατροφής και ενδυμάτων, επιχειρήσεις αδυνατίσματος.

Για την παροχή των δραστηριοτήτων τους στα πλαίσια του δήθεν κοινωφελούς σκοπού τους εκδίδουν αθεώρητες αποδείξεις εισπραξης ή συνδρομής ή χορηγείται στον πελάτη κάρτα ή ταυτότητα μέλους.

Συχνά πραγματοποιούνται συναλλαγές μεταξύ του σωματείου και των επιχειρήσεων των μελών του σωματείου με την έκδοση πλαστών/εικονικών τιμολογίων με σκοπό μειωμένα κέρδη επομένως τη μείωση του φόρου εισοδήματος και του Φ.Π.Α. των επιχειρήσεων αυτών,

➤ Οι διακινήσεις αγαθών χωρίς παραστατικά διακίνησης π.χ. δελτία αποστολής ή σε άλλες ποσότητες από τις αναγραφόμενες σε αυτά σε νυχτερινές ώρες ώστε αν μειωθεί η πιθανότητα ελέγχου από τις φορολογικές αρχές ή ακόμα διακίνησης με τις σωστές ποσότητες, αλλά που τα δελτία αυτά χρησιμοποιούνται και σε άλλες διακινήσεις διαφορετικών ημερομηνιών με κατάλληλες παρεμβάσεις στην ημερομηνία.

Έκδοση παραστατικού πώλησης όπου στο αντίγραφο για τον πελάτη αναγράφεται το σωστό ποσό, ενώ στο στέλεχος το ποσό είναι μικρότερο, ή πώληση δύο ίσων ποσοτήτων του ίδιου αγαθού καταχώρηση όμως στα βιβλία της επιχείρησης μόνο της μία συναλλαγής.

Πραγματοποίηση αγορών και πωλήσεων χωρίς καθόλου φορολογικά στοιχεία αξίας, γεγονός που οι ελεγκτικοί μηχανισμοί θα μπορούσαν να εντοπίσουν με τη μέθοδο της απογραφής κλειστής αποθήκης,

➤ Η λαθραία εισαγωγή ειδών από το εξωτερικό προκειμένου να αποφύγουν την πληρωμή δασμών. Η δασμοδιαφυγή στα αυτοκίνητα και σκάφη, τα οποία βαφτίζονται επαγγελματικά, αλλά τελικά χρησιμοποιούνται για προσωπική χρήση ή με τη μορφή της λαθρεμπορίας, όπως τους πολύτιμους ή ημιπολύτιμους λίθους, στα τσιγάρα, τα οινοπνευματώδη ποτά, τα καύσιμα, έχει και αυτή τη δική της σημαντική συνεισφορά στο φαινόμενο φοροδιαφυγή.

Αντικείμενα μικρού όγκου, όπως οι πολύτιμοι λίθοι μεταφέρονται εύκολα από άτομα που ταξιδεύουν συχνά λόγω επαγγέλματος, όπως ναυτικοί, οδηγοί διεθνών μεταφορών, πληρώματα αεροσκαφών.

Πόσο συχνά ακούμε στα δελτία των ειδήσεων για έφοδο συνεργείων του Σ.Δ.Ο.Ε. σε αποθήκες με λαθραία εισαγόμενα τσιγάρα λίγο πριν τη κυκλοφορία τους στην αγορά και την τελική καταστροφή τους. Ακόμα και εγχώρια παραγόμενα τσιγάρα που απαλλάσσονται από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης διότι αυτά θα εξαχθούν εάν τελικά δεν γίνει η εξαγωγή τους και κυκλοφορήσουν στην εγχώρια αγορά θα είναι τελικά αφορολόγητα.

Παράνομα εργαστήρια παραγωγής ποτών από εγχώριες, λαθραίες ή νόμιμες πρώτες ύλες χαμηλής ποιότητας, γνωστά ως «μπόμπες» με σκοπό την απομίμηση παρόμοιων ποτών και συνεπώς την αποφυγή καταβολής του ειδικού φόρου κατανάλωσης, αλλά και του φόρου πολυτελείας,

➤ Η καταστρατήγηση ευνοϊκής νομοθεσίας π.χ. ειδικά επιδόματα (τυφλών, αναπηρίας, μακροχρόνιων ασθενειών κλπ) από φορολογούμενους χωρίς να τηρούν τις προϋποθέσεις. Έτσι, ολόκληρες περιοχές της Ελλάδας βαφτίζονται «τυφλές», όπως η Ζάκυνθος ή «ανάπηρες» όπως η Κάλυμνος.

➤ Η έκδοση ή λήψη εικονικών ή πλαστών φορολογικών στοιχείων, απάτη τύπου Carousel ή κυκλικής απάτης. Πιο συγκεκριμένα, πλαστά τιμολόγια με εικονικές συναλλαγές μεγάλης αξίας, εικονικές συναλλαγές για προμήθεια εξοπλισμού ή παροχή υπηρεσιών που ουδέποτε πραγματοποιήθηκαν.

Έκδοση εικονικών φορολογικών στοιχείων για κάλυψη παράνομων πράξεων, όπως τοκογλυφία, ξέπλυμα χρήματος, λαθραίες συναλλαγές ή έκδοση από επιχειρήσεις που τηρούν βιβλίο αποθήκης προς ανύπαρκτους πελάτες για κάλυψη άλλων συναλλαγών για τις οποίες δεν εκδόθηκαν τα σχετικά φορολογικά στοιχεία.

Ανύπαρκτες εταιρείες με έδρα σε ανύπαρκτες διευθύνσεις, συμμετοχή σε διοικήσεις εικονικών εταιρειών υπερήλικων ατόμων, τα οποία αγνοούσαν την ύπαρξη των εταιρειών, αλλά και τον ρόλο τους σε αυτές,

1.6. Συνέπειες της φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή έχει πολλές δυσμενείς συνέπειες στην ομαλή λειτουργία μίας χώρας όχι μόνο σε οικονομικό επίπεδο, αλλά και σε κοινωνικό, πολιτισμικό ή ακόμα και σε επίπεδο ηθικών αξιών και αρχών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η πορεία της ελληνικής οικονομίας από τη μεταπολίτευση και μέχρι τις μέρες μας όπου στα πλαίσια της ευρωζώνης το Δ.Ν.Τ. και η Ε.Ε. έχουν το ρόλο των δανειστών και ίσως των τιμωρών.

Παρακάτω θα αναφέρουμε τις σοβαρές επιπτώσεις που έχει η φοροδιαφυγή στην πορεία μίας χώρας σε εγχώριο και παγκόσμιο επίπεδο. Συγκεκριμένα:

➤ Προκαλεί άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών, διότι όλοι οι φορολογούμενοι δεν είναι διατεθειμένοι να παραβούν το νόμο ούτε έχουν τις ίδιες δυνατότητες για αυτό. Μισθωτοί και συνταξιούχοι δεν μπορούν να φοροδιαφύγουν ενώ ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες και επιχειρήσεις έχουν περισσότερες δυνατότητες ή ευκαιρίες προς τη φοροδιαφυγή.

Δημιουργεί επομένως ανισότητα μεταξύ των πολιτών μίας χώρας, που στην πραγματικότητα δε θα έπρεπε να υφίσταται, καταστρατηγώντας την αρχή της φορολογικής ισότητας. Δημιουργεί διαφορές στη φοροδοτική επιβάρυνση ανάμεσα σε άτομα με την ίδια φοροδοτική ικανότητα.

Αποτέλεσμα αυτών είναι οι φόροι να γίνονται πιο επαχθείς αφού το Κράτος αναγκάζεται να αυξήσει τους φορολογικούς συντελεστές λόγω υστέρησης των δημοσίων εσόδων και οι μη φοροδιαφεύγοντες να επιβαρύνονται με πρόσθετο φόρο στον ήδη καταβληθέν από αυτούς.

➤ Λαμβάνοντας υπόψη ότι η φοροδιαφυγή είναι ευκολότερη στους άμεσους φόρους και εφόσον το Κράτος δε μπορεί να την περιορίσει ακόμα και με επιπλέον επιβάρυνση των φορολογικών συντελεστών, τότε θα αναγκαστεί να αυξήσει τους έμμεσους φόρους με αποτέλεσμα τα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα να υποστούν ακόμα περισσότερη επιβάρυνση και να μειωθεί η προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος.

➤ Μειώνει την αποτελεσματικότητα των φορολογικών μέτρων που λαμβάνει η Κυβέρνηση προκειμένου να υλοποιήσει τους στόχους της σε επίπεδο οικονομικό και κοινωνικής πρόνοιας. Πολιτικές για φορολογικά κίνητρα, φορολογικές ελαφρύνσεις και επιδόματα καταστρατηγούνται στο βωμό της εύρεσης επιπλέον χρημάτων. Στις φορολογικές δηλώσεις των φυσικών προσώπων για το οικονομικό έτος 2012, το αφορολόγητο όριο έφθασε στα 5.000,00 ευρώ, με σταδιακή μείωση μέσα σε ένα έτος, ενώ οι φοροαπαλλαγές σχεδόν εξαλείφθηκαν κάνοντας το ύψος του καταβληθέντος φόρου δυσβάσταχτο έως αδύνατον να πληρωθεί.

➤ Διαταράσσει το ανταγωνιστικό περιβάλλον στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις, αφού οι επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν πλεονεκτούν σε σχέση με εκείνες που είναι συνεπείς στις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Η φορολογία είναι ένα σημαντικό μέρος του συνολικού κόστους της επιχείρησης, επομένως εκείνες που φοροδιαφεύγουν μπορούν και πωλούν τα προϊόντα τους ή προσφέρουν υπηρεσίες σε χαμηλότερη τιμή διευρύνοντας έτσι τον αριθμό των πελατών τους. Νέες επενδύσεις και ανάληψη ρίσκων για αύξηση κερδοφορίας μένουν στην άκρη, αφού οι επιχειρήσεις μπορούν να πετύχουν μεγαλύτερα κέρδη ευκολότερα και χωρίς το ρίσκο του επιχειρείν μέσω της φοροδιαφυγής.

➤ Η φοροδιαφυγή δημιουργεί υψηλά κόστη για τους φοροφυγάδες στην προσπάθειά τους να εφευρίσκουν τρόπους φοροδιαφυγής χωρίς να γίνονται αντιληπτοί από την Διοίκηση. Δαπανούν χρήμα, χρόνο, ιδέες και προσπάθειες όχι να γίνουν καλύτεροι και πιο ανταγωνιστικοί σε αυτό που κάνουν, αλλά να εξασφαλίσουν τις υπηρεσίες λογιστών, δικηγόρων κ.λπ. προκειμένου να

φοροδιαφύγουν χωρίς να συλληφθούν. Από την άλλη πλευρά η Κυβέρνηση προκειμένου να πατάξει τη φοροδιαφυγή υφίσταται υψηλά διοικητικά και συναλλακτικά κόστη για τη συγκρότηση και διατήρηση σε αποτελεσματικά επίπεδα των ελεγκτικών μηχανισμών.

➤ Μειώνει τη δυνατότητα άντλησης φορολογικών εσόδων από το Κράτος προκειμένου αυτό να χρηματοδοτεί τις δημόσιες δαπάνες και να παρέχει καλύτερες υπηρεσίες για την υγεία, παιδεία, κοινωνικές παροχές, άμυνα, προστασία των πολιτών, επενδύσεις κ.λπ.. Ο άνεργος που αδυνατεί στο δικαίωμα της εργασίας, οι μακροχρόνια ασθενείς που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τα ακριβά φάρμακά τους αισθάνονται εγκαταλειμμένοι από το Κράτος, επομένως γιατί να καταβάλουν φόρους, ακόμα και αν μπορούσαν να πληρώσουν;

Εάν η δημοσιονομική πολιτική δεν μπορεί να αυξήσει τα έσοδα μέσω αυτών που φοροδιαφεύγουν τότε θα περιορίσει τις παροχές του ή θα καλύψει τις ανάγκες του με μη ενδεδειγμένα μέτρα, όπως έκδοση νέου χρήματος, δανεισμός. Αποτέλεσμα τέτοιων μέτρων είναι:

- α) η δημιουργία χρόνιου ελλείμματος,
- β) η έλλειψη οικονομικών πηγών,
- γ) συνεχείς δανεισμούς εξωτερικούς ή εσωτερικούς, όπου οι μεν πρώτοι περιορίζουν την ελευθερία και ανεξαρτησία των οικονομικών επιλογών της χώρας και αυξάνουν ακόμα περισσότερο το χρέος με τους υψηλούς τόκους, ενώ για την επίτευξη των δευτέρων αυξάνεται το επιτόκιο προκειμένου να προσελκυσθούν ιδιωτικά κεφάλαια για κάλυψη του δημοσίου ελλείμματος, γεγονός όμως που μειώνει την κυκλοφορία χρήματος στην αγορά και μεγάλα ιδιωτικά κεφάλαια εγκλωβίζονται στο κρατικό θησαυροφυλάκιο με συνέπεια την μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων, απαραίτητες για την οικονομική ανάπτυξη και την έξοδο από την οικονομική ύφεση. ,
- δ) διόγκωση του δημοσίου χρέους με δυσμενείς συνέπειες σε επίπεδο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό, ό,τι ακριβώς ζει η Ελλάδα τα τελευταία δύο χρόνια.

- Μειώνει τη φορολογική συνείδηση των φορολογουμένων, οι οποίοι προκειμένου να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους μειώνουν το βιοτικό τους επίπεδο και νιώθουν «αδικημένοι» σε σχέση με εκείνους που αφού φοροδιαφεύγουν και δεν καταβάλουν τους αναλογούντες φόρους έχουν καλύτερη ποιότητα ζωής.

Σύμφωνα με τη θεμελιώδη υπόθεση της Νεοκλασικής Οικονομικής Επιστήμης, ο άνθρωπος είναι ορθολογιστής, εγωιστής, μεγιστοποιητής χρησιμότητας.⁵ Το ποσό του φόρου είναι ένα ποσό χρημάτων που αντιστοιχεί σε μία χρησιμότητα για το φορολογούμενο και συνιστά απώλεια αυτής της χρησιμότητας για το συγκεκριμένο άνθρωπο, ο οποίος προσπαθεί με κάθε τρόπο να προστατευθεί από αυτή την απώλεια χρησιμότητας. Όσο φτωχότερος είναι κάποιος τόσο μεγαλύτερη ωφέλεια-χρησιμότητα αντλεί από κάθε επιπλέον μονάδα χρήματος που εξασφαλίζει.

Τα όρια της φορολογικής ηθικής μειώνονται όταν οι φορολογούμενοι διαπιστώνουν πως οι θυσίες τους δε πιάνουν τόπο, οι οικονομικές συνθήκες δεν βελτιώνονται, το Κράτος δεν χρησιμοποιεί αποδοτικά τα χρήματά τους. Χάνουν την εμπιστοσύνη τους προς το Κράτος, πιστεύουν ότι η υστέρηση κρατικών εσόδων έχει μικρότερη και όχι τόσο εμφανή επίδραση στο προσωπικό τους συμφέρον, ότι η κυβέρνηση πάντα μπορεί να βρει τα χρήματα που χρειάζεται με διάφορους άλλους τρόπους.

- Όταν σε μία οικονομία όπου τα επίπεδα φοροδιαφυγής είναι υψηλά και το Κράτος αδυνατεί να αντιμετωπίσει τη φοροδιαφυγή ή ακόμα χειρότερα να τιμωρήσει παραδειγματικά όσους φοροδιαφεύγουν, τότε γιατί θα πρέπει να φοβούνται όσοι αποκρύβουν τα εισοδήματά τους;

Έως τώρα η Διοίκηση επέβαλε πρόστιμα σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα όταν διαπίστωνε παραβάσεις, αφήνοντας όμως να εξελίσσεται το όργιο της φοροδιαφυγής και σε αυτούς που εντόπιζε, αφού οι τιμωρίες ήταν ασήμαντες σε σχέση με τα ποσά που τελικά δεν δήλωναν, αλλά και σε κατηγορίες φοροδιαφυγόντων που δεν τις ακουμπούσε. Πόσες φορές ακούσαμε στα δελτία των ειδήσεων για φοροδιαφυγή μεγαλογιατρών ή επιχειρήσεων, για ξέπλυμα χρήματος, χωρίς όμως δραστικά και παραδειγματικά μέτρα όπως

⁵ Γ. Γκουμπανιτσάς, δικηγόρος, υποψήφιος διδάκτωρ Νομικής Α.Π.Θ.

φυλάκιση, κατάσχεση περιουσίας, άρση της άδειας ασκήσεως επαγγέλματος κ.λπ..

Η έλλειψη τιμωρίας για κάποιον που φοροδιαφεύγει είναι το κίνητρο ή κριτήριο και αποτελεί δυστυχώς παράδειγμα προς μίμηση για εκείνους που είναι συνετοί στις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Ενώ αντίθετα, εάν γνωρίζει πως η πιθανότητα εντοπισμού του από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς είναι μεγάλη και η τιμωρία αυστηρή τότε θα το σκεφτεί ξανά και ξανά πριν τολμήσει τέτοιες πράξεις.

Από τα παραπάνω, είναι προφανές πως το φαινόμενο της φοροδιαφυγής μόνο δυσμενείς συνέπειες έχει και μόνο κακό κάνει στην οικονομία κάθε χώρας. Η σημερινή οικονομική συγκυρία που βιώνει η Ελλάδα είναι εξαιρετικά δύσκολη και η φοροδιαφυγή επιδεινώνει ακόμα περισσότερο την θέση της σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο οικονομικό επίπεδο κάνοντας την λήψη μέτρων κατά των φοροφυγάδων επιτακτική ανάγκη.

Ο ΣΕΒ το 2008 μιλούσε για φοροδιαφυγή ύψους 30 δις ευρώ ετησίως, ενώ η μείωσή της κατά 20 δις ευρώ θα μπορούσε να μειώσει τους φόρους κατά 30%.

Σήμερα η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα φτάνει τα 40-45 δις ευρώ, αριθμοί που δηλώνουν πως η κατάσταση συνεχώς χειροτερεύει παρά τις προσπάθειες για πάταξή της και τα μέτρα που λαμβάνονται από τις κυβερνήσεις.

1.7. Μέτρα κατά της φοροδιαφυγής

Εύλογα προκύπτει από την μέχρι τώρα ανάλυση της φοροδιαφυγής πως πρόκειται για ένα πολύπλοκο, πολυδιάστατο και πολυσύνθετο φαινόμενο, για την αντιμετώπιση του οποίου απαιτείται μία ευρεία δέσμη παράλληλων πολιτικών σε επίπεδο όχι μόνο οικονομικό, αλλά και σε νομοθετικό, κοινωνικό και πολιτισμικό.

Οι πολιτικές κατά της φοροδιαφυγής θα μπορούσαν να οργανωθούν γύρω από τρεις βασικούς άξονες:

- α) την απλοποίηση της νομοθεσίας και τον εξορθολογισμό του ρυθμιστικού πλαισίου
- β) την αναδιάρθρωση και κινητοποίηση της φορολογικής διοίκησης
- γ) της αλλαγή της φορολογικής νοοτροπίας και ηθικής και του συστήματος κινήτρων για φορολογική συνέπεια και συμμόρφωση,

τους οποίους θα αναλύσουμε στη συνέχεια:

1.7.1 Απλούστευση της φορολογικής νομοθεσίας

Η πολυνομία της ελληνικής οικονομίας είναι χαρακτηριστική και γνωστή σε Έλληνες φορολογούμενους και ξένους επενδυτές. Νόμοι, προεδρικά διατάγματα, πολυγραφημένες αποφάσεις, εγκύκλιοι, ρυθμίσεις κ.λπ. δημιουργούν ένα δύσκολο, δυσνόητο και απαγορευτικό περιβάλλον στους φορολογούμενους που θέλουν να είναι συνεπείς, αλλά και εξαιτίας αυτού στους φοροφυγάδες να αποκρύψουν εισοδήματα.

Αντίθετα, η απλούστευση της φορολογικής νομοθεσίας, η οποία δε θα αλλάζει κάθε χρόνο ή ακόμα και δύο φορές στο χρόνο και η δημιουργία ενός ευέλικτου και ορθολογικού πλαισίου με μειωμένο αριθμό ερμηνευτικών εγκυκλίων θα δημιουργήσει ένα πιο ξεκάθαρο, κατανοητό για όλους και σταθερό φορολογικό σύστημα. Είναι εύλογο ότι η ύπαρξη πολλαπλών συστημάτων φορολογίας και η συνεχής αλλαγή των σχετικών διατάξεων δημιουργούν σύγχυση και στους φορολογούμενους και στους υπαλλήλους της φορολογικής αρχής, αυξάνουν τις πιθανότητες εξαιρέσεων, ειδικών ρυθμίσεων, παραλείψεων και παρατυπιών κατά την εφαρμογή τους.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ζητήσει την κατάργηση περίπου 300 φόρων υπέρ τρίτων, οι οποίοι επιβαρύνουν τους Έλληνες φορολογούμενους με 10 δις ευρώ ετησίως προκειμένου να χρηματοδοτηθούν ταμεία διαφόρων ισχυρών επαγγελματικών ομάδων, όπως δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, μηχανικοί, λιμενικοί, αξιωματικοί, Εκκλησία κ.λπ., διότι αυξάνουν τη συνολική επιβάρυνση των

φορολογουμένων κα κάνουν το δημοσιονομικό σύστημα περισσότερο δαπανηρό, δαιδαλώδες και αδιαφανές.

Η ελλιπής ή αργή επικοινωνία μεταξύ των φορολογικών αρχών, μεταξύ αυτών και της δικαιοσύνης, η εξαιρετικά χρονοβόρα διαδικασία επίλυσης φορολογικών διαφορών, η οποία φθάνει συχνά μέχρι και δέκα έτη και οι χαλαρές και συχνά εύκολα εξαγοράσιμες ποινές δημιουργούν ένα αντικίνητρο για φορολογική συμμόρφωση και εντείνει το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου στη συμπεριφορά των φορολογουμένων.

Επομένως, η ενδυνάμωση του ποινικού σκέλους της διαδικασίας μέσω της επίτευξης εκδίκασης των φορολογικών υποθέσεων, επιβολής αυστηρότερων και άμεσων αποδιδόμενων ποινικών κυρώσεων αποτελούν προτεραιότητα στα πλαίσια όποιας στρατηγικής υιοθετηθεί από το Κράτος για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

1.7.2 Αναδιάρθρωση και κινητοποίηση της φορολογικής διοίκησης

Καθοριστικός και σημαντικός πυλώνας στην πάταξη της φοροδιαφυγής είναι η **αναδιοργάνωση και κινητοποίηση της φορολογικής διοίκησης** τόσο σε ελεγκτικούς όσο και εισπρακτικούς μηχανισμούς:

➤ Προκειμένου ο φορολογικός έλεγχος να είναι αποτελεσματικός θα πρέπει να υπάρχει *δυνατότητα διασταύρωσης* και συνεχής, διαχρονική παρακολούθηση των φορολογικών δεδομένων μέσα από ένα κεντρικό, ολοκληρωμένο, συνεχώς ανανεωμένο πληροφορικό σύστημα. Το ήδη υπάρχον σύστημα Elenxis καθώς και το Elenxis 2 που τώρα προσπαθούν να βάλουν σε εφαρμογή στο Υπουργείο Οικονομικών είναι μία βάση δεδομένων που βοηθά στις διασταυρώσεις φορολογικών στοιχείων και παρέχει τη δυνατότητα για ελέγχους με βάση τα κριτήρια κινδύνου (risk analysis). Για παράδειγμα, μέσω του συστήματος Elenxis, εντός του 2011, εντοπίστηκαν 8.666 Φ.Π. με ακίνητη περιουσία άνω του 1 εκατ. ευρώ που δεν είχαν υποβάλλει δηλώσεις Φόρου Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας κατά την περίοδο 1997-2007 καθώς και 1.000 επιχειρήσεων για διενέργεια προληπτικών ελέγχων από το

Σ.Δ.Ο.Ε. από τους οποίους διαπιστώθηκαν 7.664 παραβάσεις με συνολικά καταλογισθέντα πρόστιμα ύψους 11.170.000 ευρώ.

Επίσης, το περιβόητο περιουσιολόγιο για όλους του δημοσίου υπαλλήλους, για το οποίο γίνεται λόγος τελευταία και είναι το προσωπικό στοιχείο της σημερινής Κυβέρνησης για εφαρμογή του από 01/01/2013, είναι ένα επιπλέον βήμα στην μείωση της φοροδιαφυγής.

Ωστόσο, για να είναι εφικτή μία ηλεκτρονική παρακολούθηση συστηματικά και σε όλους τους τομείς, θα έπρεπε σε αυτή τη βάση δεδομένων να υπήρχαν περισσότερα στοιχεία για κάθε φορολογούμενο. Για παράδειγμα να υπάρχει σύνδεση και επικοινωνία με τραπεζικούς λογαριασμούς, τις πολεοδομίες, τα υποθηκοφυλακεία, το κτηματολόγιο, τις ασφαλιστικές εταιρείες κ.λπ. καθώς και τη συνεργασία με αρχές του εξωτερικού. Μέσω του Α.Φ.Μ. ή κάποιου άλλου κωδικού που είναι μοναδικός για κάθε φορολογούμενο θα μπορεί να γίνεται ταυτοποίηση κάθε ατόμου μέσω του οποίου το άτομο θα συναλλάσσεται με τη δημόσια διοίκηση, αλλά και οι φορολογικές αρχές θα είχαν μία ακριβή εικόνα για αυτόν.

➤ Βασικός στόχος στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης της φορολογικής διοίκησης είναι η *εξάλειψη των περιστατικών αποδεδειγμένης διαφθοράς* στο ελεγκτικό σώμα, είτε εντός των Δ.Ο.Υ., των Π.Ε.Κ. ή Τ.Ε.Κ. μέχρι πριν την κατάργησή τους, είτε στο Σ.Δ.Ο.Ε. (με την σημερινή μορφή του αλλά και τις αλλαγές που έχει τα 15 χρόνια από την ίδρυσή του). Άμεση απόλυση ελεγκτών που εμπλέκονται σε εκχηρητισμό, απαγόρευση επαναπρόσληψής τους στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και άμεση άσκηση ποινικής δίωξης αντί των «δυσμενών» μετακινήσεων σε άλλη θέση μέσα στην ίδια υπηρεσία ή μεταθέσεων στην επαρχία στην ίδια υπηρεσία θα μπορούσαν να είναι μέτρα αποτρεπτικά για πολλούς ελεγκτές.

➤ Στα πλαίσια της νέας πραγματικότητας που ζει η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, της ανάγκης για μείωση και πάταξη φαινομένων φοροδιαφυγής και διαφθοράς πάντα στα πλαίσια των επιβολών της τρούικας, μία σειρά μέτρων ανασυγκρότησης κα εκσυγχρονισμού της φορολογικής Διοίκησης, αλλά και εν γένει της Δημόσιας Διοίκησης έχουν υιοθετηθεί και εφαρμόζονται. Συγκεκριμένα:

✓ Η *Γενική Διεύθυνση Ελέγχων* του Υπουργείου Οικονομικών ανασυγκροτείται και συγχωνεύονται σε περιφερειακό επίπεδο τα ελεγκτικά κέντρα και οι Δ.Ο.Υ. ενώ συστήνονται νέες ειδικευμένες υπηρεσίες εντοπισμού, ελέγχου και καταστολής

φαινομένων φοροδιαφυγής, παραοικονομίας και διαφθοράς. Στα Τελωνεία θα εισαχθεί σύστημα ψηφιακής κωδικοποίησης για την ιχνηλασία και τον εντοπισμό λαθραίων προϊόντων καπνού και αλκοόλ σε αντικατάσταση των ενσήμων ταινιών φορολογίας. Στο Σ.Δ.Ο.Ε. συστήνεται μονάδα πλωτών μέσων για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης καυσίμων. Στα πλαίσια της δημιουργίας ενός εθνικού επιχειρησιακού σχεδίου προβλέπεται και ενισχύεται η διεθνή φορολογική συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών των Κ-Μ της Ε.Ε., αλλά και τρίτων χωρών, όπως με τις ελβετικές αρχές στην κατάρτιση διμερών συμβάσεων για τη δημιουργία φορολογικού πλαισίου σχετικά με τις καταθέσεις των Ελλήνων φορολογουμένων.

✓ Από τον Ιούλιο του 2011 εφαρμόζεται σταδιακά η *κατάργηση-συγχώνευση 213 Δ.Ο.Υ.* από τις 288 συνολικά που υπάρχουν σε όλη τη χώρα μέχρι το τέλος του 2012. Στόχος της πολιτείας είναι η ύπαρξη μόνο μίας εφορίας ανά νομό, εκτός από την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, όπου δεν θα υποβάλλονται δηλώσεις, δε θα εκδίδονται βεβαιώσεις ούτε θα διενεργούν συναλλαγές με τους φορολογούμενους, αλλά θα έχουν το ρόλο του ελεγκτικού κέντρου.

Με τον τρόπο αυτό μειώνονται τα λειτουργικά έξοδα της Διοίκησης, το προσωπικό αξιοποιείται και ενισχύει το τμήμα Ελέγχου και Αναγκαστικής Είσπραξης Εσόδων προκειμένου να διενεργεί περισσότερους ελέγχους, επεξεργάζεται τις δηλώσεις και διασταυρώσεις στοιχείων και εφαρμόζει τις διαδικασίες αναγκαστικής είσπραξης εσόδων.

Άλλωστε τα στοιχεία για την απόδοση των Δ.Ο.Υ. σε επίπεδο ετήσιων εισπράξεων επιβεβαιώνει την επιτάχυνση των μέτρων αυτών. Συγκεκριμένα, το 2010 εισπράχθηκαν από τις εφορίες 36 δις ευρώ, εκ των οποίων τα 22,77 δις ευρώ εισπράχθηκαν από 20 Δ.Ο.Υ. ενώ σε 78 μικρές Δ.Ο.Υ. το αντίστοιχο ποσό ήταν 464 εκατ. ευρώ. Μόνο 18 Δ.Ο.Υ. παραλαμβάνουν πάνω από 50.000 δηλώσεις Φ.Π., ενώ σε 108 Δ.Ο.Υ. το αντίστοιχο νούμερο είναι κάτω από 10.000 δηλώσεις. Οι 18 ΔΟΥ με τον μεγαλύτερο όγκο εργασίας παραλαμβάνουν κατά μέσο όρο 60.897 δηλώσεις Φ.Π., ενώ οι 108 ΔΟΥ με τον μικρότερο όγκο παραλαμβάνουν 5.113 δηλώσεις Φ.Π. κατά μέσο όρο.

✓ Επιβεβλημένη είναι η ύπαρξη και ο διαχωρισμός μεταξύ του φοροελεγκτικού και φοροεισπρακτικού μηχανισμού, των οποίων το έργο θα πρέπει να παρακολουθείται και ελέγχεται από τρίτους. Αυτό το μέτρο προσπαθεί το Υπουργείο Οικονομικών να εφαρμόσει υπό την πίεση της τρόικα, με τη δημιουργία της *Υπηρεσίας Βεβαίωσης και Αναγκαστικής Είσπραξης των Εσόδων* του Κράτους

(Ν.3943/2011), η οποία θα αποτελείται από ελεγκτές εφοριακούς, το έργο των οποίων και η απόδοσή τους θα ελέγχονται κεντρικά. Η επίβλεψη του έργου τους και μέτρηση της αποδοτικότητάς τους σε οκτάμηνη ή και μικρότερη διάρκεια θα είναι και τα κριτήρια για την παραμονή τους στην θέση του ελεγκτή, η οποία πλέον δε θα είναι δεδομένη.

✓ Με το άρθρο 5 του Ν.3943/2011 συνιστάται στο Υπουργείο Οικονομικών αυτοτελής *Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων*, επιπέδου Διεύθυνσης, η οποία υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Οικονομικών με έδρα την Αθήνα και παράρτημα στη Θεσσαλονίκη. Η Υπηρεσία αυτή είναι αρμόδια για τη συλλογή, επεξεργασία, σύνθεση, ανάλυση, αξιολόγηση και αξιοποίηση των πληροφοριών και στοιχείων που αφορούν στην εμπλοκή υπαλλήλων του Υπουργείου Οικονομικών και των εποπτευόμενων από αυτό Ν.Π., σε ποινικά και πειθαρχικά αδικήματα, την εξιχνίαση, της πειθαρχική τους δίωξη και την άμεση ενημέρωση των αρμόδιων για την ποινική δίωξη αρχών. Ελέγχει τις δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) των υπαλλήλων του Υπουργείου Οικονομικών και των εποπτευόμενων από αυτό Ν.Π., ενώ με ειδική εντολή του Υπουργού Οικονομικών μπορεί να ανατίθεται η διενέργεια ελέγχων και ερευνών σε θέματα και εκτός των ορίων της καθ' ύλης αρμοδιότητάς της.

✓ Το 2011 ιδρύθηκε η *Υποδιεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας* (Π.Δ. 9/21.02.2011), η οποία είναι αυτοτελής Κεντρική Υπηρεσία επιπέδου Αστυνομικής Διεύθυνσης, υπάγεται στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας και εποπτεύεται και ελέγχεται από τον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας.

Αποστολή της έχει την πρόληψη, έρευνα και καταστολή οικονομικών εγκλημάτων και, ιδίως, αυτών που τελέστηκαν σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων του Δημοσίου και της εθνικής οικονομίας γενικότερα ή εμφανίζουν τα χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος.

Πιο συγκεκριμένα το νέο αυτό σώμα επικεντρώνεται σε τομείς φοροδιαφυγής και μαύρου χρήματος, ήτοι:

α) παράνομη νομιμοποίηση εσόδων με έρευνες για ύποπτο πλουτισμό, αναντιστοιχία εισοδημάτων και περιουσιακών στοιχείων, κινήσεων λογαριασμών,

β) παράνομες συναλλαγές στο πλαίσιο των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, όπως υποθέσεις απάτης, εκβιασμού, πλαστογραφίας, τοκογλυφίας, δωροδοκίας, νόθευσης και παραβίασης του απορρήτου κ.λπ.,

γ) παράνομη διαχείριση κοινοτικών κονδυλίων-χρηματοδοτήσεων και ενισχύσεων από το κράτος,

δ) παράνομη μεταφορά κεφαλαίων και διακίνηση χρήματος, εντοπίζοντας τους δρόμους μεταφοράς και διακίνησης, τις πηγές προέλευσης του μαύρου χρήματος και στη δήμευση περιουσιών, όπου χρειάζεται,

ε) απόκρυψη φορολογικών στοιχείων και μη καταβολή προβλεπόμενων εισφορών από Φ.Π. και Ν.Π.,

στ) λαθρεμπόριο και κατάχρηση δημόσιας περιουσίας,

ζ) παραβάσεις που αφορούν τα πρακτορεία, άλλα τυχερά παιχνίδια και καζίνο και πάταξη του παράνομου τζόγου με έμφαση στο διαδίκτυο,

η) υπερτιμολογήσεις φαρμάκων και ιατρικού εξοπλισμού, μη έκδοση αποδείξεων από γιατρούς, παράνομες συνταγογραφήσεις, έκδοση «μαϊμού» γνωματεύσεων γιατρών σε βάρος ασφαλιστικών φορέων.

Συνεργάζεται με το Κέντρο Συλλογής και Διαχείρισης Επιχειρησιακών Πληροφοριών του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, τις άλλες υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας και του Λιμενικού Σώματος, καθώς και με άλλες αρμόδιες υπηρεσίες, αρχές και φορείς. Έχει στελεχωθεί με 100 αστυνομικούς ειδικών καθηκόντων που δρουν σε όλη την ελληνική επικράτεια με στόχο την αποκάλυψη εγκλημάτων σε βάρος της εθνικής οικονομίας και του δημοσίου συμφέροντος. Συνεργάζεται με αντίστοιχες υπηρεσίες, οργανισμούς και φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων χωρών, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις και τις διεθνείς συμφωνίες και συμβάσεις.

Έχει πρόσβαση στα αρχεία οποιασδήποτε αστυνομικής υπηρεσίας, καθώς και σε αρχεία άλλων υπηρεσιών, αρχών, οργανισμών και φορέων, εφόσον η έρευνα σ' αυτά είναι αναγκαία για τη διερεύνηση παραβάσεων στις οποίες έχει επιληφθεί. Σε κάθε περίπτωση ενημερώνεται σχετικά ο προϊστάμενος των εν λόγω υπηρεσιών, ο οποίος οφείλει να παράσχει κάθε δυνατή συνδρομή.

Συγκεκριμένα, έχει πρόσβαση στα ηλεκτρονικά αρχεία όλων των υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών, όπως το taxisnet, ηλεκτρονικό σύστημα ΣΔΟΕ και on line σύνδεση με αυτά. Η πρόσβαση σε κάθε άλλη μορφής αρχεία, ηλεκτρονικά ή μη των υπηρεσιών για τα οποία δεν υπάρχει δυνατότητα απευθείας διασύνδεσης πραγματοποιείται με την έκδοση ειδικού υπηρεσιακού σημειώματος υπογεγραμμένο από τον διευθυντή της Οικονομικής Αστυνομίας ή άλλο εξουσιοδοτούμενο πρόσωπο. Τα αιτούμενα στοιχεία χορηγούνται εντός προθεσμίας 10 ημερών από την υποβολή

του αιτήματος ή άμεσα σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις. Οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών την ενημερώνουν με εγκύκλιους, αποφάσεις κ.λπ. σχετικά με τη φορολογική και τελωνειακή νομοθεσία. Σε περίπτωση που με την ολοκλήρωση προανάκρισης ή προκαταρκτικής εξέτασης ή ερευνών προκύψουν φορολογικές ή τελωνειακές παραβάσεις και αδικήματα ενημερώνει άμεσα τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών, οι οποίες την ενημερώνουν για την επιβολή ή μη των κυρώσεων και το ύψος ή διάρκεια αυτών. Όταν προκύπτουν ζητήματα ως προς την αρμοδιότητα των υποθέσεων, ενημερώνεται ο οικονομικός εισαγγελέας, ο οποίος και αποφαινεται σχετικά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ετήσιας έκθεσης του ΟΟΣΑ για το έτος 2010 και τις εκτιμήσεις επ' αυτών από τους αναλυτές της Τράπεζας Ελλάδος, εάν οι φοροελεγκτικοί μηχανισμοί του Υπουργείου Οικονομικών λειτουργούσαν στοιχειωδώς τότε το Ελληνικό Δημόσιο θα είχε εισπράξει τουλάχιστον 2,5 δις ευρώ. Επιπλέον, εάν όλα τα τελευταία χρόνια που οι κυβερνήσεις απλώς συζητούσαν για το μέγεθος της φοροδιαφυγής φρόντιζαν οι φοροελεγκτικοί μηχανισμοί να βρεθούν στα μέσα επίπεδα των υπόλοιπων χωρών, τότε οι επιπλέον εισπράξεις Φ.Π.Α. ακόμα και στα έτη της βαθιάς ύφεσης θα έφερναν το έλλειμμα στο μισό και πλέον. Η αποδοτικότητα της συλλογής των εσόδων του Φ.Π.Α. υστερεί σημαντικά έναντι των άλλων χωρών του ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα, διαμορφώνεται στο 0,51 ενώ των άλλων χωρών, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2008 κυμαίνεται στο 0,71, γεγονός που υποδεικνύει την ανεπάρκεια του φοροεισπρακτικού και φοροελεγκτικού μηχανισμού και την εκτεταμένη φοροδιαφυγή με συνεπακόλουθο την απώλεια εσόδων.

➤ Η αυτοματοποίηση βασικών φορολογικών λειτουργιών, όπως η ηλεκτρονική υποβολή δηλώσεων υποχρεωτικά για όλους τους φορολογούμενους και όχι μόνο για τα Ν.Π., η απόδοση του Φ.Π.Α. σε πραγματικό χρόνο δηλαδή κατά τη διενέργεια της συναλλαγής, η πληρωμή των ελεύθερων επαγγελματιών υποχρεωτικά μέσω τραπεζής ανεξάρτητα του ποσού οφειλής, η πληρωμή όλων των φόρων μέσω τραπεζών υποχρεωτικά κ.λπ. είναι συναλλαγές που εάν πραγματοποιούνται εκτός Δ.Ο.Υ. ο ελεγκτικός μηχανισμός έχει χρόνο να ασχοληθεί με την ουσία του έργου του, τον έλεγχο, δεν υπάρχει επικοινωνία με τους φορολογούμενους, οι οποίοι νιώθουν πιο ασφαλείς να συναλλάσσονται απρόσωπα με τη φορολογική Διοίκηση.

γ) Τα υψηλά επίπεδα φοροδιαφυγής στην Ελλάδα μαρτυρούν τη σθεναρή φορολογική συνείδηση των φορολογουμένων, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει γίνει ακόμα πιο σθεναρή λόγω της άσχημης οικονομικής κατάστασης.

Αποτελεί, επομένως, πρόκληση για την κάθε Κυβέρνηση η **αλλαγή της νοοτροπίας των Ελλήνων**, η οποία σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται και επηρεάζεται από την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια στη συλλογή και χρήση των φόρων. Η Κυβέρνηση που θα καταφέρει να βελτιώσει την παροχή των δημοσίων αγαθών προς τους πολίτες και αποδείξει έμπρακτα την ανταποδοτική αξιοποίηση των φορολογικών εισπράξεων προς όφελος των πολιτών εντός του σημερινού δυσμενούς οικονομικού περιβάλλοντος θα έχει πραγματικά κερδίσει το στοίχημα.

Η γενική αίσθηση που έχουν οι πολίτες ότι η διαφθορά είναι εκτεταμένη σε κάθε πτυχή της δημόσιας Διοίκησης και ότι δεν υπάρχει ίση μεταχείριση μεταξύ των φορολογουμένων, θα μπορούσαν να ανατραπούν μέσω της δίωξης και τιμωρίας των μεγάλων φοροφυγάδων με σημαντικά αποτελέσματα στην ψυχολογία και την αίσθηση των πολιτών περί παραδειγματισμού και απόδοσης κοινωνικής δικαιοσύνης.

Εάν ο φορολογούμενος ήξερε πως η πιθανότητα να αποκαλυφθεί η φοροδιαφυγή και να του επιβληθεί άμεσα χωρίς καθυστερήσεις πρόστιμο ή ακόμα και ποινική δίωξη τόσο περισσότερο συνεπής φορολογικά θα είναι. Βέβαια αυτό προϋποθέτει πως η επιβολή του προστίμου και κυρώσεων από τους ελεγκτές θα γίνει με τρόπο δίκαιο και διαφανή.

Σύμφωνα με το άρθρο 13 του Ν.2523/1997, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 76 του Ν.3842/2010 σε περιπτώσεις που:

α) παρεμποδίζεται η διενέργεια φορολογικού ελέγχου με χρησιμοποίηση βίας ή απειλών κατά των ελεγκτικών οργάνων

β) διαπιστώνεται από διαφορετικούς φορολογικούς ελέγχους η επανάληψη μέσα στην ίδια ή επόμενη χρήση της μη έκδοσης ή ανακριβούς έκδοσης φορολογικού στοιχείου με σκοπό την απόκρυψη της συναλλαγής ή μέρος αυτής, ή από τον ίδιο φορολογικό έλεγχο η μη έκδοση ή ανακριβής έκδοση των φορολογικών στοιχείων για τουλάχιστον τρεις διαφορετικές συναλλαγές

τότε η φορολογική Διοίκηση μπορεί να αναστείλει τη λειτουργία του καταστήματος, γραφείου, εργοστασίου και γενικά κάθε επαγγελματικής εγκατάστασης του υπόχρεου επιτηδεύματία μέχρι ένα μήνα. Μάλιστα εάν επαναληφθεί κάποια από τις παραβάσεις αυτές εντός τριών ετών από την έκδοση της απόφασης αναστολής λειτουργίας τότε η λειτουργία της επιχείρησης αναστέλλεται για έξι μήνες.

Επιπλέον, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από τον ελεγκτή προς το φορολογούμενο για την καλύτερη κατανόηση του φορολογικού συστήματος και των επιλογών που έχει πάντα σε νόμιμα και θεσμοθετημένα πλαίσια, είναι πράξη θεμιτή και ίσως ευχάριστη έκπληξη για τον φορολογούμενο, αφού δεν έχει συνηθίσει τέτοιες συμπεριφορές!

Εν γένει η δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και ασφάλειας στις συναλλαγές και σχέσεις Κράτους-πολίτη, είναι από τα σημαντικότερα βήματα προς την εξάλειψη της φοροδιαφυγής. Εάν ο πολίτης αισθάνεται πως οι θυσίες του δεν πάνε χαμένες, πως το Κράτος δεν τον κοροϊδεύει, δεν είναι απρόσωπο, μακρινό και εχθρικό, αλλά αντίθετα του επιστρέφει την αξία των φόρων που καταβάλλει μέσα από την παροχή υψηλών υπηρεσιών και κοινωνικών παροχών, άρα τα χρήματά του έχουν κάποιο σκοπό, τότε η φορολογική συνείδηση και ηθική του Έλληνα φορολογούμενου σαφώς θα ενισχυθούν και σε συνδυασμό με την ηθική επιβράβευση της φορολογικής τους συνέπειας, τότε η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα θα είναι σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

2.1. Φόρος και φοροδιαφυγή στην αρχαία Ελλάδα

Για του αρχαίους προγόνους μας, ο άνθρωπος είναι ζώο πολιτικό με πρώτιστο ενδιαφέρον όχι τόσο την οικονομική ανάπτυξη, όσο τη συμμετοχή στην πολιτική απόφαση, η οποία είναι η υποδομή των ανθρώπινων κοινωνιών, εκείνη που θα ρυθμίσει και την οικονομική ανάπτυξη.⁶

Η οικονομική ανάπτυξη και όλα τα άλλα είναι το εποικοδόμημα και όλα μαζί εξαρτώνται από το χαρακτήρα του πολιτεύματος. Για τους αρχαίους το δημοκρατικό οικονομικό ιδεώδες δεν ήταν η οικονομική ανάπτυξη, αφού αυτή λίγο ως πολύ θεωρούνταν σαν κάτι το δοσμένο, το αυτονόητο, αλλά η ανακατανομή του πλούτου, η προσπάθεια να γίνει η ζωή όλων των πολιτών ευφρόσυνη, χαρούμενη, ευτυχισμένη.

Ο Επιτάφιος του Θουκυδίδη μιλά για ουσιαστική συμμετοχή του πλήθους τόσο στις πολιτικές διαδικασίες και γενικότερα στην πολιτική λειτουργία όσο και στην οικονομική ευμάρεια. Και αυτό το οικονομικό ιδεώδες της Δημοκρατίας πραγματοποιούνταν από τη μια μεριά μέσω της τακτικής και αναλογικής φορολόγησης των ευπορότερων για τα τρέχοντα έξοδα του κράτους και από την άλλη, μέσω της ανάληψης των λειτουργιών από τους πιο εύπορους προς όφελος των οικονομικά ασθενέστερων.

Οι δημοκρατικοί θεσμοί καθόριζαν πολύ συγκεκριμένα τον τρόπο με τον οποίο οι πλούσιοι μπορούσαν να διαθέσουν τα λεφτά τους. Ο πλούτος στην αρχαία Αθήνα έδινε μόνο τη δυνατότητα να ξοδέψει κανείς για την πόλη και οι πλούσιοι

⁶ Αλέξανδρος Κόντος, φιλόλογος, γλωσσολόγος, κοινωνιολόγος.

διαπαιδαγωγούνταν από τους δημοκρατικούς θεσμούς όχι στο να φοροδιαφεύγουν, αλλά στο να θεωρούν μεγάλη τους τιμή να ευεργετήσουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την πατρίδα και τους συμπολίτες τους. Έτσι χαιρόνταν τα πλούτη τους χωρίς φόβους και άγχη και δίχως τη συνδρομή σωματοφυλάκων.

Οι πιο εύποροι ήταν υποχρεωμένοι να αναλαμβάνουν την 'τριηραρχία', την ετήσια δαπάνη για εξοπλισμό ενός πολεμικού πλοίου και τη σίτιση των ναυτών, που καθορίζονταν σε μια δραχμή ανά ναύτη ημερησίως. Χρειαζόταν τόλμη για να αρνηθεί κάποιος αυτό το σημαντικό έξοδο. Σε αυτή την περίπτωση έπρεπε να υποδείξει κάποιον άλλον, που θεωρούσε πιο πλούσιο, και να προτείνει αντίδοση, η οποία απέκλειε κάθε ευκαιρία για φοροδιαφυγή ή ελπίδα για μη ανακατανομή του πλούτου. Να ανταλλάξει, δηλαδή, την περιουσία του με την περιουσία του πλουσιότερου. Αν ο άλλος πολίτης δεν δεχόταν, τότε η ανάθεση γινόταν από τα αρμόδια δικαστήρια.

Υποχρεωτική, αλλά ιδιαίτερα τιμητική ήταν και η χορηγία, ήτοι η ανάληψη της δαπάνης για την προετοιμασία του χορού, τις θρησκευτικές εκδηλώσεις, τις παραστάσεις των δραματικών αγώνων. Υπήρχε επίσης το έκτακτο μέτρο της επίδοσης για την εκτέλεση συγκεκριμένου δημόσιου έργου, την οποία κατέβαλλαν οι πλούσιοι αλλά και οι μέτοικοι για την ενίσχυση της πόλης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Επίσης, η εισφορά σε περίοδο πολέμου για στρατιωτικές δαπάνες.

Οι αρχαίοι φόροι με διάφορες ονομασίες τακτικοί-έκτακτοι, άμεσοι-έμμεσοι επιβάλλονταν με την έγκριση της Βουλής. Πριν από 2.500 χρόνια τα κρατικά ταμεία της Αθήνας ήταν γεμάτα, διότι η επιβολή των φόρων ήταν δεδομένη, καθολική εκτός των πενέστερων και δίκαιη προκειμένου να χρησιμοποιηθούν σε δημόσια έργα, στρατιωτικό εξοπλισμό κλπ. Πλήρωναν οι έχοντες και κατέχοντες, οι πλούσιοι, οι μέτοικοι και οι ξένοι, τα ονόματα των οποίων αναγράφονταν στους φορολογικούς καταλόγους της εποχής και βρίσκονταν σε κοινή θέα για λόγους διαφάνειας.

Στη Στήλη της εξηκοστής, λίθινος φορολογικός κατάλογος της εποχής, ο οποίος βρίσκεται στο Επιγραφικό Μουσείο στην Αθήνα, ύψους 3,5 μέτρων είναι καταγεγραμμένες κατά γεωγραφική ενότητα οι καταβολές των Συμμάχων της Α'

Αθηναϊκής Συμμαχίας την περίοδο 454/3-440/39 π.Χ. προκειμένου οι αποταμιεύσεις να χρησιμοποιηθούν στην αντιμετώπιση των Περσών.⁷

Χάρη στο χαράτσι, μετά το 454 π.Χ., το ένα εξηκοστό του ετήσιου φόρου πήγαινε υπέρ της θεάς Αθηνάς και έτσι ο Περικλής εξοικονόμησε χρήματα για να χτιστεί ο Παρθενώνας. Οι εισφορές των πόλεων της Συμμαχίας ήταν ανάλογες της οικονομικής κατάστασης των 265 συμμάχων-πόλεων. Οι Ίωνες και οι Κυμαίοι πλήρωναν 12 τάλαντα, οι Νισύριοι ένα, οι Θάσιοι και οι Μενδαίοι από τη Θράκη εννέα και τριάντα τάλαντα αντίστοιχα.

Η Αθήνα μετά το 440 π.Χ. επέβαλλε στους συμμάχους της και έκτακτη εφάπαξ εισφορά, τη λεγόμενη επιφορά, η εισπραξη της οποίας είχε ανατεθεί σε ειδικούς άρχοντες, τους Ελληνοταμίεις.

Όταν στα πλαίσια της Β' Αθηναϊκής Συμμαχίας, οι πόλεις-σύμμαχοι άρχισαν να διαμαρτύρονται, οι Αθηναίοι τους υποσχέθηκαν ότι θα καταργήσουν τον συμμαχικό φόρο. Αντί όμως της κατάργησης, απλά άλλαξαν το όνομα σε σύνταξη.

Η κυρίαρχη αθηναϊκή πολιτεία είχε καταφέρει να εφευρίσκει διάφορες πηγές για να γεμίζει το δημόσιο ταμείο της. Υπήρχαν οι καταβολές για εκμίσθωση δημόσιας περιουσίας (κτήματα, οικοδομήματα ή τα μεταλλεία του Λαυρίου), οι δικαστικές καταβολές, τα τακτικά τέλη για να εισαχθούν και να εξαχθούν προϊόντα από τα αττικά λιμάνια (πεντηκοστή), ή για να εισαχθούν εμπορεύματα από τις πύλες της πόλης (διαπύλιον). Καμία εξαίρεση, φόρους για όλους. Οι μέτοικοι έπρεπε να ανανεώνουν επί πληρωμή μία φορά το χρόνο την άδεια παραμονής τους στην Αθήνα (μετοίκιον), ενώ κατέβαλλαν και επιπρόσθετο τέλος για να έχουν το δικαίωμα να εργασθούν (ξενικόν). Οι δε οίκοι έδιναν τον... πορνικό φόρο.

Η εισπραξη των φόρων δεν χάνονταν σε μαύρες τρύπες, δεν πήγαιναν σε offshore εταιρείες, σε βίλες και μίζες. Αντίθετα απορροφόντουσαν σε δημόσια έργα, όπως για τη βελτίωση του συστήματος ύδρευσης των Αθηνών, την κατασκευή και επισκευή των κρηνών. Παρόλο που η οικογένεια του Περικλή προσφέρθηκε να

⁷ Μαρία Λαγογιάννη, διευθύντρια Επιγραφικού Μουσείου

καλύψει τη δαπάνη, η πόλη αποφάσισε τα χρήματα να δοθούν από τον φόρο των συμμαχικών πόλεων!

Τι γίνεται όμως με τη φοροδιαφυγή και τη διαφθορά, η οποία δεν είναι μόνο φαινόμενο των καιρών μας, αλλά γνωστό και από τον αρχαίο ελληνικό κόσμο.

Εάν κάποιος πιανόταν να φοροδιαφεύγει, ο νόμος ήταν αυστηρός. Οι φοροεισπράκτορες στην αρχαία Αθήνα το 377-378 π.Χ. επιστράτευαν μπράβους και έμπαιναν με τη βία στα σπίτια και έψαχναν για χρήματα στα πιο απίθανα σημεία. Και οι φοροδιαφεύγοντες για να γλιτώσουν από τα βασανιστήρια, διότι δεν έλειπαν κι αυτά, έφταναν σε σημείο να φεύγουν από τα σπίτια τους και να κρύβονται σε γειτονικά και συγγενικά πρόσωπα για να ξεφύγουν.⁸

Οι έφοροι της αρχαίας Σπάρτης αποτελούσαν μία σημαντική εξουσία ελέγχου της λειτουργίας του κράτους, ωστόσο το θεσμό αυτό της Εφορίας δεν «έβλεπε» ευνοϊκά ο Αριστοτέλης ("Πολιτικά» Β', 1270β). Πίστευε ότι ενισχύει ακόμη περισσότερο τη διαφθορά, διότι παρόλο που είναι πολύ σημαντική εξουσία, οι έφοροι προέρχονται από όλο το λαό και πολλές φορές συμβαίνει να παίρνουν το αξίωμα πολύ φτωχοί άνθρωποι, που χρηματίζονται εξαιτίας της φτώχειας τους.

Το 510 π.Χ. υπάρχει ένα ψήφισμα για τους Αθηναίους κληρούχους στη Σαλαμίνα, οι οποίοι ήταν υποχρεωμένοι να καταβάλλουν φόρο, να εκτελούν τη στρατιωτική τους θητεία και να μην εκμισθώσουν τη γη που τους είχε παραχωρηθεί. Εάν τα παραβίαζαν, πλήρωναν πρόστιμο, το τριπλάσιο του μισθώματος, στο Δημόσιο.

Αν κάποιος βουλευτής στην αρχαία Αθήνα ομολογούσε ότι διασπάθισε, μαζί με τους πολιτικούς αντιπάλους του, το δημόσιο χρήμα, δεν υπάρχει αμφιβολία πως θα περνούσε δικαστήριο.⁹

⁸ Μιχάλης Τιβέριος, καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

⁹ Γιώργης Γιατρομανωλάκης, καθηγητής κλασικής φιλολογίας και συγγραφέας

Μεγάλοι πολιτικοί άνδρες, όπως ο Θεμιστοκλής, ο Κίμωνας, ο Μιλτιάδης, οι οποίοι, παρά το σημαντικό έργο τους, παρασύρθηκαν από την αλαζονεία της εξουσίας καταδικάστηκαν από τους Αθηναίους διότι ζημίωσαν την πατρίδα τους. Από την άλλη, ο δίκαιος Αριστείδης, ο οποίος είχε λάβει πλήρη εξουσιοδότηση να καθορίσει τους φόρους, δεν έγινε ούτε κατά μία δραχμή πλουσιότερος και όταν πέθανε τον έθαψε η πόλη με έξοδά της.

2.2. Φόρος και φοροδιαφυγή στη νεότερη Ελλάδα

Δυστυχώς, η σημερινή ελληνική πραγματικότητα έχει να μας υποδείξει εντελώς αντίθετες πρακτικές και πεποιθήσεις σχετικά με την συμπεριφορά των πολιτών-φορολογουμένων και του Κράτους καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις και υποχρεώσεις. Δυστυχώς, η έλλειψη εμπιστοσύνης απέναντι στο Ελληνικό Κράτος οδηγεί τους φορολογούμενους σε αγώνα υπέρ της φοροδιαφυγής, της παραοικονομίας και της αδιαφάνειας σχεδόν σε κάθε συναλλαγή του με το Δημόσιο.

Εχθρότητα και άρνηση καταβολής φόρων από όλους, έχοντες και μη έχοντες, η οποία εκδηλώνεται με διάφορες μορφές, όπως η φοροδιαφυγή έως και η διαφθορά είναι πια η καθημερινότητα, χωρίς δυστυχώς να γίνεται προσπάθεια για βελτίωση και αποκατάσταση αυτής της σχέσης. Ο Έλληνας φορολογούμενος, κυρίως των χαμηλών εισοδηματικών τάξεων, αλλά και ο μικρομεσαίος, αφού αυτός έχει πληγεί κυρίως από τα φορολογικά μέτρα που λαμβάνονται, αισθάνεται πως η οικονομική αφαιμάξη που βιώνει τα τελευταία χρόνια, όπου η Ελλάδα βρίσκεται σε περίοδο οικονομικής κρίσης γίνεται χωρίς κανένα αποτέλεσμα βελτίωσης ή έστω αισιοδοξίας για καλύτερο και ελπιδοφόρο μέλλον.

Διαπιστώνει καθημερινά πως παρά τις στερήσεις και την εξαθλίωση πλέον του βιοτικού του επιπέδου, η μαύρη τρύπα του ελλείμματος συνεχώς μεγαλώνει και το Κράτος, η πολιτική ηγεσία, ασχέτως κομματικής προέλευσης, αυτή δηλαδή που θεσπίζει τους κανόνες, είναι αυτή που τελικά δεν τους τηρεί. Για δεκαετίες φρόντιζαν να μη θίγονται τα προνόμιά τους, απαλλάσσονταν από κάθε είδος αδικημάτων, πολιτικών και οικονομικών πίσω από το θεσμό της βουλευτικής ασυλίας και της

ευθύνης υπουργού και εάν εξαιρέσουμε μόνο την περίπτωση του πρώην υπουργού του Τσοχατζόπουλου, η έννοια της ατιμωρησίας στα τόσα οικονομικά σκάνδαλα (Siemens, Βατοπαίδι κ.λπ.) είναι άγνωστη.

Στο άρθρο 4 του Συντάγματός μας αναφέρεται ότι «οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου», όμως ο νόμος περί ευθύνης υπουργών προβλέπει μικρότερη παραγραφή για αδικήματα υπουργών και βουλευτών κάτι που δεν ισχύει για τους απλούς πολίτες. Φαίνεται τελικά πως όλοι είμαστε ίσοι, αλλά κάποιοι είναι πιο ίσοι από τους άλλους (George Orwell). Μέσα σε αυτό το οικονομικό-κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι πώς είναι δυνατόν ο Έλληνας πολίτης να μη μεθοδεύει τρόπους και τεχνάσματα μη καταβολής φόρων και η φοροδιαφυγή να είναι πλέον το εθνικό μας σπορ;

Σύμφωνα με τον αυστριακό ακαδημαϊκό κ. Φρ. Σνάιντερ, σύμβουλο του Δ.Ν.Τ., της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Ε.Ε., η Ελλάδα είναι η πρωταθλήτρια στην παραοικονομία στη ζώνη του Ο.Ο.Σ.Α. με ποσοστό 29,9% ως προς το Α.Ε.Π. εντός του 2010, ήτοι 55-62 δις ευρώ.¹⁰ Καταδεικνύει ως βασική αιτία της διόγκωσης της φοροδιαφυγής τη λανθασμένη φορολογική πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης, επισημαίνοντας ότι όσο αυξάνονται οι φόροι τόσο θα αυξάνεται και η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία καθώς έχει εξαντληθεί πλέον η φοροδοτική ικανότητα των Ελλήνων. Η εξάλειψη της φοροδιαφυγής που σήμερα φτάνει στο ύψος των 70 περίπου δις ευρώ θα μπορούσε να είναι η άμεση λύση και απάντηση στο πρόβλημα χρέους της χώρας χωρίς περαιτέρω επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων και την αναπτυξιακή διαδικασία.

Πράγματι, η Ελλάδα κατατάσσεται στις πρώτες θέσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών με τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές, χωρίς να υπάρχει αναλογικά θετική επίπτωση στα δημόσια έσοδα λόγω της φοροδιαφυγής. Από το 2000 έως το 2012 οι φορολογικοί συντελεστές ακολουθούν ανοδική πορεία, αλλά τα έσοδα από τη φορολογία, όπως των φυσικών προσώπων (Φ.Π.) ως ποσοστό του ΑΕΠ, μειώθηκαν από το 34,6% το 2000 στο 31% το 2012. Σύμφωνα με τη Eurostat, η ανώτατη φορολογική επιβάρυνση των Φ.Π. φτάνει το 49% κατατάσσοντας τη χώρα μας 8η

¹⁰ www.newscode.gr (16/06/2011).

μεταξύ των 27 της Ε.Ε., ενώ ο μέσος όρος της Ε.Ε. είναι 38,1% και της Ευρωζώνης 43,2%. Φέτος, μέχρι τα μέσα Ιουλίου και ύστερα από δύο παρατάσεις που έχουν δοθεί μόνο το 1/3 των φορολογουμένων (μισθωτοί, συνταξιούχοι) έχουν υποβάλλει τη φορολογική τους δήλωση για τη χρήση 2011, λόγω των υψηλών φόρων που θα κλιθούν να καταβάλουν.

Σύμφωνα με τους ελέγχους που διενεργεί το Σ.Δ.Ο.Ε., μία στις δύο επιχειρήσεις στην Αττική φοροδιαφεύγουν με μεγαλύτερο όμως ποσοστό φοροδιαφυγής στην περιφέρεια, αφού το 71% των επιχειρήσεων στα Ιόνια Νησιά και το 65% στο Νότιο Αιγαίο φοροδιαφεύγουν.¹¹ Η Ζάκυνθος κρατά τα σκήπτρα στη φοροδιαφυγή, όπου ιδιώτες και επιχειρηματίες απέκρυπταν για έτη έως και χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα ιδιοκτησίας. Από τους 6.745 φορολογικούς ελέγχους εντός του πρώτου διμήνου του 2012 πανελλαδικά εντοπίστηκαν περισσότερες από 52.000 παραβάσεις και επιβλήθηκαν πρόστιμα ύψους 550 εκατ. ευρώ. Επιπλέον, ο «μαύρος» τζίρος εντός του 2010 κυμαίνεται από 25% έως 37% του Α.Ε.Π. με το Ελληνικό Δημόσιο να χάνει σχεδόν το 1/3 των φορολογικών εσόδων του, ήτοι 15 δις ευρώ όσες είναι οι ανάγκες μόνο του Ι.Κ.Α. μέχρι το τέλος του 2012 ή αλλιώς μέρος από τα 28 δις ευρώ του δανείου από το Δ.Ν.Τ. που ενέκρινε το Μάρτιο του 2012.¹²

Μόλις στους πρώτους δύο μήνες του 2012, 695 δικηγόροι και συμβολαιογράφοι κλήθηκαν στο Σ.Δ.Ο.Ε. προκειμένου να δώσουν εξηγήσεις σχετικά με το οξύμωρο της σχέσης μεγάλης ακίνητης περιουσίας με ιδιαίτερα χαμηλά δηλωθέντα εισοδήματα. Δικηγορική εταιρεία απέκρυψε έσοδα συνολικού ύψους 5,1 εκατ. ευρώ σε διάστημα έξι ετών από 2006-2010. Επίσης, επιτηδευματίας που δήλωνε στην εφορία δραστηριότητα την παροχή υπηρεσιών ιδιωτικής προστασίας απέκρυψε εισπράξεις ύψους 22,79 εκατ. ευρώ την περίοδο 2009-2010 ενώ εταιρεία κατασκευής ηλεκτρονικών ειδών απέκρυψε έσοδα ύψους 9,38 εκατ. ευρώ κατά την περίοδο 2007 έως 2008. Μισθωτός ενώ δήλωνε χαμηλά εισοδήματα είχε λογαριασμό καταθέσεων ύψους 41,5 εκατ. ευρώ, ενώ γιατρός του ΕΣΥ βρέθηκε με καταθέσεις πάνω από 1,4 εκατ. ευρώ, οι οποίες προέρχονταν από αδήλωτα εισοδήματα που αποκτήθηκαν σε διάστημα 7 ετών.

¹¹, www.capital.gr 01/05/2012.

¹² ΕΘΝΟΣ, 02/05/2011.

Περισσότεροι από 100 Έλληνες φορολογούμενοι διαθέτουν σκάφος αναψυχής με σημαία Ολλανδίας, προκειμένου να αποφύγουν την πληρωμή τσουχτερών έκτακτων εισφορών για τα σκάφη αλλά και τη φορολόγησή τους με ιδιαίτερα υψηλά τεκμήρια διαβίωσης. Μάλιστα τα στοιχεία για τους φορολογικούς κατοίκους Ελλάδας, έστειλαν οι ολλανδικές φορολογικές αρχές, οι οποίες κατέγραφαν όλους τους ξένους υπηκόους που διαθέτουν σκάφος αναψυχής στην Ολλανδία. Το Σ.Δ.Ο.Ε. αφού μελέτησε τα στοιχεία, προχώρησε σε ελέγχους των φορολογικών δηλώσεων των ιδιοκτητών σκαφών, διαπίστωσε ότι οι κάτοχοί τους δεν τα είχαν καν δηλώσει και επέβαλε υψηλά πρόστιμα και πρόσθετους φόρους. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα σκάφη αυτά, κατά κύριο λόγο βρίσκονταν σε ελληνικές μαρίνες.

Από τις αρχές του 2010, περίοδο που ξεκίνησε να διαφαίνεται η κρίση και τα μέτρα που θα επέρχονταν (μηχανισμός στήριξης Δ.Ν.Τ. με όποιες συνέπειες αυτό θα είχε), σύμφωνα με εκτιμήσεις του υπουργείου Οικονομικών έχουν μεταφερθεί σε τράπεζες του εξωτερικού (Κύπρος, Ελβετία, Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία) συνολικές καταθέσεις ύψους περίπου 20 δις ευρώ. Οι Έλληνες καταθέτες, από τους μικρότερους μέχρι και τους μεγαλύτερους, μπροστά στο φόβο της οικονομικής ύφεσης και της αβεβαιότητας λόγω του φόβου για έξοδο της Ελλάδας από την ευρωζώνη και επιστροφή στη δραχμή, μετέφεραν ό,τι καταθέσεις είχαν προκειμένου να μη μετατραπούν στο νέο υποτιμημένο νόμισμα. Συνέπεια αυτού ήταν πολλαπλή. Αρχικά δεν υπήρχε πλέον «ζεστό χρήμα» στην αγορά, οι τράπεζες είχαν από τα χαμηλότερα επίπεδα έλλειψης ρευστότητας στην ιστορία τους, επομένως δεν υπήρχε δυνατότητα και χρηματοδότησης σε πελάτες τους. Επίσης, μειώθηκαν τα έσοδα από τους φόρους στις καταθέσεις, 10% επί των τόκων, αφού πλέον δεν υπήρχαν οι καταθέσεις σε ελληνικές τράπεζες, οι οποίες υποχρεωτικά παρακρατούσαν το φόρο και τον απέδιδαν στο Ελληνικό Δημόσιο. Αντίθετα, την όλη διαδικασία για την απόδοση των φόρων στις καταθέσεις του εξωτερικού την διενεργεί ο φορολογούμενος εντός μηνός από την εισπραξη των τόκων, ο οποίος ζητά από την ξένη τράπεζα την έκδοση βεβαίωσης του ποσού των τόκων, η οποία βεβαίωση είναι στη μητρική γλώσσα της κάθε ξένης χώρας, δεν απαιτείται μετάφραση αρκεί να είναι ευδιάκριτο το ποσό των τόκων που έχει εισπραχθεί. Η βεβαίωση μαζί με τη δήλωση απόδοσης του φόρου τόκων κατατίθεται στη Δ.Ο.Υ. προκειμένου να πληρωθεί και έτσι να «κλείσει» η φορολογική υποχρέωση του φορολογούμενου. Δυστυχώς, όμως πολλοί είναι εκείνοι

οι φορολογούμενοι που μπαίνουν στον πειρασμό και «ξεχνούν» να αποδώσουν τους φόρους που οφείλουν, εντοπίστηκαν περίπου 30.000 φορολογούμενοι για το έτος 2010. Τα τελευταία τρία χρόνια, τα έσοδα από τους φόρους των τόκων καταθέσεων εξωτερικού κυμαίνονται στα 7 έως 8 εκατομμύρια ευρώ, ενώ το ύψος των καταθέσεων που μετανάστευσε, σύμφωνα με την Τράπεζα Ελλάδος μόνο για το έτος 2010 έφτασε στα 29 δις ευρώ. Υπουργείο Οικονομικών, Ένωση Ελληνικών Τραπεζών συνεργάζονται προκειμένου να βρεθούν όχι μόνο αυτοί που είναι καταθέτες εξωτερικού, αλλά και εκείνου που παρουσιάζουν μεγάλες καταθέσεις δηλώνοντας όμως ετήσιο εισόδημα πολύ χαμηλό, χαμηλότερο από 10.000 ευρώ ή και καθόλου.

Οι offshore εταιρείες «ξεφυτρώνουν» πια σαν τα μανιτάρια κατά μήκος του ελλαδικού χώρου. Το Λιχτενστάιν της Ελλάδας βρίσκεται στο Κρανίδι, στο οποίο, σύμφωνα με τα στοιχεία του Σ.Δ.Ο.Ε., υπάρχουν περισσότερες από 200 offshore εταιρείες, στις οποίες ανήκουν ακίνητα μεγάλης αξίας.¹³ Στη Θεσσαλονίκη 14 offshore εταιρείες οφείλουν στο Ελληνικό Δημόσιο φόρους συνολικού ύψους 26 εκατ. ευρώ, δύο εκ των οποίων δε διαθέτουν ούτε Α.Φ.Μ., ως όφειλαν. Το Σ.Δ.Ο.Ε. έχει ήδη ξεκινήσει ελέγχους στα υποθηκοφυλακεία και πολεοδομίας ανά την επικράτεια προκειμένου αν διαπιστώσει τον ακριβή αριθμό των ακινήτων που ανήκουν σε offshore εταιρείες, αφού ο φόρος επί της αντικειμενικής τους αξίας από 3% που ήταν το 2009 αυξήθηκε σε 15% για το 2010 και 2011.

Επιπλέον, εντοπίστηκαν 6 offshore εταιρείες που διακινούσαν παράνομο χρυσό, όπως λίρες και τιμαλφή, τα έκαναν μπάρες χρυσού και τις εξήγαγαν χωρίς κανένα φορολογικό παραστατικό. Σε μία και μόνο περίπτωση έγινε εξαγωγή στη Γερμανία 135 κιλών χρυσού και 750 κιλών ασημιού από λιωμένα κοσμήματα και λίρες συνολικής αξίας άνω των 700.000 ευρώ.¹⁴ Από 60 ελέγχους που έχουν πραγματοποιηθεί σε ενεχυροδανειστήρια, διαπιστώθηκε φοροδιαφυγή και παραβάσεις του Κώδικα Βιβλίων Στοιχείων σε 48 από αυτούς, δηλαδή το 80% αυτών φοροδιαφεύγει.

¹³ www.news247.gr 12/10/2011.

¹⁴ www.news247.gr 07/07/2012.

Στο «χορό» της φοροδιαφυγής συμμετέχουν επίσης και οι πολυεθνικές επιχειρήσεις, οι οποίες αποφεύγουν τη φορολόγηση στην Ελλάδα με τους εξής τρόπους.

- α) οι μητρικές εταιρείες δανείζουν με υψηλό κόστος της θυγατρικές τους, οι οποίες δικαιολογούν τα αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα και τις αυξημένες τιμές στα προϊόντα τους λόγω των υψηλών δαπανών τους. Επίσης, οι μητρικές χρεώνουν υψηλά δικαιώματα χρήσης σημάτων (royalties) στις θυγατρικές, οι οποίες εμφανίζουν υψηλές δαπάνες, κόστη και επομένως χαμηλά ή ανύπαρκτα κέρδη προς φορολόγηση,
- β) οι θυγατρικές εταιρείες αγοράζουν τα προϊόντα της μητρικής σε υψηλές τιμές ιδιωτικής ετικέτας, οι οποίες είναι «φουσκωμένες» για να παρουσιάσουν μεγάλο κόστος και να αποφύγουν τη φορολόγηση κερδών στη χώρα μας,
- γ) συνήθης πολιτική των πολυεθνικών είναι η επί σειρά ετών εμφάνιση ζημιών και προβλήματα ρευστότητας. Έτσι μεταφέρουν τα κέρδη τους σε άλλες χώρες με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές.

Οι παραπάνω περιπτώσεις φοροδιαφυγής των Ελλήνων φορολογουμένων είναι κάποιες από τις περιπτώσεις που συνεχώς καταγράφονται και δυστυχώς η μία όψη του νομίσματος που λέγεται φοροδιαφυγή, διότι η άλλη όψη είναι η ίδια η Δημόσια Διοίκηση που κάνει τα «στραβά μάτια» ή δέχεται «λαδώματα». Ο ίδιο ο Γενικός Γραμματέας Πληροφοριακών Συστημάτων του υπουργείου Οικονομικών κος Διομήδης Σπινέλης μίλησε για τη διαφθορά του φοροεισπρακτικού μηχανισμού και τον κανόνα του 4-4-2 ή 40%-40%-20%, το οποίο μεταφράζεται ότι στα 100 ευρώ φόρου, το 40% είναι η έκπτωση του Δημοσίου, το άλλο 40% πάει στην τσέπη του ελεγκτή-εφοριακού και μόνο το 20% εισπράττεται από το δημόσιο ταμείο. Επίσης, κατά τις μεγάλες επιστροφές Φ.Π.Α. στις επιχειρήσεις από το Δημόσιο, το 8% ή και 10% σε ειδικές περιπτώσεις πάει στη τσέπη του εφοριακού, σύμφωνα με το γενικό διευθυντή του Σ.Δ.Ο.Ε. κο Νίκο Λέκκα. Φυσικά, το αλισβερίσι αυτό στις Εφορίες υπάρχει και σε άλλες υπηρεσίες του Δημοσίου, όπως στις πολεοδομίες, τα ασφαλιστικά ταμεία με τελευταία περιστατικά τα σκάνδαλα με τους υπαλλήλους σε διάφορα καταστήματα του Ι.Κ.Α., στους Ο.Τ.Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, παρόλο που αποτελεί γάγγραινα στην ελληνική κοινωνία με δημοσιονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις, δεν έχει επιστημονικά μετρηθεί.

Λόγω της πολυπλοκότητας που τη χαρακτηρίζει είναι φανερό από τις μεθόδους και τα τεχνάσματα που εκδηλώνεται, όπως η άμεση και έμμεση φορολόγηση, ο φόρος Ν.Π. και Φ.Π., τα είδη των φόρων (μισθωτών, ελευθέρων επαγγελματιών, εταιρειών, ακινήτων κλπ) και όχι από μεθόδους επιστημονικής μέτρησης με ακρίβεια.

Οι σχέσεις και οι συνέπειες της φοροδιαφυγής συμβαίνει να συνεκτιμώνται με αυτές της παραοικονομίας, παρόλο που είναι δύο διαφορετικές έννοιες, συνεπώς το πρόβλημα μέτρησής της αυξάνεται ακόμα περισσότερο. Επιπλέον, η παραποίηση της οικονομικής πραγματικότητας της χώρας μας λόγω των ελλειπών ή αναξιόπιστων στατιστικών στοιχείων κάνει ακόμα πιο δύσκολη την προσπάθεια για έρευνα και μελέτη του φαινομένου. Ας μη ξεχνάμε πόσες φορές έχουμε εκτεθεί στην Ε.Ε. με τα ψευδή ή λάθος στοιχεία που δίδουμε και την αναξιόπιστη θέση που έχουμε μεταξύ των εταίρων μας.

Προσπάθειες προσέγγισης του φαινομένου γίνονται μέσω ερωτηματολογίων και μελετών, θεωρητικών ή εμπειρικών, οι οποίες διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- α) τις οικονομετρικές μελέτες,
- β) τις μελέτες συμπεριφοράς των ατόμων,
- γ) μελέτες βασιζόμενες σε πειραματικά φορολογικά παίγνια.

Σε αυτό το σημείο της εργασίας μας θα παρουσιάσουμε κάποιες προσπάθειες μέτρησης-ανάλυσης της φοροδιαφυγής σε Ελλάδα και εξωτερικό, κυρίως μέσω της θεωρίας και εμπειρίας.

3.1. Μελέτες και έρευνες για τη φοροδιαφυγή στο εξωτερικό

3.1.1 Οικονομετρικές μελέτες

Οι Οικονομετρικές μελέτες χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των παραγόντων που επηρεάζουν το μέγεθος της φοροδιαφυγής. Σύμφωνα με μελέτη του Sission (1981), η οποία στηρίχθηκε στο μοντέλο του Srinivasan (1973) βρήκε ότι μία αύξηση στο φορολογικό συντελεστή ή μία μείωση των απαλλαγών θα οδηγούσαν στο ίδιο αποτέλεσμα δηλαδή στην μείωση του δηλωθέντος εισοδήματος.

Ο Clotfelter (1983), ο οποίος αξιοποιώντας τα στοιχεία των φορολογικών δηλώσεων Φ.Π. και Ν.Π. προσπάθησε να προσδιορίσει οικονομικά τους παράγοντες που επηρεάζουν το φαινόμενο και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όσο υψηλότερος ο φορολογικός συντελεστής και το διαθέσιμο εισόδημα τόσο μεγαλύτερη η φοροδιαφυγή. Η μελέτη του είχε πολλούς επικριτές (Graetz και Wilde, 1985 και Cox, 1984) ως προς τη μεθοδολογία της, τα στοιχεία που χρησιμοποίησε και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων αν και στα ίδια αποτελέσματα κατέληξαν και οι Crame και Nourzand (1986), σύμφωνα με τους οποίους το ύψος των φορολογικών συντελεστών επηρεάζει θετικά τη φοροδιαφυγή.

Αντίθετα, ο Slenrod (1985) έδειξε ότι δεν υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ φοροδιαφυγής και ύψους φορολογικών συντελεστών.

Η ελληνική εμπειρία έχει δείξει ότι η φοροδιαφυγή δεν παρατηρείται μόνο εκεί που οι συντελεστές είναι υψηλοί, αλλά ο κύριος λόγος εκδήλωσης του φαινομένου είναι οι ευκαιρίες που προσφέρονται και όχι του ύψους των φορολογικών συντελεστών. Αν οι φορολογούμενοι έχουν ευκαιρία φοροδιαφυγής θα τις

εκμεταλλευτούν ακόμα και αν οι συντελεστές είναι χαμηλοί (Graetz και Wilde, 1985).

3.1.2 Μελέτες συμπεριφοράς

Οι Μελέτες συμπεριφοράς επιχειρούν να μελετήσουν τη συμπεριφορά των φορολογουμένων μέσω απαντήσεων σε ερωτηματολόγια. Σκοπός των μελετητών είναι να κατανοήσουν την επίδραση που ασκεί το ύψος των φορολογικών συντελεστών και άλλων παραγόντων στην τάση για φοροδιαφυγή.

Το 1979 ο Lewis επιχείρησε να μελετήσει τη συμπεριφορά 200 φορολογουμένων στη Μ. Βρετανία και τους παράγοντες που τους ωθούν σε φοροδιαφυγή. Κατά πλειοψηφία οι ερωτηθείς απάντησαν ότι η μείωση των φορολογικών συντελεστών θα είχε μικρή μόνο επίδραση στο μέγεθος της φοροδιαφυγής. Επίσης, ενώ δικαιολογούσαν την επιβολή του φόρου εισοδήματος προκειμένου το Κράτος χρηματοδοτήσει τις δημόσιες υπηρεσίες, οι περισσότεροι από τους μισούς υποστήριζε ότι η δική τους συμμετοχή στα φορολογικά βάρη ήταν υπέρμετρη, κυρίως από τις υψηλές εισοδηματικές τάξεις.

Ίδια μελέτη στο Βέλγιο (Geerons και Wilmots, 1985) έδειξε επίσης ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές δεν προκαλούν αύξηση της φοροδιαφυγής.

3.1.3 Η μέθοδος των φορολογικών παιγνίων

Με τη μέθοδο των φορολογικών παιγνίων, που είναι λιγότερο διαδεδομένη, γίνεται προσπάθεια μέσα από τη συμμετοχή λίγων ατόμων να διερευνηθούν τα χαρακτηριστικά και οι αντιδράσεις των φορολογουμένων μέσω από διαδικασίες προσομοίωσης.

Χαρακτηριστικότερη μελέτη αυτής της κατηγορίας είναι αυτή των Friedland, Maital και Rutenberg (1978), οι οποίοι προσπάθησαν να εξετάσουν την επίδραση

διαφόρων παραγόντων, όπως των φορολογικών συντελεστών στην τάση για φοροδιαφυγή. Το δείγμα ήταν 15 Ισραηλινοί φοιτητές ψυχολογίας, οι οποίοι έδιναν πληροφορίες σχετικά με το εισόδημά τους, το ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης, την πιθανότητα εντοπισμού από τους φορολογικούς ελέγχους, το ύψος της επιβαλλόμενης ποινής και στο τέλος οι ερευνητές για κάθε συμμετέχοντα υπολόγιζαν πόσες φορές κάθε παίχτης δήλωσε λιγότερο εισόδημα, το μέσο εισόδημα που δε δηλώθηκε κατά τη διάρκεια της έρευνας και το συνολικό δηλωθέν εισόδημα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όσο αυξάνονταν ο φορολογικός συντελεστής τόσο αυξανόταν και η απόκρυψη εισοδήματος.

Σε ανάλογο παίγνιο όπου συμμετείχαν 40 Αυστραλοί φοιτητές, ο Baldry (1987) συμπέρανε ότι η αύξηση του φορολογικού συντελεστή όσο και του εισοδήματος οδηγούν στην αύξηση της φοροδιαφυγής, συμπληρώνοντας ότι η θεωρεία δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά των φορολογουμένων.

Στο φορολογικό παίγνιο που διεξήγαγε το 1988 ο Therman, είχε σχεδιάσει ένα ερωτηματολόγιο το οποίο διένειμε σε λογιστές και φορολογουμένους, οι οποίοι έπρεπε αν απαντήσουν σε μία κλίμακα από 0 (απίθανο) έως 100 (πάρα πολύ πιθανό) για την πιθανότητα να υπάρχει κάποιος να μη δηλώσει ολόκληρο το εισόδημά του. Οι λογιστές-παίχτες ερχόταν αντιμέτωποι με 50 διαφορετικά σενάρια και οι φορολογούμενοι με 20 διαφορετικά σεμινάρια. Το συμπέρασμα που βγήκε από την ανάλυση των απαντήσεων ήταν και για αυτή τη μελέτη το ίδιο, δηλαδή υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές αυξάνουν την τάση για φοροδιαφυγή.

3.2. Μελέτες και έρευνες για τη φοροδιαφυγή στην Ελλάδα

➤ Η πρώτη προσπάθεια μέτρησης της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα έγινε από την ερευνητική ομάδα του Ιδρύματος Μεσογειακών Μελετών το 1991, κάλυψε την περίοδο 1970 έως 1986 και υπολόγισε το ύψος σε ποσό 650 δις δραχμών βασιζόμενη

στην απόκλιση μεταξύ της φορολογικής υποχρέωσης που προέρχεται από τις δηλώσεις φόρου εισοδήματος Φ.Π. και των εθνικολογιστικών στοιχείων.¹⁵

➤ Το 1995 η μελετητική ομάδα του ΚΕΠΕ εντόπισε φοροδιαφυγή ύψους 219 δις δραχμών εντός του 1988 στο φόρο ακίνητης περιουσίας, το Φ.Π.Α. και το φόρο εισοδήματος Φ.Π. λόγω του μεγάλου αριθμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων, όπου ο φορολογικός έλεγχος είναι δύσκολος και δαπανηρός. Εκτιμήθηκε ότι το 21,9% του ποσού αντιστοιχεί στην επίσημη οικονομία, ενώ το υπόλοιπο 78,1% στην παραοικονομία. Παρά τις όποιες αδυναμίες της μεθόδου της έρευνας διαπιστώθηκε ότι οι κλάδοι της οικονομίας με τα υψηλότερα επίπεδα φοροδιαφυγής ήταν των μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, ξενοδοχείων (63,7 δις ή 257,9% των εισπράξεων), κατασκευών (49,5 δις ή 224% των εισπράξεων), ενώ στις βιομηχανικές, βιοτεχνικές και αγροτικές επιχειρήσεις εκτιμήθηκε στα 43,1 δις που αντιστοιχούσε στο 33,3% των καθαρών εισπράξεων.

➤ Σύμφωνα με μελέτη των Schneider και Enste, τα αποτελέσματα της οποίας είναι σύμφωνα με αυτά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 1998 η Ελλάδα από τότε κρατούσε τα ινία στην παραοικονομία, η οποία αντιπροσώπευε το 1/3 του Α.Ε.Π. με κύριους κλάδους τον τουριστικό (ξενοδοχεία, εστιατόρια), των υφαντουργικών προϊόντων, των υπηρεσιών, μεταφορών και οικιακών βοηθών. Στη μαύρη αγορά εργασίας τα πρωτεία είχαν οι μετανάστες, οι συνταξιούχοι, οι γυναίκες οικιακοί βοηθοί και οι νέοι με εποχιακή απασχόληση.

Κατά την περίοδο 1994-1995 η Ελλάδα κατείχε την πρώτη θέση μεταξύ των 13 χωρών της Ε.Ε. με ποσοστό παραοικονομίας στο 30% του Α.Ε.Π.. Κατά τη μελέτη, βασικότερα αίτια εμφάνισης της παραοικονομίας ήταν η δομή της οικονομίας, το κόστος των ασφαλιστικών εισφορών και η πολυπλοκότητα των διοικητικών διατυπώσεων.

Προτεινόμενα μέτρα μείωσης του φαινομένου ήταν η μείωση των εργοδοτικών εισφορών κυρίως σε επαγγέλματα χαμηλής ειδίκευσης, η απλούστευση των διοικητικών διατυπώσεων για τις εποχιακές προσλήψεις και η μείωση του Φ.Π.Α. σε τομείς με μεγάλο συντελεστή απασχόλησης.

¹⁵ Ν.Γάτσος, Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, σελ. 76.

➤ Το Δεκέμβριο του 2010 δημοσιεύθηκαν στο στατιστικό δελτίο της Γενικής Γραμματείας Πληροφορικών Συστημάτων του υπουργείου Οικονομικών τα φορολογικά δεδομένα του οικονομικού έτους 2009, από τα οποία προκύπτουν ενδιαφέρουσες ενδείξεις του μεγέθους και τρόπου φοροδιαφυγής κυρίως στο φόρο εισοδήματος Φ.Π. και Ν.Π., αλλά και το Φ.Π.Α., τη φορολογία κεφαλαίου (δώρεές, κληρονομίες, γονικές παροχές).¹⁶ Με βάση τα επίσημα στοιχεία που παρουσίασε η Ελληνική Στατιστική Αρχή για το λιανεμπόριο συγκριτικά στα έτη 2010 και 2011 και τα οποία αξιολόγησε η Alpha Τράπεζα, διαπιστώθηκε ότι ο όγκος των πωλήσεων μειώθηκε κατά 8,8%.¹⁷ Οι τραπεζικοί αναλυτές σημείωσαν ότι:

α) τον Οκτώβριο του 2011 παρά την μεγάλη άνοδο των εισπράξεων της χώρας της τάξεως του + 15% από τον εξωτερικό τουρισμό, μειώθηκαν οι λιανικές πωλήσεις,

β) παρατηρήθηκε πτώση των εσόδων από τον Φ.Π.Α. (-10,7%) αμέσως μετά την αύξηση των συντελεστών στα προϊόντα εστίασης από 13% σε 23% την 01 Σεπτεμβρίου 2011 και μετά την ανακοίνωση ότι το αφορολόγητο εισόδημα θα περιοριστεί στις 5.000,00 ευρώ,

γ) η πτώση του όγκου των πωλήσεων στα μεγάλα καταστήματα τροφίμων περιορίστηκε στο -0,4% ετησίως, ενώ η πτώση του όγκου των πωλήσεων στα μικρά καταστήματα τροφίμων-ποτών-καπνού έφτασε σε ποσοστό -19,7%, ενώ αντίστροφη ήταν η επίδοση τον Οκτώβριο του 2010, όπου οι καταναλωτές συγκέντρωναν αποδείξεις για να καλύψουν το αφορολόγητο, αλλά και ακόμα μεγαλύτερη φοροαπαλλαγή. Η πτώση των πωλήσεων των μεγάλων καταστημάτων τροφίμων τον Οκτώβριο του 2010 ήταν -9,1% ενώ των μικρών καταστημάτων μόνο -4,5%,

δ) τον Οκτώβριο του 2011 η αξία των λιανικών πωλήσεων εκτός καταστημάτων μειώθηκε κατακόρυφα κατά -33,4% έναντι των πωλήσεων μόνο κατά -13,4% τον ίδιο μήνα το 2010,

ε) στα πολυκαταστήματα ένδυσης-υπόδησης, επίπλων και οικιακού εξοπλισμού υπήρξε μηδενική πτώση του τζίρου ενώ στα μικρά καταστήματα ήταν διψήφια.

Είναι φανερό από τα ανωτέρω αριθμητικά δεδομένα ότι στα πολυκαταστήματα και τα μεγάλα καταστήματα τροφίμων τίποτα δεν αγοράζεται χωρίς έκδοση απόδειξης, η φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή είναι έκδηλη και αυξανόμενη, οφείλεται

¹⁶ Οικονομικό Δελτίο Νο 35 ΤτΕ.

¹⁷ Καθημερινή, 15/05/2012.

στα οικονομικά μέτρα που λαμβάνονται για περισσότερους φόρους και μαρτυρεί την αδυναμία του κρατικού και φορολογικού-ελεγκτικού μηχανισμού να την αντιμετωπίσει.

➤ Μία διαφορετική ποσοτική έρευνα με χρήση ερωτηματολογίου διεξήχθη το Μάιο του 2011 για λογαριασμό του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας από το τμήμα στατικής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών σε τυχαίο δείγμα 1.969 ατόμων άνω των 18 ετών στα γεωγραφικά όρια της Νομαρχίας Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Η έρευνα επικεντρώθηκε στη συμπεριφορά των φορολογουμένων απέναντι στη φοροδιαφυγή και τα χαρακτηριστικά τους, η οποία πράγματι έδειξε αξιόλογα αποτελέσματα. Συγκεκριμένα:

Μεταξύ των 1.969 ατόμων τα 460 άτομα εάν είχαν ευκαιρία να αποκρύψουν μέρος των εισοδημάτων τους θα το έκαναν ενώ 838 όχι και γενικά η ιδέα της φοροδιαφυγής είναι ελκυστική για 202 άτομα σε αντίθεση με 1.358. Το εκπαιδευτικό και οικονομικό επίπεδο επηρεάζει ανάλογα και την ευκαιρία ή ιδέα για φοροδιαφυγή, έτσι όσο υψηλότερα είναι αυτά τα επίπεδα τόσο λιγότερο δελεάζονται.

595 άτομα εάν θέλουν μπορούν να αποκρύψουν εισοδήματα σε αντίθεση με 905 που δεν το επιθυμούν, ενώ το 75,2% θεωρεί την απόκρυψη εισοδήματος από την Εφορία πράξη σοβαρή όπως η κλοπή.

Το 70% των πολιτών πιστεύουν ότι οι φορολογούμενοι που φοροδιαφεύγουν το πραγματοποιούν διότι υπάρχει μικρή πιθανότητα εντοπισμού τους από τις φορολογικές αρχές και το 9% είναι διατεθειμένο να ρισκάρει σε απόκρυψη εισοδήματος ενώ γνωρίζει ότι είναι πιθανό να εντοπιστεί, ενώ το 6,6% παραδέχεται ότι έχει επιχειρήσει να εξαπατήσει την εφορία σχετικά με το πραγματικό εισόδημα.

Το 81% θεωρεί τον εαυτό του ηθικά υποχρεωμένο να δηλώνει όλα τα εισοδήματά του και να πληρώνει τους φόρους, το 67% θεωρεί τη φοροδιαφυγή οικονομικό πρόβλημα και μόλις το 15% ηθικό, ενώ 8 στους 10 συμφωνεί ότι η φοροδιαφυγή αποτελεί φαινόμενο παρακμής για την κοινωνία.

Η έλλειψη διαφάνειας στη διαχείριση του δημοσίου χρήματος, περιπτώσεις Siemens, Βατοπεδίου, Χρηματιστηρίου Αθηνών, επηρεάζει το 1/3 των πολιτών στην απόκρυψη εισοδήματος, ενώ σε ένα Κράτος που παρουσιάζει μεγάλο βαθμό διαφθοράς το 1/4 θεωρεί πως είναι καλύτερα να φοροδιαφεύγει. Σχεδόν το σύνολο των ερωτηθέντων, 88%, πιστεύει πως η Κυβέρνηση αντιμετωπίζει ευνοϊκότερα τους προνομιούχους και πλούσιους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Μία από τις βασικές πολιτικές της Ε.Ε. είναι η δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου καταπολέμησης της διαφθοράς, της απάτης και γενικότερα κάθε οικονομικού εγκλήματος που διενεργείται στους κόλπους της. Μέσα από θεσμικά όργανα, γενικές διευθύνσεις και υπηρεσίες (Olaf, Eurojust, Europol κ.λπ.) από νομοθετικούς κανόνες και από το πολυάριθμο προσωπικό που απασχολεί καθώς και μέσω της συνεργασίας της με τα Κ-Μ και τρίτες χώρες σε όλα τα επίπεδα προσπαθεί να εντοπίσει και πατάξει κάθε παράνομη δραστηριότητα που βάζει σε κίνδυνο τις κοινοτικές οικονομικοκοινωνικές πολιτικές της και την αξιοπιστία της.

Στα πλαίσια των στρατηγικών της για την καταπολέμηση κάθε μορφής οικονομικού εγκλήματος λαμβάνει και εφαρμόζει μέτρα και μεθόδους για άμεση, καθολική και συνεχή επίτευξη των στόχων της. Κάποια από τα μέτρα αυτά, τα οποία θα αναλύσουμε παρακάτω είναι η ίδρυση συγκεκριμένης υπηρεσίας για την αντιμετώπιση της απάτης, η συνεργασία της με τα Κ-Μ και τρίτους σε επίπεδο τεχνογνωσίας, ανταλλαγής εμπειριών και πολιτικών.

4.1. Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF)

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης συστήθηκε το 1999, έχει ως έδρα τις Βρυξέλλες και η αποστολή της έγκειται στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε., στην καταπολέμηση της απάτης, της δωροδοκίας και οποιασδήποτε άλλης παράνομης δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένης της παράτυπης συμπεριφοράς εντός των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.

Στόχοι της OLAF είναι:

- α) η διερεύνηση της απάτης, της δωροδοκίας και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε. καθώς και των σοβαρών παραπτώματων εντός των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων,
- β) η παροχή βοήθειας της Ε.Ε. και των εθνικών αρχών για την καταπολέμηση της απάτης,
- γ) η ενίσχυση της νομοθεσίας και των διοικητικών πρακτικών για την πρόληψη και αποτροπή της απάτης.

Αποτελεί τμήμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ωστόσο παραμένει ανεξάρτητη κατά την άσκηση των επιχειρησιακών και ερευνητικών της καθηκόντων. Διαθέτει δημοσιονομική και διοικητική αυτονομία και έχει τη δικαιοδοσία να διενεργεί με πλήρη ανεξαρτησία εσωτερικές έρευνες μέσα σε κάθε ευρωπαϊκό θεσμικό όργανο ή εθνικό οργανισμό που χρηματοδοτείται από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Απασχολεί σχεδόν 500 υπαλλήλους και έχει ετήσιο προϋπολογισμό περί τα 50 εκατ. ευρώ.

Προκειμένου να επιτύχει τους σκοπούς της, η OLAF διενεργεί επιτόπιους ελέγχους και επιθεωρήσεις στις εγκαταστάσεις των οικονομικών φορέων πάντα σε στενή συνεργασία με το αρμόδιο Κ-Μ αλλά και τις αρχές τρίτων χωρών. Ο σημαντικός ρόλος που επιτελείται από την υπηρεσία αυτή και η σημασία της για την ευρωπαϊκή οικογένεια φαίνεται από το ποσό που υπάρχει στον προϋπολογισμό της Ε.Ε. για αυτήν μέσω του οποίου χρηματοδοτεί ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων και έργων.

Η OLAF λαμβάνει συνεχώς μεγάλο αριθμό πληροφοριών σχετικά με πιθανές απάτες και παρατυπίες μέσα από ένα ευρύ φάσμα πηγών. Όποια καταγγελία λαμβάνει υπόκειται σε μία πρώτη εκτίμηση προκειμένου να διαπιστωθεί εάν αυτή εμπίπτει στην αρμοδιότητά της και πληροί τα κριτήρια για έναρξη σχετικής έρευνας.

Δεν έχει εξουσία άσκησης ποινικών διώξεων. Οι δυνατότητές της σχετικά με τις υποθέσεις που χειρίζεται στα Κ-Μ σταματούν στις αρχικές διοικητικές έρευνες, τα αποτελέσματα των οποίων μεταβιβάζονται στην αρμόδια εθνική εισαγγελική αρχή, η οποία είναι αυτή που αποφασίζει αν θα κινήσει την ποινική διαδικασία. Κάθε χρόνο η OLAF διερευνά αρκετές εκατοντάδες υποθέσεις, οι οποίες είτε στερούν προσόδους

από την Ε.Ε. είτε καταχρώνται τα κονδύλιά της, παρόλα αυτά στις ετήσιες εκθέσεις της δε δημοσιοποιεί το περιεχόμενο των υποθέσεων που διερευνά για κάθε Κ-Μ. Οι συνέπειες τέτοιων πράξεων μπορεί να είναι: δίωξη από τις εθνικές αρχές, πειθαρχικές διαδικασίες, διοικητικές ή οικονομικές κυρώσεις, ή αλλαγές της νομοθεσίας.

Τα κοινοτικά όργανα και τα Κ-Μ προσδίδουν μεγάλη σημασία στην προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ε.Ε., καθώς και στην καταπολέμηση της διεθνικής οργανωμένης εγκληματικότητας, της απάτης και κάθε άλλης παράνομης δραστηριότητας που αποβαίνει εις βάρος του κοινοτικού προϋπολογισμού, διότι οι προσβολές κατά των κοινοτικών οικονομικών πολιτικών στις οποίες προβαίνουν εγκληματικά κυκλώματα και κυκλώματα απάτης δεν θίγουν μόνο τον προϋπολογισμό της Ένωσης αλλά και την αξιοπιστία της στην παγκόσμια αγορά. Για παράδειγμα, το λαθρεμπόριο τσιγάρων, η παραχάραξη νομισμάτων ευρώ, οι επιδοτήσεις για αγροτικά προϊόντα που «καλλιεργούνται» σε ανύπαρκτα αγροκτήματα, επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό της Ε.Ε., συνεπώς και τους Ευρωπαίους φορολογούμενους.

Σήμερα η OLAF έχει εξελιχθεί σε μια πολυμορφική Αρχή με ευρείες αρμοδιότητες και δεξιότητες στους τομείς της συνεργασίας, του συντονισμού, της ανάλυσης κινδύνου, της πρόληψης και της καταστολής της απάτης. Ο ρόλος της γίνεται ακόμα πιο σημαντικός και επιτακτικός, η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα της ακόμα πιο αναγκαία στους δύσκολους καιρούς που βρίσκεται η Ευρώπη μέσα σε ένα περιβάλλον με δημοσιονομικές περικοπές, μέτρα λιτότητας και αυξανόμενες απειλές κατά των οικονομικών συμφερόντων της.

4.2. Προγράμματα Fiscalis

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια της στρατηγικής της για τη βελτίωση και την αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων έμμεσης φορολογίας της εσωτερικής αγοράς έχει θεσπίσει το πρόγραμμα κοινοτικής δράσης Fiscalis 2003-2007, το οποίο ανανεώθηκε με το πρόγραμμα Fiscalis 2008-2013. Σημαντικοί στόχοι και των δύο προγραμμάτων είναι:

- α) η απόκτηση από τους υπαλλήλους των Κ-Μ ενός υψηλού επιπέδου κατανόησης του κοινοτικού δικαίου κυρίως στον τομέα της έμμεσης φορολογίας και της εφαρμογής του στα Κ-Μ ώστε να διασφαλισθεί η αποτελεσματική, πραγματική και ευρεία συνεργασία μεταξύ των Κ-Μ και μεταξύ αυτών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,
- β) η συνεχής βελτίωση των διοικητικών διαδικασιών λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των διοικήσεων και των φορολογουμένων,
- γ) η απλούστευση και ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας,
- δ) ο εκσυγχρονισμός της διοίκησης,
- ε) η ομοιόμορφη εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας,
- στ) η αύξηση και βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των συμμετεχουσών χωρών, των διοικήσεων και των υπαλλήλων τους,
- ζ) η καταπολέμηση της απάτης.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Κ-Μ δημιουργούν συστήματα επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών, όπου το υλικό, το λογισμικό, οι συνδέσεις, τα εγχειρίδια και οι οδηγοί είναι κοινά για όλα τα Κ-Μ, προκειμένου να διασφαλιστεί η συμβατότητα των συστημάτων.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Κ-Μ οργανώνουν ανταλλαγές υπαλλήλων διάρκειας έως έξι μηνών, σεμινάρια καθώς και πειραματικές ασκήσεις διμερούς και πολυμερούς ελέγχου, σύμφωνα με το κοινοτικό νομικό πλαίσιο για τη συνεργασία.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Κ-Μ καθιερώνουν ένα κοινό πυρήνα κατάρτισης των υπαλλήλων και επιτρέπουν την πρόσβαση των υπαλλήλων όλων των άλλων Κ-Μ στην κατάρτιση που παρέχουν στους δικούς τους υπαλλήλους στον τομέα της έμμεσης φορολογίας. Τα Κ-Μ παρέχουν στους υπαλλήλους τους την απαιτούμενη γλωσσική και επαγγελματική κατάρτιση για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα.

Στα πλαίσια, λοιπόν, αυτών των προγραμμάτων ανταλλαγής υπαλλήλων θα παραθέσουμε μερικές σημαντικές μεθόδους και πολιτικές που κάποια Κ-Μ έχουν υιοθετήσει προκειμένου να αυξήσουν τα φορολογικά τους έσοδα και να μειώσουν τη φοροδιαφυγή. Συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε σε κάποιες από τις πολιτικές που εφαρμόζει η Σουηδία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

➤ **Η Σουηδία** κατά τη συμμετοχής της στη διοργάνωση του κοινοτικού προγράμματος FISCALIS 2007 περί ανταλλαγών των εφοριακών υπαλλήλων που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα «κατέθεσε» ένα από τα μέτρα που λαμβάνει στα πλαίσια της πολιτικής που ακολουθεί για την πάταξη της φοροδιαφυγής. Συγκεκριμένα, η Σουηδική Κυβέρνηση στην προσπάθεια διαμόρφωσης φορολογικής συνείδησης στους πολίτες της για την πιστή τήρηση των φορολογικών νόμων, την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και την επαύξηση της εθελοντικής συμμόρφωσης, έχει εντάξει στο ετήσιο σχολικό πρόγραμμα της τελευταίας τάξης των λυκείων της χώρας σεμινάριο, το οποίο σχεδιάζεται και πραγματοποιείται από υπαλλήλους της Σουηδικής Φορολογικής Διοίκησης.

Πρωταρχικός στόχος του σεμιναρίου είναι η κατανόηση της σχέσης ανταποδοτικότητας μεταξύ της εισπραξης φόρων και της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών από το κράτος. Προς επίτευξη του στόχου αυτού, επιδιώκεται από τη μίας η ανάδειξη της σχέσης μεταξύ των δημοσίων εσόδων και εξόδων και από της άλλη επιχειρείται ο υπολογισμός των ετήσιων εσόδων του κράτους.

Στη συνέχεια αναζητείται η απάντηση στο ερώτημα ποιος αποδίδει περισσότερο φόρους, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, έτσι ώστε να εμπεδωθεί η εμπιστοσύνη των φορολογούμενων πολιτών για τη δίκαιη και αποδοτικότερη κατανομή των κάθε είδους φορολογικών επιβαρύνσεων που επιβάλλονται στους υπόχρεους φορολογούμενους. Στη Σουηδία η φορολογία βαρύνει κατά 8% τις εταιρείες και κατά 92% τα φυσικά πρόσωπα, ενώ ο έλεγχος της φορολογικής Διοίκησης για τον ορθό υπολογισμό των φόρων βαρύνει κατά 97% τα νομικά πρόσωπα και μόνο το 3% τα φυσικά πρόσωπα.

Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων αυτών οι υπάλληλοι της Σουηδικής φορολογικής Διοίκησης, προκειμένου να έχουν ενδιαφέρον και ευστοχία, παρουσιάζουν ένα δέντρο, του οποίου οι ρίζες συμβολίζουν τα έσοδα του κράτους που προέρχονται από τους φόρους περιουσίας, τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, το Φ.Π.Α., τις ασφαλιστικές εισφορές και γενικά κάθε φόρο, τέλος ή εισφορά, ενώ τα κλαδιά συμβολίζουν τα έξοδα του κράτους, τα οποία στη Σουηδία αφορούν την ανεργία, υγεία, φροντίδα τέκνων, παιδιών, ηλικιωμένων, την άμυνα, τις επικοινωνίες.

Μέσω αυτής της απεικόνισης, οι μαθητές ενημερώνονται για τον προορισμό και την αξιοποίηση από τον κρατικό μηχανισμό των εισπραττόμενων φόρων και αφετέρου για την κατανομή των φόρων σε ποσοστιαία βάση στους διάφορους τομείς

της κρατικής μέριμνας. Για παράδειγμα γνωστοποιείται ότι για την ανεργία διατίθεται ποσοστό 9% των εισπραττόμενων φόρων.

Έπειτα επιχειρείται αφενός ο υπολογισμός του ετήσιου κόστους κάθε φυσικού προσώπου για το κράτος και η ανάδειξη των λόγων για τους οποίους η καταβολή των μεγαλύτερων ποσών φόρου επιβάλλεται να πραγματοποιείται στην περίοδο που το άτομο είναι ιδιαίτερα αποδοτικό για την κοινωνία. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το ετήσιο κόστος ενός τέκνου μέχρι την ενηλικίωσή του και ενός συνταξιούχου είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από εκείνο ενός εργαζομένου.

Το σεμινάριο επιδιώκοντας να αναδείξει τη χρησιμότητα της πληρωμής των φόρων επικεντρώνεται στην αναζήτηση των λόγων για τους οποίους το άτομο δεν πρέπει να δουλεύει στην «μαύρη αγορά». Έτσι, συγκρίνει τα πλεονεκτήματα από τη μη φορολόγηση των εσόδων με τα μειονεκτήματα της «μαύρης εργασίας», όπως για παράδειγμα η μη υπογραφή σύμβασης εργασίας πιθανόν να οδηγήσει στην απόλυση χωρίς προειδοποίηση, στην καταβολή μισθών χαμηλότερων του βασικού, στην μη καταβολή επιδομάτων, υπερωριών, αναρρωτικών και λοιπών αδειών. Σε περίπτωση εργατικού ατυχήματος δε θα παρέχεται υγειονομικής κάλυψης, δε θα καταβάλλεται αποζημίωση, δεν θα αποδεικνύεται ο χρόνος προϋπηρεσίας.

Τέλος, από τους υπαλλήλους της φορολογικής Διοίκησης αναφέρεται η ειδικής ιστοσελίδας στο διαδίκτυο όπου οι μαθητές ενθαρρύνονται να επισκέπτονται προκειμένου να λύσουν τυχόν απορίες και ερωτήματα.

➤ **Η Ισπανία** κατά τη συμμετοχή της στην ίδια διοργάνωση, FISCALIS 2007, κατέθεσε μία από τις δικές της προσπάθειες στην ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και εξυπηρέτηση των πολιτών-φορολογουμένων της με βασικότερο σκοπό τη συνέπεια στις φορολογικές υποχρεώσεις τους. Η Ισπανική Φορολογική Διοίκηση έχει δημιουργήσει τρεις τρόπους επικοινωνίας με τους φορολογούμενους: μέσω τηλεφώνου, μέσω διαδικτύου και μέσω των ίδιων υπηρεσιών. Ιδιαίτερο όμως ενδιαφέρον παρουσίασε η οργάνωση, η λειτουργία και τελικά η αποτελεσματικότητα του τηλεφωνικού κέντρου, το οποίο έχει συμβάλει καθοριστικά στη δημιουργία ενός φορολογικού συστήματος, το οποίο διακρίνεται για την πληρότητα, ταχύτητα και αποτελεσματικότητά του τόσο για τη διοίκηση όσο και για τον πολίτη.

Το τηλεφωνικό κέντρο ιδρύθηκε το 2000, αρχικά με μοναδικό σκοπό τη διαχείριση των φορολογικών εντύπων 104 και 105 εστιάζοντας στους φορολογούμενους που δεν είναι υπόχρεοι υποβολής της δήλωσης φορολογίας

εισοδήματος. Με την πάροδο όμως του χρόνου το τηλεφωνικό κέντρο εξελίχθηκε και οι παρεχόμενες από αυτό υπηρεσίες αυξήθηκαν, καθιστώντας το σε αρκετές περιπτώσεις εναλλακτικό μέσο υποβολής δηλώσεων. Έτσι, ο ρόλος του έγινε διπλός, αφενός επιτρέπει στους φορολογούμενους να εκπληρώνουν αρκετές από τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, χωρίς την ανάγκη της φυσικής παρουσίας στα κατά τόπου καταστήματα της φορολογικής Διοίκησης και αφετέρου απαλλάσσει τους υπαλλήλους της Ισπανικής φορολογικής Διοίκησης από απλά καθήκοντα, επιτρέποντάς τους να εκτελέσουν άλλα δυσκολότερα και πιο σημαντικά καθήκοντα.

Απαρτίζεται από ένα κεντρικό κατάστημα εγκαταστημένο στη Μαδρίτη και ένα υποκατάστημα στη Βαρκελώνη. Λειτουργεί από Δευτέρα έως Παρασκευή, από τις 9:00 π.μ. έως στις 9:00 μ.μ. και ο αριθμός των τηλεφωνημάτων που δέχεται είναι αρκετά σημαντικός. Κατά την περίοδο Ιανουαρίου έως Νοεμβρίου 2007 έλαβε 1.547.500 εισερχόμενες τηλεφωνικές κλήσεις.

Οι σημαντικότερες υπηρεσίες που παρέχονται από το τηλεφωνικό κέντρο στους Ισπανούς φορολογούμενους είναι οι εξής:

α) η διαχείριση των φορολογικών δηλώσεων των φορολογούμενων. Η φορολογική Διοίκηση αποστέλλει το μήνα Απρίλιο κάθε έτους ένα φάκελο στους φορολογούμενους που βαρύνονται με φόρο εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες. Ο φάκελος αυτός για τον κάθε υπόχρεο φορολογούμενο περιέχει τον προϋπολογισμό του οφειλομένου ποσού του φόρου καθώς και την παροχή σχετικών με τον φορολογούμενο πληροφοριών, όπως το ετήσιο εισόδημα, παρακράτηση φόρου, ασφαλιστικές εισφορές, πληροφορίες σχετικές με τη μόνιμη κατοικία ή άλλη ακίνητη περιουσία, την ύπαρξη εμπράγματων βαρών επί των ακινήτων, τα ατομικά στοιχεία του φορολογουμένου (ημερομηνία γέννησης, αριθμός παιδιών κ.λπ.). Εφόσον, ο φορολογούμενος συμφωνήσει με το περιεχόμενο του φακέλου και για να μην υποβάλλει δήλωση φορολογίας εισοδήματος τηλεφωνεί στο τηλεφωνικό κέντρο από την πρώτη Απριλίου έως τριάντα Ιουνίου και δίνει τον ειδικό κωδικό που βρίσκεται εντός του φακέλου, το φορολογικό του μητρώο, το επώνυμό του και τον αριθμό του τραπεζικού του λογαριασμού. Όλες οι συνομιλίες μεταξύ των δύο πλευρών για ευνόητους λόγους καταγράφονται,

β) η διαχείριση των προκαταβολών των εργαζομένων μητέρων (ελεύθερων επαγγελματιών ή υπαλλήλων), όπου κάθε μήνα το ποσό των 100 ευρώ καταβάλλεται μέχρι το παιδί ολοκληρώσει το τρίτο έτος της ηλικίας του,

γ) η διαχείριση της εφάπαξ καταβολής των 2.500 ευρώ ως επίδομα για τα τέκνα που έχουν γεννηθεί μετά την 1 Ιουλίου 2007 ή τέκνα υιοθετημένα που έχουν υιοθετηθεί βάσει δικαστικής απόφασης που έχει εκδοθεί μετά την 1 Ιουλίου 2007,

δ) η δήλωση αλλαγής διεύθυνσης κατοικίας για τους μισθωτούς,

ε) η χορήγηση φορολογικής ενημερότητας,

στ) η παροχή πληροφοριών σχετικών με χρέη φυσικών προσώπων έως 6.000 ευρώ.

Το Τηλεφωνικό Κέντρο στελεχώνεται από 11 μόνιμους δημοσίους υπαλλήλους, από χειριστές ηλεκτρονικών υπολογιστών, από εξωτερικούς υπαλλήλους καθώς και από έκτακτο προσωπικό, το οποίο την περίοδο Μαρτίου-Ιουνίου κάθε έτους φθάνουν τους 300 τηλεφωνητές. Η σημασία της καταγραφής της συνομιλίας έχει διττή σημασία. Από τη μία είναι ο δημόσιος χαρακτήρας των παρερχομένων υπηρεσιών και από την άλλη η δυνατότητα ελέγχου του έργου των εκτάκτων υπαλλήλων από τους μόνιμους δημοσίους υπαλλήλους μέσω της καταγραφής των συνομιλιών και της άμεσης πρόσβασης και ελέγχου της οθόνης των υπολογιστών. Επιπλέον, οι μόνιμοι δημόσιοι υπάλληλοι δύναται να αναθέτουν περαιτέρω καθήκοντα εκτός των τηλεφωνικών στο έκτακτο περιοδικό προσωπικό για τη σωστή λειτουργία του Τηλεφωνικού Κέντρου.

Το Τηλεφωνικό Κέντρο, επίσης, δημοσιεύει σε ιστοσελίδα στο διαδίκτυο, η οποία, επικαιροποιείται σε διαρκή βάση, όλες τις χρήσιμες πληροφορίες που απαιτούνται για την ορθή λειτουργία του, όπως αιτήσεις, διαδικασίες κ.λπ.

➤ **Η Ιταλία**, στα πλαίσια του προγράμματος ανταλλαγής εφοριακών υπαλλήλων Fiscalis 2007 που έλαβε μέρος στην ίδια τη χώρα, αναφέρθηκε στην Guardia di Finanza, το πιο ενδιαφέρον τμήμα της Ιταλικής φορολογικής Διοίκησης. Η σύστασή της ανάγεται ιστορικά το 1774 όταν δημιουργήθηκε η «λεγεώνα στρατευμένων Light», το πρώτο σώμα στην ιστορία της Ιταλίας που συστήθηκε με σκοπό, μεταξύ άλλων, την επιτήρηση των οικονομικών συμφερόντων της χώρας κατά μήκος των συνόρων της. Η σημερινή Guardia di Finanza, ιστορική εξέλιξη της «λεγεώνας» χαρακτηρίζεται από την στρατιωτική δομή της, έχει οργανωθεί με βάση νομοθετικό διάταγμα και διαθέτει μία ευρύτατη αρμοδιότητα ελέγχου όλων των οικονομικών και φορολογικών θεμάτων με στόχο πάντα τη διασφάλιση της ομαλής

πορείας των εσόδων του ιταλικού κράτους, των ιταλικών Ο.Τ.Α. και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως σώμα διαρθρώνεται διοικητικά σε:

α) γενικό αρχηγείο το οποίο σχεδιάζει, προγραμματίζει, κατευθύνει και ελέγχει τη λειτουργία όλου του σώματος,

β) διοικήσεις, με διάκρισή τους σε 6 διαπεριφερειακές, 20 περιφερειακές και 102 επαρχιακές διοικήσεις, έχοντας ως αρμοδιότητα τη διοίκηση, συντονισμό, και έλεγχο του έργου που εκτελείται στον τόπο της χωρικής τους αρμοδιότητας,

γ) ειδικά σώματα με διάκριση σε ειδικό σώμα για το εισόδημα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, ειδικό σώμα για τον έλεγχο των δημοσίων εξόδων και την καταστολή της απάτης, το σώμα της νομισματικής αστυνομίας που δραστηριοποιείται σε τομείς σχετικά με το ξέπλυμα του χρήματος, διασυνοριακές μετακινήσεις κεφαλαίων, τοκογλυφία, χρηματοδότηση τρομοκρατίας κ.λπ., το ειδικό σώμα προστασίας της αγοράς στο τομέα της βιομηχανίας και του εμπορίου, ειδικό σώμα για τη ραδιοφωνική αναμετάδοση, σώμα για τις απάτες στο πεδίο των υπολογιστών, ειδικό σώμα προστασίας της δημόσιας διοίκησης, ειδική μονάδα έρευνας των κοινοβουλευτικών προμηθειών και η κεντρική υπηρεσία για την έρευνα του οργανωμένου εγκλήματος,

δ) κεντρικό αερο-ναυτικό αρχηγείο, το οποίο είναι αρμόδιο για τα συντονισμό και έλεγχο των δράσεων του σώματος σε θάλασσα και αέρα καθώς και το λειτουργικό συντονισμό των αερο-ναυτικών μέσων του σώματος στην ιταλική χωρική επικράτεια.

Η Guardia di Finanza στελεχώνεται από 67.982 άτομα ως πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό με ανώτερους υπαλλήλους, επιθεωρητές, διευθυντές, ανώτερους υπαλλήλους, ανώτερους πράκτορες και πράκτορες. Όλοι οι υπάλληλοι πριν την ανάληψη των καθηκόντων τους φοιτούν στην Ακαδημία για διάρκεια ενός έως πέντε ετών. Διαθέτει, επίσης, εκτός από το ανθρώπινο δυναμικό και υποστηρικτικά μέσα, όπως αεροσκάφη, ελικόπτερα, περιπολικά θαλάσσης, πλοία προς εκπαίδευση, ταχύπλοα καταδίωξης, απλά οχήματα, οχήματα στρατιωτικού τύπου, βαρέα οχήματα και μοτοσυκλέτες παντός τύπου.

Το βασικό έργο της Guardia di Finanza είναι ελεγκτικό, αφού διενεργεί ελέγχους φορολογικούς και τελωνειακούς. Συγκεκριμένα, είναι έλεγχοι για την πρόληψη και καταστολή της φοροδιαφυγής στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, για την αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος, για την προστασία των κρατικών

μονοπωλίων στα παίγνια, του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, έλεγχοι για τα εμπορικά σήματα, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα συγγραφικά δικαιώματα και τέλος έλεγχοι για την αντιμετώπιση της λαθρομετανάστευσης.

Οι έλεγχοι υλοποιούνται βάσει επιχειρησιακών σχεδίων, αποτελούμενα από σύνθετες επιχειρησιακές δράσεις, οι οποίες ακολουθούν τις οδηγίες της κεντρικής διοίκησης, αφού ο στρατηγικός στόχος των ελέγχων αυτών προσδιορίζεται ετησίως από τη Γενική Οδηγία για τη Διοικητική Δράση και τη Διαχείριση, η οποία εκδίδεται από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών της Ιταλίας. Οι στόχοι που είχαν τεθεί για το έτος 2007 ήταν:

Σημειώνεται, ότι η Guardia di Finanza διαθέτει διαδικασία εσωτερικών διαχειριστικών ελέγχων με την οποία παρακολουθεί την πορεία, λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα των εργασιών της και έτσι συγκεντρώνονται χρήσιμες πληροφορίες για τη μετακίνηση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της σε τομείς πλέον νευραλγικούς.

Τελειώνοντας να αναφέρουμε ότι η Guardia di Finanza είχε την πρωτότυπη και θαυμάσια ιδέα να δημιουργήσει το δικό της ιστορικό μουσείο στη Ρώμη όπου παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά κάθε είδους εκθέματα σχετικά με την ιστορία του σώματος από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα. Τα εκθέματα αφορούν έγγραφο υλικό, εξοπλισμό μελών του σώματος, όπως στολές, όπλα, αντίγραφα μέσω μεταφοράς και πολέμου και προσωπικά αντικείμενα και όλα μαζί απεικονίζουν με παραστατικό τρόπο τη διαχρονική δράση και έργο του σώματος.

Σύμφωνα με δηλώσεις του Ιταλού πρωθυπουργού Μάριο Μόντι, το 2011 χάρη στην κρατική υπηρεσία φοροεισπράξεων και την οικονομική αστυνομία Guardia di Finanza, η φοροδιαφυγή στην Ιταλία μειώθηκε κατά 12 δις ευρώ, τη στιγμή που στην Ελλάδα οι ομόλογοί του περιορίζονται μόνο στην αναγγελία των στόχων για τη μείωσή της. Όπως συμπληρώνει ο Ιταλός πρωθυπουργός, «οι προσπάθειες πρέπει να εντατικοποιηθούν διότι αν όλοι αρχίσουν να δηλώνουν το πραγματικό τους εισόδημα τότε το γενικότερο βάρος της φορολογίας για τους πολίτες θα μειωθεί».

Πράγματι, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία για κάθε ευρώ που δαπανάται για το κόστος λειτουργίας της κρατικής υπηρεσίας φοροεισπράξεων αντιστοιχούν 3,6 ευρώ νέων οφειλόμενων φόρων, οι οποίοι ανακαλύπτονται και ενισχύουν τα ταμεία του ιταλικού δημοσίου.

Η οικονομική αστυνομία μέσα από σειρά εφόδων και ελέγχων στην περιοχή της Φλωρεντίας εντόπισε μία στις τρεις εμπορικές επιχειρήσεις να μην εκδίδουν αποδείξεις στους πελάτες τους. Σε σύνολο 574 καταστημάτων, εστιατορίων, καφέ και ντίσκο που ελέγχθηκαν, διαπιστώθηκε ότι 204 ή 36% αυτών δεν εξέδιδε αποδείξεις ενώ δύο καταστήματα δεν διέθεταν ταμειακή φορολογική μηχανή.

Από την αρχή του έτους 2011 το ποσοστό φοροδιαφυγής, σύμφωνα με τους εκπροσώπους της οικονομικής αστυνομίας, αντιστοιχούσε στο 1/3 των φορολογικών ελέγχων. Το ποσοστό αυτό έρχεται να επιβεβαιώσει την πραγματικά σημαντική προσπάθεια με θετικά αποτελέσματα που έχει γίνει στη γείτονα χώρα αν το συγκρίνει με τη θέση που είχε η Ιταλία σύμφωνα με την έκθεση της μη κυβερνητικής οργάνωσης Διεθνής Διαφάνειας (Transparency International) τη χρονιά του 2010. Σύμφωνα με τα στοιχεία που άντλησε η οργάνωση Διεθνής Διαφάνεια από την Παγκόσμια Τράπεζα, τις ασιατικές και αφρικανικές τράπεζες και το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, η Ιταλία βρισκόταν στην 69^η (όσο υψηλότερη θέση στην κλίμακα τόσο μεγαλύτερη διαφθορά) και με βαθμό διαφθοράς 3,9, όταν το 0 σημαίνει ότι η διαφθορά είναι μεγάλη, η Ελλάδα στην 80^η θέση με βαθμό διαφθοράς 3,4, ενώ η Γαλλία στην 25^η θέση, οι Η.Π.Α. στην 26^η θέση και η Γερμανία βρίσκονταν στην 14^η θέση αντίστοιχα. Η Ρωσία κατείχε την 143^η θέση, η Σομαλία της 182^η ενώ η Βόρεια Κορέα την τελευταία θέση. Οι Αραβικές χώρες κατείχαν τις χαμηλότερες θέσεις στην κατάσταση με βαθμολογίες μικρότερες του 4, ενώ στον αντίποδα της κλίμακας βρίσκονταν η Νέα Ζηλανδία με 9,5 βαθμούς, η Δανία με 9,4, η Φινλανδία με 9,4, η Σουηδία με 9,3 και η Σιγκαπούρη με 9,3 βαθμούς.

➤ Με πρωτοβουλία του **Ην. Βασιλείου** πραγματοποιήθηκε στην Στοκχόλμη της Σουηδίας το 2009 συνάντηση εργασίας μεταξύ εφοριακών υπαλλήλων των Κ-Μ του Ην. Βασιλείου, της Ολλανδίας, της Δανίας και της Σουηδίας, με αντικείμενο την επεξεργασία μιας νέας προσέγγισης αναζήτησης μεθόδων που θα ενισχύουν την ορθή συμμόρφωση των φορολογουμένων με τις φορολογικές υποχρεώσεις τους.

Η προσέγγιση αυτή θα στοχεύει στην υποστήριξη των φορολογουμένων ώστε «να τα πράττουν όλα ορθά από την αρχή» μέσα από τη δημιουργία ενός φορολογικού περιβάλλοντος στο οποίο η συμμόρφωση ενθαρρύνεται ενώ η μη συμμόρφωση προλαμβάνεται. Όταν η φορολογική Διοίκηση θα υιοθετήσει μία τέτοια μέθοδο θα εγκαινιάζει φορολογικές διαδικασίες που θα ενθαρρύνουν τη συμμόρφωση, θα προλαμβάνει τη μη συμμόρφωση είτε από άγνοια είτε από αμέλεια είτε ακόμα και

σκοπούμενη και θα εμπεδώνουν την αντίληψη της ισότιμης φορολογικής μεταχείρισης.

Η πολυπλοκότητα της φορολογικής νομοθεσίας οδηγεί σε μη συμμόρφωση από αμέλεια ή άγνοια με αποτέλεσμα να καταβάλλεται το μη ορθό ποσό ως φόρος από τον φορολογούμενο. Η πολυνομία και πολυπλοκότητα οδηγούν στη δημιουργία εντύπωσης άνισης μεταχείρισης, η οποία με τη σειρά της στην αντίδραση και δικαιολογημένη άρνηση προς συμμόρφωση. Στόχος της νέας αυτής προσέγγισης, «όλα ορθά από την αρχή», είναι η προώθηση διαδικασιών χορήγησης στο φορολογούμενο βοήθειας, μέσω πληροφοριών με ηλεκτρονικά μέσα και διάθεση προσυμπληρωμένων εντύπων φορολογικών δηλώσεων. Έτσι, παρά την όποια πολυπλοκότητα και πολυνομία, ο φορολογούμενος διευκολύνεται να συμμορφωθεί, μειώνεται το αίσθημα της άνισης μεταχείρισης αφού τα φορολογικά αποτελέσματα επέρχονται κατά ισότιμο τρόπο και νόμιμα και δημιουργείται η αίσθηση της διαφάνειας, ου σεβασμού των δικαιωμάτων τους και της αποτελεσματικής ακρόασης. Εμπεδώνεται το κλίμα εμπιστοσύνης αφού ενδιαφέρεται για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των φορολογουμένων και της δικαιοσύνης σχετικά με τις φορολογικές διαδικασίες.

Μέσω της προσέγγισης αυτής, ο φορολογούμενος είναι πρόθυμος και ικανός να εκτελέσει τις φορολογικές υποχρεώσεις του σωστά, ήτοι να υποβάλλει εμπροθέσμως και ορθά τη φορολογική δήλωση, οι πληρωμές να είναι οι σωστές και να γίνουν εγκαίρως, η τήρηση των λογιστικών βιβλίων να είναι αληθή και ακριβής.

Από την πλευρά της η φορολογική Διοίκηση κερδίζει από την υιοθέτηση τέτοιων προσεγγίσεων διότι η απλοποίηση του φορολογικού συστήματος και των φορολογικών νόμων καθώς και η λήψη ορθών μέτρων στην αρχή των διαδικασιών, κοστίζει λιγότερο από τα διορθωτικά μέτρα στο τέλος της διαδικασίας μέσω των δαπανηρών ελέγχων και επαληθεύσεων των φορολογικών δηλώσεων. Η προσέγγιση «όλα ορθά από την αρχή» δίνει έμφαση στα εξ αρχής μέτρα, όταν αυτά είναι επίκαιρα, οπότε η επικοινωνία με τους φορολογούμενους πρέπει να γίνεται στη χρονική στιγμή που εμπλέκονται σε φορολογικές εργασίες ή τήρησης των λογιστικών τους βιβλίων, αφού η φορολογική δήλωση είναι πια «ιστορία» και το λάθος ή η φοροδιαφυγή έχει ήδη συμβεί.

Προκειμένου η φορολογική Διοίκηση κάνει πράξη το «όλα ορθά από την αρχή» λαμβάνει μία σειρά από μέτρα:

α) κατανόηση των παραγόντων που ωθούν τους φορολογουμένους στη μη συμμόρφωση προς τις φορολογικές υποχρεώσεις τους, μέσω διαλόγων με αυτούς, τους φοροτεχνικούς ή δουλεύοντας με συγκεκριμένες ομάδες φορολογουμένων. Η Σουηδική Διοίκηση επιδιώκει την πληρέστερη κατανόηση της συμπεριφοράς των φορολογουμένων με το να κάνει εκτεταμένες συνεντεύξεις με τις επιχειρήσεις, οι οποίες κινηματογραφούνται και προβάλλονται σε όλους τους εφοριακούς υπαλλήλους που συναλλάσσονται με επιχειρήσεις. Σκοπός είναι οι εφοριακοί να εκπαιδευτούν έτσι ώστε να κατανοήσουν πως αντιλαμβάνονται οι φορολογούμενοι τους φόρους και τη φορολογική αρχή. Τελικά, οι προβολές αυτές αποδείχθηκε ότι είχαν καλύτερη επιρροή και αποτυπώνουν την πραγματικότητα πολύ καλύτερα από ό,τι μία γραπτή αναφορά που κοινοποιείται στο προσωπικό. Επίσης, Σουηδική έρευνα έδειξε ότι η μεταχείριση του φορολογουμένου με σεβασμό αποτελεί την κύρια αιτία για την ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης σε ποσοστό 87% του δείγματος,

β) κατηγοριοποίηση των φορολογουμένων σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν, όπως η ιδιότητα του φορολογούμενου (ιδιώτες, αυτοαπασχολούμενοι, εμπορικές επιχειρήσεις), το οικονομικό μέγεθος της επαγγελματικής δραστηριότητας (τζίροι, μισθοί, περιουσιακοί κατάσταση) ώστε να γίνει κατανοητή η συμπεριφορά τους. Χώρες που έχουν ομαδοποιήσει τους φορολογούμενους λαμβάνουν ως κριτήριο επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές των φορολογουμένων. Για παράδειγμα, η Δανική φορολογική Διοίκηση διατηρεί στοιχεία για 600.000 επιχειρήσεις σχετικά με τη φορολογική συμπεριφορά που επιδεικνύουν. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του 2008, το 53,3% έχουν τη διάθεση και την ικανότητα για συμμόρφωση, το 39,3% έχουν τη διάθεση αλλά δεν επιτυγχάνουν τη συμμόρφωση, το 7,2% δεν έχουν της διάθεση αλλά μπορούν να επηρεαστούν θετικά και μόλις το 0,2% είναι αποφασισμένοι να μη συμμορφωθούν,

γ) συνεργασία της φορολογικής αρχής με τους ενδιάμεσους, όπως τράπεζες, επιμελητήρια, λογιστές, φορολογικοί σύμβουλοι, ώστε όλοι μαζί και ο καθένας χωριστά να μπορούν να επηρεάσουν τη συμμόρφωση των φορολογουμένων. Η Ολλανδική φορολογική Διοίκηση έρχεται σε συμφωνίες με τους ενδιάμεσους και κυρίως με τις επαγγελματικές οργανώσεις προκειμένου να βελτιωθεί το ποιοτικό επίπεδο συμπλήρωσης των φορολογικών δηλώσεων. Εκπονεί

εκπαιδευτικά προγράμματα για τα σχολεία και υλοποιεί ολοκληρωμένα προγράμματα ενημέρωσης των νέων επιτηδευματιών.

Αποτέλεσμα αυτών των μέτρων έχουν δείξει ότι η βελτίωση του επιπέδου ενημέρωσης δίνει ασφάλεια στους φορολογουμένους σε σχέση με τις υποχρεώσεις τους και απελευθερώνει τη φορολογική Διοίκηση από τη διενέργεια μεγάλου όγκου ελέγχων εκ των υστέρων με υψηλά κόστη.

➤ Το σεμινάριο του προγράμματος Fiscalis που διοργανώθηκε στη Στοκχόλμη της Σουηδίας τον Μάρτιο του 2011 είχε δύο βασικούς άξονες προς συζήτηση:

- α) την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, σημαντικότερη πτυχή του οποίου είναι το αδίκημα της φοροδιαφυγής, με τη χρήση της εθνικής νομοθεσίας για την αναγκαστική είσπραξη και την αμοιβαία συνδρομή στην είσπραξη απαιτήσεων μεταξύ των Κ-Μ,
- β) την ανάπτυξη και χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών κατά τη διαδικασία της αναγκαστικής είσπραξης.

Στα πλαίσια των θεμάτων αυτών, παρουσιάστηκαν οι μελέτες περιπτώσεων καταπολέμησης της φοροδιαφυγής σε Σουηδία, Ιρλανδία και Πορτογαλία και εξετάστηκαν οι συνέπειες των προτεινόμενων πρακτικών για τα Κ-Μ όσο και για τους πολίτες.

Μάλιστα ύστερα από την αποτύπωση των κοινών τάσεων και εξελίξεων στη διαδικασία της αναγκαστικής είσπραξης, εξετάστηκε η πιθανότητα εφαρμογής αυτών των πρακτικών στην ελληνική πραγματικότητα, λαμβάνοντας υπόψη τις αδυναμίες και ελλείψεις της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας και τεχνικής υποδομής σε συνδυασμό με την τεχνολογική αρτιότητα των φορολογικών υπηρεσιών.

Η Εισπρακτική Αρχή της Σουηδίας, η οποία αναδιοργανώθηκε μετά από συγχώνευση φορολογικών αρχών και φορολογικών περιοχών, διαθέτει σημαντική εξουσία αφού μπορεί να κατάσχει περιουσιακά στοιχεία οφειλετών γενικά, αλλά και οφειλετών εμπλεκομένων σε δραστηριότητες οργανωμένου εγκλήματος θέτοντας σε κίνδυνο τη διαφύλαξη των παράνομων εσόδων τους.

Παρά τις δυσκολίες που προκύπτουν στη συνεργασία διαφορετικών αρχών, όπως αστυνομία, τελωνειακές αρχές, οργανισμοί κοινωνικών εισφορών, εισπρακτική αρχή, εισαγγελέας, φορολογική αρχή, σουηδική ακτοφυλακή, οι οποίες διέπονται από διαφορετικούς κανόνες και νομοθεσία, κρίθηκε αναγκαίο και επιβεβλημένο να

υπάρχει άμεση και γρήγορη συνεργασία μεταξύ τους προκειμένου να αντιμετωπίζουν εύστοχα το οργανωμένο έγκλημα, το οποίο είναι περισσότερο ευμετάβλητο και αυτορρυθμιζόμενο μπροστά σε κάθε κίνδυνο εντοπισμού του.

Μέσα από την κοινή συνεργασία της αρχής δίωξης εγκλήματος, της αστυνομίας, της φορολογικής διοίκησης, της εισπρακτικής και εισαγγελικής αρχής η Σουηδία κατάφερε να επιλύσει την υπόθεση λέσχης μοτοσικλετών, μέλη της οποίας συμμετείχαν σε εταιρείες με δραστηριότητες «μαύρης αγοράς» και εξέδιδαν πλαστά τιμολόγια τα οποία διακινούνταν μεταξύ των εταιρειών αυτών. Η κοινή αυτή συνεργασία των σουηδικών φορέων είχε ως αποτέλεσμα τη λήψη μέτρων διασφάλισης πληρωμής φόρων ύψους 1.000.000 ευρώ, κατάσχεσε περιουσιακά στοιχεία αξίας 200.000 ευρώ και έλαβε μέτρα συντηρητικής κατάσχεσης κατά της περιουσίας άλλων οφειλετών που δεν ανήκαν στην οργάνωση αξίας 30.000 ευρώ.

Η Ιρλανδία δίνει βαρύτητα στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και των δραστηριοτήτων του οργανωμένου εγκλήματος που διαπράττουν οι οργανωμένες συμμορίες, οι οποίες δρουν πλέον και εκτός συνόρων της χώρας. Η αντιμετώπιση αυτών των μορφών δράσης είναι και η μεγαλύτερη πρόκληση για τις φορολογικές αρχές της χώρας, λόγω της επικινδυνότητάς τους όχι μόνο για τα έννομα αγαθά, αλλά γενικότερα για τα θεμέλια του δημοκρατικού πολιτεύματος της χώρας και τη διεθνή οικονομία.

Για την Ιρλανδική φορολογική Διοίκηση, ο καλύτερος τρόπος αντιμετώπισης της φορολογικής απάτης και του οργανωμένου εγκλήματος είναι η απώλεια του κινήτρου, δηλαδή των κερδών, αλλά και των μέσων, δηλαδή των κεφαλαίων δράσης.

Ο μόνος τρόπος επίτευξης των στόχων αυτών είναι μέσω της κατάσχεσης των περιουσιακών στοιχείων, η οποία συντελείται αποτελεσματικότερα με τη επιτυχή συνεργασία μεταξύ φορολογικών και λοιπών αρχών της Διοίκησης. Συνεργασία σε επίπεδο πηγών, εμπειρίας, κανονιστικών αρμοδιοτήτων και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρχών της Διοίκησης (εισπρακτικές αρχές, τελωνεία, αστυνομία, γραφεία εγκληματικών στοιχείων, εισαγγελείς) με δικηγορικές εταιρείες, λογιστές κ.λπ. συντελούν στην επίτευξη του στόχου.

Μέσω της συνεργασίας αυτών των φορέων και στα πλαίσια ενός καλά οργανωμένου εθνικού επιχειρησιακού προγράμματος, η Ιρλανδική Διοίκηση κατάφερε να κατάσχει περίπου 14.000.000 παράνομα τσιγάρα αξίας περίπου 6.000.000 ευρώ σε διάστημα δύο μηνών δράσης. Αν αναλογιστεί κανείς πως στην

Ιρλανδία, η οποία έχει τον δεύτερο υψηλότερο φόρο καπνού στην Ε.Ε., η λαθρεμπορία τσιγάρων κοστίζει ετησίως περίπου 500.000.000 ευρώ ως ζημία από ανείσπρακτους φόρους και τέλη, η επιχείρηση αυτή ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματική, εύστοχη και επικερδής.

Η **Πορτογαλία** έχει καταφέρει να αναπτύξει ένα δικτύου πληροφοριών, στο οποίο έχουν πρόσβαση όλοι οι υπάλληλοι της φορολογικής Διοίκησης και μέσω αυτού αντλούνται πληροφορίες για την φορολογική κατάσταση κάθε φορολογούμενου.

Μέσω της χρήσης τεχνολογικών πληροφοριών και επικοινωνιών, εξασφαλίζεται μία ευρεία ροή πληροφοριών εντός των υπηρεσιών με αμφίδρομη κατεύθυνση με κάθε τρίτο, όπως φορολογούμενο, νομικά πρόσωπα, οφειλέτες, Δήμους, με σκοπό τη δημιουργία του ηλεκτρονικού συστήματος είσπραξης και συμψηφισμού χρεών, ελέγχου φορολογικών προνομίων, δημοσιοποίησης οφειλετών μέχρι την εξόφληση των χρεών τους ή προσφυγής τους σε δικαστήριο, εντοπισμού περιουσιακών στοιχείων προς κατάσχεση, ηλεκτρονικό σύστημα αυτόματων κατασχέσεων και ηλεκτρονικού πλειστηριασμού κατασχεθέντων περιουσιακών στοιχείων.

Η χώρα εφαρμόζει τις νέες τεχνολογίες που αποτελούν χρήσιμο και χρηστικό εργαλείο για την είσπραξη των φορολογικών υποχρεώσεων. Από την μεριά τους οι φορολογούμενοι έχουν εξοικειωθεί με τις νέες τεχνολογίες, τις έχουν αποδεχθεί και μέσω αυτών εκπληρώνουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις με περισσότερη ασφάλεια. Έχουν διαμορφώσει φορολογική συνείδηση διότι εμπιστεύονται την ηλεκτρονική συναλλαγή και επικοινωνία και νιώθουν πιο ασφαλείς.

Εν κατακλείδι, από τα μέτρα και τις μεθόδους που εξετάσαμε παραπάνω είναι φανερό πως η Ευρωπαϊκή οικογένεια, κράτη-μέλη και ευρωπαϊκή ηγεσία, έχει αντιληφθεί την αναγκαιότητα και σπουδαιότητα της συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών και πολιτικών μεταξύ των επιμέρους κρατών, της εφαρμογής καινοτόμων μεθόδων και στρατηγικών προκειμένου να γίνουν κατανοητές οι δυσμενείς συνέπειες της φοροδιαφυγής για ένα Κράτος και τους πολίτες του, αλλά και της συνειδητοποίησης από τους φορολογούμενους πως η φοροδιαφυγή τελικά μόνο καλό δεν κάνει στην τσέπη τους και το εν γένει επίπεδο διαβίωσής τους τόσο βραχυπρόθεσμα και όσο και μακροπρόθεσμα.

Από την μεριά της η Ελλάδα έχει υιοθετήσει αρκετά μέτρα από αυτά που οι εταίροι μας εφαρμόζουν και αποδίδουν εμπράκτως, όπως η εφαρμογή ηλεκτρονικού πλειστηριασμού (άρθρο 9 Ν.4038/2012), η συνεργασία υπηρεσιών της φορολογικής Διοίκησης των Κ-Μ με αντίστοιχες Υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών, όπως το τμήμα υποθέσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 11 Π.Δ. 85/2005, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 88 του Ν. 3842/2010), τη δημιουργία Οικονομικής Αστυνομίας (Π.Δ. 9/21.02.2011).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι δυσμενείς δημοσιεύσεις μελετών και στατιστικών από διεθνείς οργανισμούς όπως ο ΟΟΣΑ, η Παγκόσμια Τράπεζα, το Δ.Ν.Τ. καταδεικνύουν τη χειρίστη θέση που βρίσκεται η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια με τη θέση της να χειροτερεύει συνεχώς ως προς την αντιμετώπιση φαινομένων φοροδιαφυγής, παραοικονομίας και διαφθοράς.

Η αναποτελεσματικότητα των έως τώρα ληφθέντων μέτρων στην αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων, η οποία μεταφράζεται σε ανισοκατανομή φορολογικών βαρών και αύξηση φορολογικών συντελεστών για αποφυγή δημοσιονομικού ελλείμματος με συνέπεια τη δημιουργία δυσμενούς επενδυτικού περιβάλλοντος κάνουν ακόμα πιο επείγουσα την ανάγκη αλλαγής των πολιτικών και άμεσης εφαρμογής μέτρων πάταξης αυτών των φαινομένων.

Χωρίς οι πολίτες να έχουν τη ψυχολογία του πολίτη δεύτερης κατηγορίας, αλλά αντίθετα πως όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στο Νόμο και τις συνέπειες παραβίασης αυτού, η Πολιτεία οφείλει στην κρισιμότερη αυτή ώρα για την Ελλάδα, να λάβει μέτρα που θα αντιστρέψουν το ιδιαίτερα αρνητικό περιβάλλον αλλά και εικόνα της χώρας στο εξωτερικό.

Περισσότερο στις μέρες μας από οποτεδήποτε άλλοτε στην ιστορία της η Ελλάδα έχει ανάγκη την αναδιάρθρωση και εξυγίανση της Δημόσιας Διοίκησης και του οικονομικοκοινωνικού υποβάθρου με μοναδικό γνώμονα την εμπιστοσύνη στις σχέσεις Πολίτη-Κράτους και απόκτησης φορολογικής συνείδησης με σκοπό και στόχο την πάταξη της φοροδιαφυγής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

➤ Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Μανεσιώτης Β., (1991), «Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα», Ν. Τάτσος (επιμ.), Τα δημόσια οικονομικά στην Ελλάδα, εκδόσεις Το οικονομικό, Αθήνα, σελ. 158-177.
2. Μελετητική Ομάδα ΚΕΠΕ: Κανελλόπουλος Κ., Κουσουλάκος Ι., Ράπανος Β., (1995), «Παραοικονομία και φοροδιαφυγή: Μετρήσεις και οικονομικές επιπτώσεις», εκδόσεις ΚΕΠΕ, Αθήνα.
3. Μπαλαφούσια Α., (2000), «Διαχειριστικό κόστος του ελληνικού φορολογικού συστήματος», εκδόσεις ΚΕΠΕ, Αθήνα.
4. Νεγραπόντη-Δελιβάνη Μ., (1991), «Η Οικονομία της Παραοικονομίας στην Ελλάδα», εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα.
5. Τάτσος Ν., (2001), «Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα», εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα.

➤ Περιοδικά

1. Φορολογική Επιθεώρηση-«Ο ρόλος της αμοιβαίας συνδρομής για την είσπραξη απαιτήσεων στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και η εφαρμογή νέων τεχνολογιών στην αναγκαστική είσπραξη-Υπ. Οικονομικών – 16^η Δ/ση Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων», τεύχος 742, Ιούλιος 2011, σελ. 1817.
2. Φορολογική Επιθεώρηση-«Βοηθώντας τους φορολογούμενους να τα πράττουν όλα ορθά από την αρχή-Κοινοτικό Πρόγραμμα Fiscalis-Μάρτιος 2010», τεύχος 742, Ιούλιος 2011, σελ. 1834.
3. Φορολογική Επιθεώρηση-«Guardia di Finanza, ειδική υπηρεσία ελέγχων της Ιταλίας», τεύχος 711, Οκτώβριος 2008, σελ. 1409.
4. Φορολογική Επιθεώρηση-«Το Τηλεφωνικό Κέντρο της Ισπανικής Φορολογικής Διοίκησης», τεύχος 709, Ιούλιος 2008, σελ. 1100.
5. Φορολογική Επιθεώρηση-«Διαμόρφωση φορολογικής συνείδησης στους μαθητές των λυκείων της Σουηδίας μέσω σεμιναρίου πραγματοποιούμενου από την Σουηδική Φορολογική Διοίκηση», τεύχος 709, Ιούλιος 2008, σελ. 1103.

6. Οικονομικό Δελτίο Τράπεζας της Ελλάδος, Τεύχος 35-«Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα: μία γενική επισκόπηση» Βασαρδάνη Μελίνα, Ιούνιος 2011.

➤ **Εφημερίδες**

1. Στεργίου Λ., «Διαφθορά και Δημόσια Διοίκηση πάνε μαζί από την αρχαιότητα», Καθημερινή 03/06/2012.
2. Τεβέριος Μ., «Η φοροδιαφυγή στην αρχαιότητα», Βήμα 11/07/2010.
3. Καθημερινή, «Αντιφατικά στοιχεία στο λιανεμπόριο δείχνουν εκτεταμένη φοροδιαφυγή», 15/05/2012.
4. Τα Νέα, «Μόντι: Η φοροδιαφυγή στην Ιταλία μειώθηκε 12 δις ευρώ το 2011», 28/02/2012.
5. ΕΘΝΟΣ, «Φοροδιαφυγή, όπως λέμε τρομοκρατία», 02/05/2012.

➤ **Διαδίκτυο**

1. www.astynomia.gr, Ιστοσελίδα της Ελληνικής Αστυνομίας.
2. www.e-jst.teiath.gr, Νάστας Ε., «Το θεωρητικό πλαίσιο της διάκρισης ανάμεσα στην φοροδιαφυγή και την παραοικονομία».
3. www.epistimonikos.wordpress.com, Λαγογιάννη Μ., «Ο τρόπος φορολόγησης στην αρχαία Ελλάδα», 15/11/2011.
4. www.forologoumenos.gr, Κοντός Α., «Το φορολογικό σύστημα της αρχαίας Αθήνας», 11/05/2011.
5. www.government.gov.gr, «Αποτελεσματική πάταξη της φοροδιαφυγής μέσω του Elenxis», 07/10/2011.
6. www.sky.gr, «Σοκαρισμένος ο Βρετανός Υπουργός Οικονομικών από τη φοροδιαφυγή των πλουσίων», 10/04/2012.
7. www.newscode.gr, «Βασιλεύει η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα», 16/06/2011.
8. www.capital.gr, 01/05/2012.
9. www.capital.gr, «Φοροδιαφυγή και ανακρίβεια Vs κοινωνικού κράτους και μισθών», 23/04/2012.
10. www.news247.gr, «Εντοπίστηκε το Λίχγκενσταϊν της Ελλάδας», 12/10/2011.
11. www.news247.gr, «Σε Ελλάδα, Ιταλία τα “πρωτεία” της διαφθοράς», 01/12/2011
12. www.news247.gr, «Κυκλώματα που αγοράζουν τιμαλφή που μετατρέπουν σε μπάρες χρυσού και τις εξάγουν χωρίς παραστατικά, ανακάλυψε το Σ.Δ.Ο.Ε.», 07/07/2012.

➤ **Νομολογία**

1. Σύνταγμα της Ελλάδος
2. Ν.2523/1997
3. Ν.3842/2010
4. Ν.3943/2011
5. Ν.4002/2011
6. Π.Δ. 9/2011
7. ΠΟΛ. 1178/2011
8. ΠΟΛ 1233/2011
9. ΠΟΛ. 1020/2012